

**ЗАРІЧНЕНСЬКА ЦС ПШБ
ЗАРІЧНЕНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАЙОННА БІБЛІОТЕКА**

**ЗАРІЧНЕНЩИНА :
ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ
ТА СУЧАСНІСТЬ
НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ РАЙОНУ**

Бібліографічний посібник

**ЗАРІЧНЕ
2015**

**ЗАРІЧНЕНСЬКА ЦС ПШБ
ЗАРІЧНЕНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАЙОННА БІБЛІОТЕКА**

Серія : «Краєзнавство»

**ЗАРІЧНЕНЩИНА :
ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ
ТА СУЧАСНІСТЬ
НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ РАЙОНУ**

**Бібліографічний
посібник**

**ЗАРІЧНЕ
2015**

Бібліографічний посібник «Зарічненщина : історичні витоки та сучасність населених пунктів району» складений у зв'язку із всезростаючим інтересом до рідного краю і продовжує серію «Краєзнавство».

В посібнику вміщено інформацію про 52 населені пункти Зарічненського району, де подано матеріали про їх виникнення і розташування, історичні події, шляхи сполучення, кількісний склад населення, соціально-економічне становище, історичні події та сучасність, а також подано розповіді про знатних людей краю, які своїми трудовими й ратними подвигами прославили нашу Зарічненщину. Посібник ілюстрований фотосвітлинами, які розкривають неповторність Поліського краю.

Інформація, представлена в посібнику про населені пункти району, підготовлена працівниками Зарічненської центральної районної бібліотеки і відображається на сайтах: «Україна : історія великого народу» та «Історична Волинь».

Бібліографічний покажчик «Зарічненщина : історичні витоки та сучасність населених пунктів району» адресований краєзнавцям, викладачам та учням загальноосвітніх навчальних закладів, студентам вищих навчальних закладів всіх рівнів акредитації, бібліотечним та музейним працівникам, а також всім, кого цікавить багате історичне минуле та сучасність виколисаного віковічною красою зелених лісів Зарічненського краю, з метою використання його в роботі, освіті та самоосвіті.

Укладач:

Т.Д.Кидун – провідний бібліограф
Зарічненської ЦРБ

Редактор:

Л.М.Мосійчук – зав. відділом
комплектування

Зарічненський район – район у північно - західній частині Рівненської області – є частиною великого регіону України – Полісся, унікальний за своєю історією, традиціями, культурно – мистецькими надбаннями. Це край повноводних рік, блакитних озер, непрохідних боліт, зі своєю унікальною флорою і фауною, що не має аналогів в європейських країнах. Тому недаремно Поліські болота називають однією з невід’ємних складових загальноєвропейського ландшафту. На сьогодні ці болота – наше безцінне багатство. Для збереження первозданної природи на території Зарічненського району створено 11 заповідників. З них - «Вичівський», «Сварицевицький», «Острівський» - є державними заказниками. В заповідному урочищі «Топець» можна побачити дубів-патріархів, віком 150-230 і навіть більше років, могутній стовбур одного з них не можуть обхватити, взявшись за руки, навіть троє чоловік. На Зарічненщині є ліси, котрі є свідками багатовікової історії нашого краю. Прогулянки заповідними стежками, де флора і фауна багаті представниками, занесеними до Червоної книги, а також чистота повітря, яка п’янить особливими ароматами, не залишать байдужими нікого і ще довго будуть спливати у спогадах та манитимуть до нових зустрічей.

Перші поселенці на території сучасного Зарічненського району з’явилися 150–35 тисяч років тому, про що свідчать мезолітичні стоянки, розташовані поблизу озер і річок, на піщаних дюнах. Найбільш ранніми пам’ятками є багатошарові стоянки поблизу с. Нобель. У добу неоліту територія району була заселена племенами, які залишили пам’ятки дніпро-донецької культури. У середньому періоді бронзового віку XV-XII ст. до н.е. на території району відомі носії тшинецько-комарівської культури з поселенням поблизу с. Іванчиці.

Ряд населених пунктів Зарічненського району ведуть свою історію з XII-XIV століть.

Не обминули і наш район нещастя, принесені грабіжницькими походами татар. Зачепила Полісся й визвольна війна українського народу. У ряді місць, зокрема в Погості Зарічному, у 1648 році повстанці громили маєтки шляхтичів.

Відомі революційні виступи поліських селян і в 1918 р.

У грізні роки війни наш край став справжнім пеклом для фашистських окупантів. Горіли ворожі комендатури, йшли під укіс ешелони, здавалось, сама земля горіла під ногами загарбників. А визволена народними месниками від фашистів територія, до якої відносилася Зарічненщина, увійшла в літопис Великої Вітчизняної війни під назвою Партизанського краю.

Зарічненський район – унікальний за своєю історією, багатий подіями та іменами. Віхами історії пов’язана із Зарічненщиною королева Польська і

княгиня Литовська Бонна Сфорца. Тут народились Йосип Нелюбович-Тукальський – видатний церковний діяч XVII століття, Заріченщину відвідували, творили і набирались вражень та наснаги для написання майбутніх творів: білоруський поет Сергій Граховський, відома польська письменниця Ванда Василевська, російський письменник Андрій Дугінець. Тут черпають наснагу багато творчих особистостей сучасної доби.

Промисловість району сьогодні представляють, зокрема, ДП «Заріченський держлісгосп», ДП СЛАП «Заріченський держспецлісгосп», ТзОВ «Лісопереробна компанія», ВАТ «Заріченський молокозавод», 42 малих підприємства. На території району діють мисливські господарства.

В районі функціонує 29 загальноосвітніх навчальних закладів. З-поміж них, провідним навчальним закладом є Заріченська гімназія. Протягом останніх років у районі було відкрито 6 повнофункціональних дитячих садочків та 14 дошкільних навчальних закладів з короткотривалим перебуванням дітей. На сьогоднішній день у районі функціонує 22 дошкільні установи.

Надання медичної допомоги населенню Заріченщини забезпечується КЗ «Заріченська центральна районна лікарня» смт. Зарічне, медичними закладами с.Кухітська Воля, с.Борове, лікарськими амбулаторіями с. Морочне, с.Кутин, с.Дібрівськ, с.Вичівка та 36 фельдшерсько – акушерськими пунктами. Наразі створено комунальний заклад охорони здоров'я «Заріченський районний центр первинної медичної (медико-санітарної) допомоги», з метою наближення якісних медичних послуг до населення, на території району діють станції екстреної медичної допомоги.

Чисельність закладів торгівлі в Заріченському районі складає 252 одиниці. У складі підприємств (юридичних осіб), що здійснювали діяльність з роздрібною торгівлі та ресторанного господарства, налічується 42 магазини та 65 закладів ресторанного господарства. В районі широко розвивається підприємництво. Малий і середній бізнес представляють 519 суб'єктів підприємницької діяльності.

Мережу культурно – освітніх установ району складають 42 клубні заклади, районний краєзнавчий музей в смт. Зарічне, районний музей вишивки, що в с. Мутвиця, якому присвоєно звання «народний», музеї с.Морочне, с.Нобель, Дитяча школа мистецтв, 30 публічно – шкільних бібліотек, центральна районна бібліотека, районна бібліотека для дітей. Значна частина бібліотек району підключена до мережі Інтернет. Перлиною галузі культури району є 14 народних самодіяльних колективів. Особливою популярністю користуються колективи «Батьківська хата», «Журавка» та танцювальний колектив районного будинку культури «Меріданс».

Інформаційне забезпечення населення району здійснює радіомовлення та районне громадсько – політичне видання - газета “Полісся”.

Зарічненщина – край з унікальними можливостями для розвитку і поширення сільського туризму, мальовничі краєвиди приваблюють людей, які цінують відпочинок на природі, тихий прибіій озерних хвиль, спів лісових птахів, мову різнотрав’я луків. Тут гармонійно поєднується багата культурна та історична спадщина, мальовнича, неповторна природа і щира гостинність мешканців краю.

Нині завдяки розмаїттю традицій та багатству народної культури, Зарічненщина, з етнографічного погляду, є одним із найцікавіших районів сучасного Полісся.

Бібліографічний посібник «Зарічненщина : історичні витоки та сучасність населених пунктів району» складений у зв’язку із всезростаючим інтересом до рідного краю і продовжує серію «Краєзнавство».

В посібнику вміщено інформацію про 52 населені пункти Зарічненського району, де подано матеріали про виникнення і розташування того чи іншого населеного пункту, історичні події, шляхи сполучення, кількісний склад населення, соціально-економічне становище, історичні події та сучасність, а також подано розповіді про знатних людей краю, які своїми трудовими й ратними подвигами прославили нашу Зарічненщину. Посібник ілюстрований фотосвітлинами, які розкривають неповторність Поліського краю.

Матеріал в посібнику розміщено в алфавіті назв населених пунктів, де представлено історію та сучасність певного населеного пункту та перелік використаних джерел.

Інформація, представлена в посібнику про населені пункти району підготовлена працівниками Зарічненської центральної районної бібліотеки і відображається на сайтах: «Історична Волинь» та «Україна : історія великого народу».

В кінці посібника вміщено «Географічний покажчик», де за алфавітом розміщені географічні назви із зазначенням сторінок, під якими вони представлені в посібнику.

Бібліографічний покажчик «Зарічненщина : історичні витоки та сучасність населених пунктів району» адресований краєзнавцям, викладачам та учням загальноосвітніх навчальних закладів, студентам вищих навчальних закладів всіх рівнів акредитації, бібліотечним та музейним працівникам, а також всім, кого цікавить багате історичне минуле та сучасність виколисаного віковічною красою зелених лісів Зарічненського краю, з метою використання його в роботі, освіті та самоосвіті.

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУЧАСНІСТЬ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ ЗАРІЧНЕНСЬКОГО РАЙОНУ

БІР

Село Бір відноситься до Серницької сільської ради Зарічненського району. Розташоване село від Зарічного за 25 км, а від с. Серники за 10 км. Назва села пішла від того, що село розташоване серед густого бору. Заснувалося село після 30-х років ХХ ст.

Першими жителями села були Полюхович Яків та Полюхович Василь, які на той час були найбагатшими і купили землю, де оселилися родинами.

На даний час в селі Бір проживає 50 жителів, є магазин, ФАП.

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 48

* * *

Бір [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-b-r1/> . – Назва з екрана

Дари лісу

Ожина, с. Бір

Підготувала: О.А.Чекун

БОРОВЕ

Село Борове є адміністративно-територіальним центром сільської ради і знаходиться на відстані 35 км від районного, 250 км до обласного центру м.Рівне. До села Борове належать прилеглі хутори : Тараж, Юркова, Посушок, Любин, Любши, Гори. На території Борівської сільської ради розміщено три населені пункти: село Борове, село Млинок та село Лисичин.

Топоніміка с.Борове. Борове – місцевість, колись тут ріс хвойно-листяний ліс. За часів кріпосного права тут переховувались одинокі непокірні селяни від місцевої влади. Перебувши спокійно день, під вечір виходили на пагорб і молились Богові, простягаючи руки в сторону села (церкви).

Село розташоване на північному заході Зарічненського району і омивається річкою Стир. На південно - східній та східній межах села протікає річка Вирок, які належать до басейну правої притоки Дніпра – річки Прип'яті. Західна частина села межує з Кухітсько-Вільською сільською радою та Озерською сільською радою Володимирецького району по річці Веселуха. В геоморфологічному відношенні територія села відноситься до Верхне – Прип'ятської рівнини. Засноване с. Борове у 1600 році. Площа населеного пункту – 375, 9 га. Населення с. Борове – 2450 чол.

Історія села Борове сягає в глибоку давнину. Археологічні джерела свідчать, що на околиці села проживали племена зарубинецької культури. Перші письмові згадки про село відносяться до першої чверті XVII ст. Саме до цього періоду відносяться польсько-литовські монети "боратинки", які по сьогоднішній день трапляються на території села та його околицях. Проте археологічні джерела свідчать, що північні райони рівненського Полісся ще в добу неоліту (IV – VII тисячоліття до н.е.) були заселені племенами дніпро-донецької культури гребінцево-накольчатого кераміки, назва якої походить від орнаменту посуду – наколів на відтисків гребінцевого штампю. Це лісове населення в основному займалося мисливством, рибальством, збиральництвом.

На околиці Борової, в урочищі Дробишин, в 60-х рр. XX ст. були виявлені сліди зруйнованого могильника зарубинецької культури.

На території сучасної Борової було слов'янське поселення Рахва. Під час монголо-татарської навали воно було цілком зруйноване. Багато людей загинуло. Уціліле населення вирішило не повертатися в рідні місця, а пішли шукати нове місце, і оселилися в нинішній Рафалівці, що у Володимирецькому районі. Назва селища, яке виникло значно пізніше, нібито має відношення до легендарної борівської Рахви. В письмових джерелах не має згадки про Рахву /Рафу/, але про існування слов'янського поселення на околиці сучасного села сумніву не має.

Внаслідок ослаблення монголо-татарського іга землі Турово-Пінського князівства захопила феодальна Литва, а з другої половини XVI ст. – Польща. Історична доля склалася так, що Борова майже з 1795 року залишалася під владою Речі Посполитої.

В 1795 році рівненське Полісся було приєднане до Російської держави. Борова була включена до складу Пінського повіту Мінської губернії.

В другій половині минулого століття село Борова Кухотсько – Вільської волості було невеликим. Нараховувалось 66 дворів з населенням 823 чол. В кожній хаті мешкало майже 14 осіб.

Приміщення церкви було побудоване в центрі села поміщиком Антоном Крашевським в 1843р. Освячена споруда була 19 грудня на релігійне свято Миколи. На початку 60-х років XX століття храм перетворили в зерносклад. Весною 1969 р. церква була розібрана. Будівництво нової Церкви розпочато в квітні 1989р. і освячено на святого Миколая навесні 22 травня 1991р.

1896 р. у селі Борове із експедицією побував відомий український природодослідник, геолог, в майбутньому академік Павло Тутковський.

В 1915 р. німці окупували село. На його жителів була накладена контрибуція в сумі 75 тисяч карбованців. Борівчани змушені її сплатити за дві години. Цей окупаційний захід ще більше розорив селянські господарства. З фронтів першої світової війни не повернулось понад 30 чол. В серпні 1919 р. панська Польща захопила село. Окупанти повісили трьох чоловік, згоріло понад 70 селянських хат. На окупованих землях запанував буржуазно – поміщицький лад.

У роки Великої Вітчизняної війни 90 чоловік з Борової перебували в партизанах. Поблизу села навесні 1943 року був майданчик для прийому вантажів з Великої землі, а в селі - обласний штаб партизанського руху. У квітні 1943 року фашисти спалили село. На фронтах війни воювало 216 жителів села, з них 99 чоловік нагороджено орденами й медалями, 102 жителі села загинули.

В селі Борове є загальноосвітня школа I-III ст., дитячий садок "Ромашка" і дитячий навчальний заклад з короткотривалим перебуванням дітей, млин, функціонує біля 10 магазинів приватних підприємців, дільнична лікарня та амбулаторія, працює стоматкабінет, відділення зв'язку Укртелекому, аптека, бібліотека, підстанція РЕМ, дільнична ветеринарна лікарня, філія ощадбанку, перукарня. В центрі діє Православна Церква святого Миколая та молитовний будинок пятидесятників церкви ХВС.

На території сільської ради є два озера "Осовицьке" між селами Млинок та Борове та "Любинське" біля хутора Любин с. Борове. Між хуторами с. Борове Юркова, Любин,

Тараж, Люпи розташоване болото “Бабій мох”, багате на журавлину (клюкву) та поклади торфу. Територія “Бабійого моху” біля 750 га відноситься до Мульчицького ботанічного заказнику Володимирецького району.

Транспортне сполучення від сільської ради із районним центром селища Зарічне, обласним центром м. Рівне і столицею м. Київ здійснюється щоденно. До селища Володимирець через м. Кузнецовськ здійснюється сполучення Володимирецьким АТП.

По території сільської ради проходить вузькоколійна задізнація Антонівка-Зарічне, яка є однією з найдовших вузькоколієнок в Європі. Надзвичайна вона тим, що є однією з небагатьох вузькоколієнок, які збереглися до нашого часу та функціонують і досі. Вважається, що збудована вона в 1896 році. На колії трапляються рейки з маркуванням “КРИРР 1896” і простяглась вона на 106 км і є одним із «Семи чудес Рівненщини».

В с. Борове та с. Млинок встановлено пам’ятні знаки землякам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Заріченський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - 327 С. 27, 40, 43

Географічна енциклопедія України : в 3-х т. Т. 2. – К. : Українська Радянська Енциклопедія, 1990. – С. 472

Заріченщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 18-19

Західне Полісся: історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 4, 5, 62, 65, 121, 144

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 303

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 37

Село Борове // З історії сіл Заріченщини. – Зарічне, 2004, - с. 40-42.

* * *

Барчишак Я. Борівська школа. Польський період / Я. Барчишак // Полісся. - 2009. - N 50/24 груд./ - С. 4

Перегортаючи сторінки історії : [історія с. Борове в роки Великої Вітчизняної війни] // Полісся. - 2012. - N 15/19 квіт./ - С. 4

Тумаш В. Історичні віхи села Борове : [історія села Борове, починаючи з відомої письменною згадкою першої чверті XVII століття до 1943 року] / В. Тумаш // Полісся. - 2013. - N 33/22 серп./ - С. 13

***

Борове [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5155:2014-12-09-07-13-55&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

Борове [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-brodnitsya/> . – Назва з екрана.

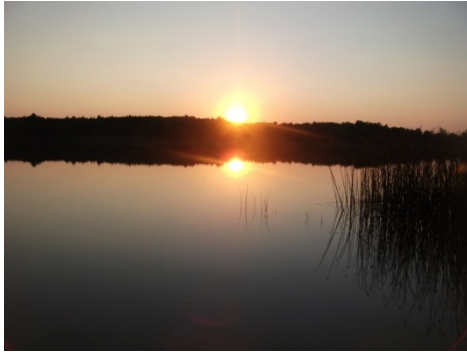
Борове. Короткий історичний нарис [Електронний ресурс] // Борівська ПШБ. — Режим доступу: <http://zaribiblioteka-borova.blogspot.com/> . — Назва з екрана.

Релігійне життя – шляхи відродження [Електронний ресурс] // Борівська ПШБ. — Режим доступу: <http://zaribiblioteka-borova.blogspot.com/> . — Назва з екрана.
http://zaribiblioteka-borova.blogspot.com/p/blog-page_10.html

Туристичний маршрут [Електронний ресурс] // Заріченська ЦСПШБ. — Режим доступу: <http://zarichne.lib.rv.ua>. — Назва з екрана.

Стратегія Борівської сільської ради Заріченського району Рівненської області [Електронний ресурс]//Заріченська районна рада:офіційний сайт Заріченської районної ради. — Режим доступу: www.zarrada.org/ . — Назва з екрана.

Любинське озеро

Вошива гора

Торговий центр

Церква с. Борове

Підготувала : Л.В.Гричина

БРОДНИЦЯ

Бродниця — село у Заріченському районі Рівненської області, підпорядковується Вичівській сільській раді, лежить за 25 км від районного центру смт Зарічне, з яким зв'язано автодорогою.

Село Бродниця площею 85,2 га друге за розмірами – 255 домогосподарств та кількістю населення - 856 жителів. Село знаходиться на відстані 25 км від районного та 173 км обласного центру. Через село проходить автошлях Рівне-Дубровиця-Зарічне.

Походження села Бродниця походить від назви гідно реалії «брод» є.

У тлумачному словнику записано, що «брод» - мілке місце річки, озера, де можна було перейти чи переїхати на протилежний берег.

Колись, давним-давно, кругом села були непрохідні болота та густий ліс. Дорога, що сполучала села, була густо всіяна бродами. Довкола села було теж болото. Отож, щоб доїхати до сусіднього села або вибитись на тверду дорогу, необхідно було переїхати броди. А подолати їх міг лише той, хто знав у якому місці ці броди наймілкіші.

В селі побутує така легенда про походження назви «Бродниця». Давним-давно, коли ще не було на світі ні нас, ні наших батьків, ні дідусів і бабусь, жили серед лісу люди, було їх небагато, а село було розкидане по хуторах. Люди жили з того, що в лісі збирали гриби, ягоди, полювали, ловили в річці рибу, всі знали один одного, були разом в біді і радості. Рідко хто заходив у село, бо дорога пролягала через густі ліси та болота.

Одного разу подорожувала Поліссям цариця. Їхала вона і кожному селу давала назву. Так в першому селі, після Дубровиці, потрапила цариця на кавалок золота. От і назвала його Золоте.

По дорозі до наступного села заблудилася вона разом із челяддю у високому густому лісі. Ледве вибралися вони на шлях. Через це назвала цариця село Заморочення.

Під час ночівлі в сусідньому селі вона стала свідком сварки між двома жінками. Саме через це назвала цариця село Сварицевичі.

Після Сварицевич дорога зіпсувалася, густий ліс замінили болота. Коні прогрузали і ставали дибки. Кругом була вода і коні брели вброд. Та на допомогу цариці прийшли жителі

невеличкою поселення. Вони допомогли виїхати цариці та її челяді на рівну дорогу. Саме через ці броди назвала цариця поселення Бродницею. Так називається село і нині.

Перші згадки про село датовані 1322 роком. Ці дані досліджені Ярославом Пуруою на основі документів, які зберігаються в Архівах Південно – Західної Росії.

Вже наприкінці XIX століття частішають згадки про село. Так на топографічній карті Волинської губернії, датованої 1855 роком, позначено село Бродниця.

Поскільки до 1939 року землі Західної України знаходилися під владою Польщі, то і село не було виключення. На картах датованих 1902, 1915 років, на яких позначено польські володіння, знаходимо село Бродниця.

Більш конкретних даних про те, як жило село в той період ми не маємо. Всі документи цього періоду були знищені під час пожежі в Пінському архіві.

Хоча достовірно відомо, що село Бродниця разом із селом Вичівкою відносилось до Вичівської гміни, Пінської ради, Поліського воєводства до 1939 року. В 1939 р. село було звільнене від польської залежності.

До 1941 року в селі в школі функціонував один клас. Першою вчителькою була Соловей Нонна Іванівна (1940 р.).

Болотиста місцевість захищала село від нападів фашистів, тому військові дії безпосередньо на території села не проводилися. Фашисти боялися заходити в такі села. Однак село постійно перебувало під пильним наглядом фашистських поліцаїв із с. Серники. Для того, щоб тримати село в покорі, весною 1943 року група поліцаїв під керівництвом Іванечка здійснили каральну операцію, яка забрала життя 10 жителів села. Свідками цього страшного злочину стали діти, які, дивом врятувалися і розповіли всім цю криваву і страшну історію.

Коли лінія фронту підійшла до села, відступаючи фашисти спалили село. Проте жителям села вдалося врятуватися, заховавшись в лісах. У цих лісах, що оточувало село, діяли партизанські групи. Саме їм місцеві жителі допомагали провізією.

Весною 1944 р. село було визволене від німецько-фашистських загарбників.

Коли в далекому 1944 році радянські війська гнали фашистів на захід, близько 50 синів різних національностей залишилося лежати в бродницькій землі. В центрі села, на місці братської могили, сьогодні височить обеліск.

Після війни село почало відбудовуватись. Осінню 1945 року відновилося навчання в хаті діда Панаса. Це був свого роду клас, в якому навчалися діти різного віку. Вже в 1949 році було відкрито школу. Це була спочатку семирічна, а потім – восьмирічна школа.

В 1951 році село приєднують до Сварицевицької сільради і тамтешнього колгоспу.

У 1957 році Бродниця стала підпорядковуватися Вичівській сільраді. Село помалу відроджувалося, розбудовувалося. Працювала колгоспна бригада, ферма, магазини. Скрізь провели меліорацію і топкі болота стали родючими полями.

На даний час в селі Бродниця діють: загальноосвітня школа І-ІІ ступенів, бібліотека, ФАП, церква, сільський клуб, заклади торгівлі.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 30,35,36, 66,96,234

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 20-21

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 24 ,60, 69,120, 122,124,127

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 305

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С.

Миرونюк В. Під Покровом Богородиці : [30 серпня 2012 р. освячено новозбудований храм в честь "Покрови Пресвятої Богородиці"] / В. Миرونюк // Полісся. - 2012. - N 33/23 серп./ - С. 13

Мойсієвич М. М. Буремні вісімнадцяті. Бродницький повстанський загін [збройного повстання 1918 р.] : історичні скрижалі / М. М. Мойсієвич // Полісся. - 2010. - N 43/4 листоп./ - С. 13

* * *

Бродниця [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-brodnitsya/> . – Назва з екрана

Історія села Бродниця [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_83.html#more . – Назва з екрана

Церква Покрови Пресвятої Богородиці

Джерельце в урочищі Ольшина

Підготувала: Л.В.Гричина

БУТОВЕ

Бу́тове (до 1967 року Бутов'є) — підпорядковується Вичівській сільській раді, лежить за 25 км від районного центру смт Зарічне та за 160 км від до обласного центру м. Рівне, з якими зв'язано автодорогою.

Площа населеного пункту становить 5.93 км². Населення 508 чоловік.

Засноване село Бутове в 1561 р. Перші документальні згадки про село датуються серединою 15 ст. Однак будь-яких матеріалів про підтвердження цієї дати немає. Назва поселення не єдина в своєму варіанті. За документальними матеріалами, деякі з них знаходяться у архіві м. Пінська, назва села походить від слова “бутатись”, що означає чванитись, задаватись. І дійсно, за переказами старожилів, тут справді жили горді і достойні люди, говорять ще і досі – гонорові.

За деякими оповідями, скоріше вигаданими, назва походить від слова “бут”, що означає камінь. Хоча в селі дійсно є дуже багато каміння, навіть одну окрему місцину і звуть Камінець.

Перші поселенці, можливо, пов'язані ще з козацтвом, адже є місцевість, яка носить назву Богун, чи не на честь того славнозвісного лицаря козацтва? Є і ще одна назва – Бір, яка часто вживається для назви села жителями інших, навколишніх сіл. Ця назва пов'язана з великим і гарним лісом-бором, від якого зараз залишились хіба що лише згадки.

Процес заселення села почався на початку 20 ст. Було це після падіння кріпосного права, яке докотилось сюди значно пізніше, ніж в центральній Україні. Селянам з Вичівки почали давати тут землю на хутір. Вони перебиралися сюди з сім'ями і господарством, будувалися – і виникли серед високих дубів, вільх, лозняка хатини.

В 1920 р. землі Західної України потрапили до складу Польщі. Бутове було не винятком. Стали управляти панські чиновники, була зміна (щось на зразок сучасної сільради), де можна було в'яснити деякі питання тодішнього життя. Сам пан робив сюди виїзди, а оскільки місцевість була болотиста, наказав селянам вимостити по дорозі з Вичівки настил з колод, жителі назвали його “Накіт”. Безпосередньо можна було

звертатись до сільського голови – солтиса. Діяла польська школа, яка знаходилась в хорошому приміщенні, однак до неї ходили не всі діти, а лише ті, хто жив не далі 2-ох км, то багато дітей не ходили до школи - залишились неписьменними.

Коли Червона Армія прийшла як визволителька від гніту Польщі, її зустріли з радістю. Правда надії на краще скоро розвіялись, оскільки почали встановлюватись нові порядки: розмови про колгосп та податки. Проте колгосп організувати не встигли, бо почалася війна. Але селяни працювали на своїй землі, навіть не знаючи про події на фронті, оскільки радіо провели у післявоєнний час.

У квітні 1944 р. до села ввійшли німці. Проте незабаром фронт підсунувся ближче і німці відступили до Пінська.

Мобілізація в селі розпочалася лише у 1944 р. на весні.

В 1950 р. було організовано колгосп «Комунар».

Бутівська сільрада знаходилась у хаті Моторко Мусія Івановича, але в 1954 р. і сільрада і колгосп були переведені до Вичівки, а Бутове стало лише «бригадним селом», не маючи ні пошти, ні сільради, ні аптеки, лише ФАП, школу та клуб.

В 1950-х роках село відносилось до Висоцького району, ще пізніше до Дубровицького. З 1964 р. – село у складі 3-ї бригади Вичівського радгоспу.

З грудня 1966 року було відновлено Зарічненський район і Бутове з того часу відноситься до Зарічненського району.

На в'їзді в село залишився на згадку від часів Польщі стовпчик, відлитий з заліза, що позначав земельні наділи заможних громадян. На них зазначали площу наділу (га). Їх було багато, але до наших часів залишилися одиниці. Багато пам'ятних місць у Бутові пов'язані з подіями Великої Вітчизняної війни. Так в лісах є багато могил, де захоронені люди, які загинули від рук фашистів.

Неподалік села знаходяться братські могили. В 1950 році тіла загиблих солдат були перевезені у Висоцьк, після чого місце було огорожено, освячено і встановлено хрест.

На даний час в селі є школа І-ІІ ступенів, клуб, фельдшерсько-акушерський пункт, публічна бібліотека, церква, магазини.

Використані джерела :

- Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 215,232,248,251
Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 20-21
Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 209
Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 305
Кукса Т. І. Рідний край. – Рівне, 1996
Народні месники : з історії партизанського руху на Ровенщині. – Львів, 1960 р. – С. 171.
Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 40
Село Бутово // З історії сіл Зарічненщини. – Зарічне, 2004. – С. 32-34
Степанов. До історії антифашистської боротьби на Ровенщині (1941 – 1944 рр). - Львів : Каменяр, 1966 . – 220 с.

* * *

Знакова подія : [28 травня 2010 р. відбулось освячення новозбудованого Храму у с. Бутове] // Полісся. - 2010. - N 21/3 черв./ - С. 1

Полюхович О. С. Тих днів не змовкне слава : [славну сторінку в історію боротьби у роки Другої світової війни вписали і жителі с. Бутове] / О. С. Полюхович // Полісся. - 2004. - N43. - С. 5

Тишковець С. Не зітреться в пам'яті народній : [про Пруса Якова Адамовича - кавалериста, нагородженого медаллю "За відвагу", уродженця с. Бутове] / С. Тишковець // Полісся. - 2009. - N 36/17 верес./ - С. 3

Тишковець С. Фронтowymi дорогами від Сталінграда до Кенігсберга : [про ветерана Великої Вітчизняної війни із с. Бутове Григорія Микитовича Моторка] / С. Тишковець // Полісся. - 2011. - N 20/26 трав./ - С. 8

* * *

Бутове [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-butove/> . – Назва з екрана.

З історії села Бутове [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_78.html . – Назва з екрана

Болото, с. Бутове

Журавлина, с. Бутове

Підготувала: Л.В. Гричина

ВИЧІВКА

Вичівка — центр сільської ради. Відстань до райцентру становить понад 15 км. Сільраді підпорядковані села Бродниця й Бутове.

Село Вичівка вперше згадується в документальних матеріалах в 1553 році.

Існує дві основні версії виникнення назви села Вичівка, або в іншому варіанті Витчівка. Перша з них ґрунтується на слові виткати. Старі люди розповідають, що колись саме втікачі від татар принесли з собою вміння ткати полотно з конопель на ткацькому станку, а так як у навколишніх поселеннях цього не робили, то й прозвали село Витчівка. Друга версія походження назви села впливає із слова вичавлювати, вичавки. Можливо, звідси й назва - Вичівка.

В XIII ст. поселення, які були в Зарічненському районі, відносились до Галицько-Волинської держави. Але в кінці XIII – на початку XIV ст. край переходить під владу Литовської держави, де й перебуває до середини XVI ст. Після Люблінської унії 1569 року село Вичівка переходить під владу Польщі. Польські королі вважали українські землі власністю своєї держави і роздавали грамоти на володіння цими землями своїм феодалам з правом експлуатації селян, які проживали на цих землях. Село попало у власність польського пана, який поселився в Пінську і володів землями всього повіту.

Після поділів Польщі, село Вичівка відійшло до Росії, саме до Пінського повіту Мінської губернії. Це сталося 1795 р. Вже в цей час село належало поміщикам Скірмунтам, про що свідчить архівний матеріал. Так, в Центральному Державному Історичному Архіві Білорусі міста Мінськ є інвентар поміщицького володіння села Вичівка за 1845 р., що належало Генріху Скірмунту.

Як свідчать матеріали Мінської духовної консисторії, в 1837 році була споруджена в Вичівці Михайлівська церква. Село Вичівка в цей час було центром Вишівської волості. Життя людей було злиденним. Переважна більшість жителів села була не писемною, хоч у другій половині XIX ст. у Вичівці уже була школа, як і в кожній волості. Тип школи – церковно-приходська, тобто школа була розташована при церкві і обслуговувала дітей прихожан. Мова викладання була російська. Школа давала початкову освіту – вчилися читати по книгах “Часослов”, “Псалтир”, “Буквар” С.Полоцького, по грамотиці

М.Смотрицького, рахувати, співати (в основному церковні молитви). Викладачами були дяки – на сільські школи вчителів не хватало.

У 80-х роках XIX ст. Скірмунт продав свої землі, що знаходились у Вичівці, великому землевласнику Родзянко, а сам виїхав на жительство у Варшаву. Родзянко подарував Вишівський маєток своєму зятю – греку за походженням, Папанасофуло, який був губернатором у Бресті в кінці XIX ст. Син Папанасофуло працював адвокатом у Пінську. Папанасофуло вирішив продати свої землі у Вичівці та Олександрово. Покупців було декілька, в тому числі і син Скірмунта, колишнього пана, але він вирішив продати землі громаді села Вичівка, про що нотаріусом у Бресті були оформлені документи – купча на землю. А на пам'ять про себе Папанасофуло побудував у селі каплицю та поставив перед церквою ікону з зображенням святого Іллі. Каплицю зруйнували більшовики в період антирелігійної кампанії – в 60-ті роки XX ст. Ікону ще раніше перенесли в церкву, де вона знаходиться і понині.

На початку XX ст. у Вичівці крім школи існувала і духовна семінарія, де готували священиків та вчителів початкових шкіл (приміщення розбите під час Першої світової війни). Під час Першої світової війни (1914-1918 рр.) на території нашого краю тривали жорстокі кровопролитні бої. Через Вичівку дуже часто проходили війська.

В 1918 р. село, як і весь край, знову окупували німці – почались нові грабежі. І саме в цей час виник найбільший голод. Декілька чоловік з Вичівки брали участь в Дубровицькому повстанні 1918 року. У вересні-жовтні 1920 року знову починається польська окупація. Але при багатьох мінусах в цей період були і плюси. Закінчились війни, почалась стабілізація економічного життя. В 1921 р. після семирічної перерви знову була відкрита школа. Хоч і польська, але в ній навчали грамоті сільських дітей. Першим вчителем був Горбачовський, якого згодом перевели в Іванчиці, де директором школи був Квятковський, працювали вчителі Гердусь Юзеф та його дружина Надія Борисівна. В 1937 р. побудований костел, в приміщенні якого знаходиться теперішній клуб.

Перші вичівські сім'ї виселились на хутори вже у 1924 р. А до 1928 року процес поділу землі під хутори в селі закінчився. Хутори включали від 20 до 45 га землі. Радочі, Чертиж, Велике Поле, Березник, Грибина – це панська земля, а Рубле, Бутово, Став – общинна.

В 1939 році в результаті договору між Німеччиною та СРСР наш край відійшов до Радянського Союзу, почала встановлюватись Радянська влада. Рішенням Президії Верховної Ради СРСР від 4 грудня 1939 року утворена Ровенська область і село Вичівка з Пінського повіту було передане до Сарненського повіту УРСР.

Вперше в історії села почала працювати 7-річна школа з українською мовою навчання. Зі сходу України були прислані вчителі – Кислинська Надія Денисівна та Білоконь Галина Євгенівна, яка стала директором школи. Обоє вони з Черкаської області.

У Вичівці німці з'явилися у жовтні 1941 року. На фронтах і в партизанських загонах воювали 282 жителі села, з них нагороджено 169 чоловік. Під час Другої світової війни загинуло 198 жителів.

Вичівка була звільнена військами 212 стрілкової дивізії 8 березня 1944 р.

В грудні 1966 року було відновлено Зарічненський район і Вичівка з того часу відноситься до Зарічненського району.

Войтович Валерій Миколайович — член Національної спілки краєзнавців України, член Національної спілки журналістів України, письменник, художник, дослідник української міфології.

Ботанічний заказник загальнодержавного значення – «Вичівський» створений у 1981 р. Площа 2762 га. Перебуває у віданні Зарічненського лісгоспзагу. Охороняється рідкісне перехідне сфагнове болото з цінними ягідниками журавлини, чорниці, брусниці. У рослинному покриві присутні також різного виду осоки, мохи, верес. Трапляється росичка проміжна, занесена до Червоної книги України. Деревна рослинність представлена низькопродуктивними сосново-березовими насадженнями з домішкою осоки, вільхи чорної.

В селі проживає 1397 жителів, налічується 584 домогосподарства. В селі Вичівка є загальноосвітня школа І-ІІІ ст., культурно-дозвільний комплекс, відділення зв'язку, автоматична телефонна станція, лісництво, аптека, амбулаторія сімейного лікаря та магазини.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С.30,35,36, 66,96,234

Заповідники Рівненщини : бібліогр. розвідка. – Рівне, 2005. – С. 26, 39

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 20-21

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 3,23,47,50,60, 122,127, 209

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 305

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 85,87

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 104

Село Вичівка // З історії сіл Зарічненщини. – Зарічне, 2004. – С. 43-47

* * *

Гаврилович Г. З пісенного напившись джерела : [про аматорський фольклорний колектив, створений у 1997р] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2008. - N 20/29 трав./ - С. 11

Гаврилович Г. На задвірках життя : [про діяльність Вичівського будинку престарілих] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2009. - N 7/19 лют./ - С. 11

Гаврилович Г. Наш земляк - лауреат Державної премії України : [про видатну людину - доктора фізико-математичних наук, професора, завідувача відділу числових методів математичної фізики Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача, уродженця хутора Чертіж, що поблизу с. Вичівка - Миколу Миколайовича Войтовича та його брата - Заслуженого журналіста України - Адама Миколайовича Войтовича] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2011. - N 48/8 груд./ - С. 9

Гаврилович Г. Уклін Вам, лікарю : [про Василя Матвійовича Крупеню, який 30 років свого життя присвятив служінню охорони здоров'я в с. Вичівка] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2010. - N 6/18 лют./ - С. 11

Клімович А. Пам'ять про минуле... Вона вчить і закликає, переконує і застерігає, дає сили і вселяє віру : [про ветерана Великої Вітчизняної війни Пруса Івана Івановича] / А. Клімович // Полісся. - 2010. - N 14/15 квіт./ - С. 2

Роженко Є. На варті північних рубежів країни : [про діяльність ВПС "Вичівка" по виконанню завдання по непорушності державного кордону України з Республікою Білорусь] / Є. Роженко // Полісся. - 2010. - N 20/27 трав./ - С. 6

Тишковець С. На сопках Маньчжурії : [про учасника бойових дій в роки Другої світової війни - жителя с. Вичівка Адама Степановича Парчука, якому довелося воювати в Японії] / С. Тишковець // Полісся. - 2012. - N 18/10 трав./ - С. 2

Тишковець С. Солдати Перемоги : [про сивочолих фронтовиків, хто вписав свої славні сторінки в героїчний літопис Великої Вітчизняної війни - М.Л.Тишковця та А.С.Ярошко] / С. Тишковець // Полісся : Газета Зарічненської районної ради. - 2008. - N17/8 трав. - С. 3

* * *

Ботанічний заказник загальнодержавного значення – «Вичівський» [Електронний ресурс] // Зарічненська ЦСПШБ. — Режим доступу : <http://zarichne.lib.rv.ua/>. — Назва з екрана.

Вичівка [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-vich-vka/>. – Назва з екрана.

З історії села Вичівка [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_43.html#more. – Назва з екрана

Презентація книги Валерія Войтовича «Пересопниця. Рівненський край: Історія та культура» [Електронний ресурс] // Зарічненська ЦСПШБ. — Режим доступу : <http://zarichne.lib.rv.ua/>. — Назва з екрана

Дорога в село

В угіддях Вичівського лісництва

Виставка місцевих майстринь

Криниця в лісі

Підготувала: Л. В. Гричина

ВОВЧИЦІ

Село Вовчиці розташоване на березі річки Стир, за 8 км від райцентру смт Зарічне.

Перша письмова згадка про село датується 1555 роком (Писцовая книга Пинского и Клецкого княжества, составленная Пинским старостою Станиславом Хвальчевским 1552 – 1555 гг., Вильна, 1884).

Коли село входило до Російської імперії, через річку Стир був побудований великий дерев'яний міст, який з'єднував Вовчиці з населеним пунктом Коник, куди діти ходили до школи. Та на початку ХХ ст. його спалили поляки.

В 1939 р. у с. Вовчиці відкрилася школа з українською мовою навчання. За час фашистської окупації в селі діяв загін самооборони, 43 жителі вступили до партизанського загону. 8 квітня 1943 р. село було повністю спалене німецькими загарбниками за допомогу населення партизанам, а селян похилого віку Магдалину Мельникович і Феодосія Чудиновича спалили живими.

В с. Вовчиці, в роки війни, воювали й польські партизани бригади Миколи Куницького. Про це свідчать листи колишнього командира партизанської бригади Миколи Куницького (псевдо – Муха – Михальський, які були надіслані із Польщі учням Вовчицької школи і зберігаються нині у шкільному музеї «Історія рідного краю»).

Після закінчення війни жителі села поступово повертались до мирного життя. Так у 1946 році відновилось навчання в школі, приміщенням якої став перевезений із Зарічного будиночок.

В с. Вовчиці народився поет-пісняр Іван Семенович Полюхович. Народився поет 14 лютого 1933 року. Саме тут жив і працював до 1990 року. У зв'язку з трагедією на Чорнобильській АЕС, рятуючи здоров'я малих онуків, його сім'я в 1991 році переселилася

в м. Чугуїв. Тут, на Чугуївській землі, в повну силу розкрилися поетичні здібності автора, хоча перші вірші він написав ще в шкільні роки.

За життя Іван Семенович Полухович видав п'ять поетичних збірок: «Друга молодість моя» (2002), «Проміння любові» (2004), «Три дороги» (2006), «Богиня двох сердець» (2009) «Проліскове диво» (2010). Окремі вірші покладені на музику. Іван Семенович – співавтор трьох альманахів: «Золоті роси» м. Хмельники і м. Чугуєва «Родной земли чарующее слово» і «Земли чугуевской напев». 25 жовтня 2010 року Іван Семеновича не стало.

В с. Вовчиці проживає 690 осіб, налічується 207 домогосподарств, є школа I – II ст., сільський клуб, публічна бібліотека, ФАП, магазини. Тут функціонує фермерське господарство «Вікторія», яке займається вирощуванням та реалізацією риби. Водне дзеркало господарства має площу 882 га

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 40,137,227,308, 309

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 22-23

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2 . – Рівне, 2006 . – С. 62,69,82,149,150

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 303

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. - С.

30

Село Вовчиці // З історії сіл Зарічненського району. – Зарічне, 2004. – С. 62 – 63

* * *

Гаврилович Г. Поезія, освячена любов'ю : [про першу поетичну збірку "Колискова для коханої" Василя Шваї, уродженця с. Вовчиці] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2009. - N 15/16квіт./ - С. 4

Куницький М. Свідчення : доля однієї людини - в круговерті історичних подій : [історія Великої Вітчизняної війни в листах колишнього командира партизанської бригади Миколи Куницького, який був учасником боїв у с. Вовчиці ,і які були надіслані із Польщі учням Вовчицької ЗОШ, які зберігаються у шкільному музеї історії рідного краю] / М. Куницький // Полісся. - 2012. - N 18/10 трав./ - С. 10

Курядовець П. Він був патріотом свого краю : [про ветерана Другої світової війни із с. Вовчиці, який воював проти фашистів у Польській армії - Івана Гавриловича Шваю, нагородженого медалями Українського та Польського уряду] / П. Курядовець // Полісся. - 2006. - N7/17лютого. - С. 3

* * *

Вовчиці [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-vovchits/> . – Назва з екрана.

З історії села Вовчиці [Електронний ресурс] // Заріччя : блог . – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_85.html . – Назва з екрана

Озеро Біле

Озеро Чорне

Зарибнення

Підготувала: О. А. Чекун

ГОЛУБНЕ

Село Голубне (до 1855 року Осово, потім Осова) — підпорядковується Новорічицькій сільській раді. Знаходиться в оточенні лісу, прекрасних природних угідь, на відстані 19 км від районного і 198 км від обласного центру м.Рівне.

Село засноване в 1593 році. Село було невеличким хутором, яке звалось Осова, розбудувалось в післявоєнні роки. До 60-х років в селі була початкова школа. В 1968 році село Осова було перейменовано на Голубне, де на даний час проживає 110 жителів, налічується 38 домогосподарств.

Є фельдшерсько-акушерський пункт, інших діючих закладів не має.

Є транспортне сполучення із обласним центром м. Рівне. Кількість оборотних рейсів по маршруту Голубне - Рівне становить - 3

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 77,79,97,308.

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 38-39

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 306

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 78.

* * *

Голубне [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5494:2015-04-16-06-27-04&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

Голубне [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-golubne1/> . – Назва з екрана.

З історії села Голубне (Осова) [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_79.html . – Назва з екрана

Суничник, Голубне

Довкола Трьох озер

Підготувала: Мосійчук Л.М.

ГОРИНИЧІ

Гориничі - село, підпорядковане Омитській сільській раді і розміщене на північному сході піщаних валів від села Омит. На півдні села – непрохідне низинне болото, а на півночі вздовж лісосмуги, переважно соснового лісу, межує з Республікою Білорусь. Село Гориничі розташоване за кілометр від білоруського кордону і відоме тим, що є крайньою північною точкою Рівненської області, а також найвіддаленішим населеним пунктом від обласного центру м. Рівне. Село знаходиться на відстані 37 км від районного центру смт Зарічне і за 227 км від обласного центру м. Рівне.

Село засноване в 1855 році.

Археологічні пам'ятки села Гориничі. В урочищі «Острів», на південь від села, на піщаному підвищенні розмірами 200x70 м у заплаві лівого берега р. Стоход – мезолітична стоянка, відкрита Л.Л.Залізнякам у 1988 р. На площі піщаних видувів зібрані мікропластинки з кременю, скребки. В урочищі «Сеньківка», за 1 км на південний схід від

села, на мисі, що підвищується на 2 м над заплавою лівого берега р. Стоход,- стоянка фінального палеоліту. Відкрита Л.Л. Залізнякам у 1988р. На оранці зібрані вироби з кременю свідерської культури: нуклеуси, сокири, скребки. В урочищі «Сопільники», за 600 м на південний схід від кладовища, на кінці піщаної гряди, що підвищується на 5-6 м над заплавою лівого берега р. Стоход -стоянка доби мезоліту. Відкрита Л.Л.Залізнякам у 1988р. Поблизу піщаного кар'єру, на розвіяній поверхні зібрані вироби з кременю: нуклеуси, мікропластини, скребки.

У Гориничах під час Другої світової війни німці спалили 23 із 73 дворів.

10 липня 1944 року в результаті успішно проведеної операції «Багратіон», військами 2-го Білоруського фронту було звільнено від окупантів села Сенчиці, Дубчиці, Ніговищі, Прикладники, Гориничі, Омит.

Раніше Гориничі було великим селом, де проживало 350 мешканців, був колгосп, школа, магазин. Усі сім'ї — багатодітні, по п'ятеро-восьмеро дітей.

На даний час в селі проживає 31 чоловік, налічується 20 домогосподарств. Діє фельдшерсько-акушерський пункт.

Село Гориничі знаходиться у межах ландшафтного парку «Прип'ять – Стохід», який розташований на території Зарічненського району. Цей парк представляє один з найунікальніших природних комплексів як в Україні, так і у Східній Європі. Особливо привабливими є озера з піщаними берегами, річки Прип'ять та Стохід, які нагадують дельту Дунаю. На цій території зростає більш ніж 550 видів рослин та зустрічається 219 видів тварин.

Біля с. Гориничі протікає р. Стохід, яка бере свій початок у Волинській області і впадає в р. Прип'ять і є її лівою притокою. Довжина річки 26,0 км, в межах району – 24 км, площа 56 км². У басейні р. Стохід знаходиться оз. Омит та меліоративна система «Сенчиці».

Використані джерела :

- Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 40-41
Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 5,15,60,219
Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 306
Природно-заповідний фонд Рівненської області / під ред. Ю. М. Гриценка. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 81

* * *

Гориничі [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5491:2015-04-15-13-29-46&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана.

Гориничі [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-gorinich/> . – Назва з екрана

Стратегія Омиської сільської ради Зарічненського району Рівненської області [Електронний ресурс] // Зарічненська районна рада : офіційний сайт Зарічненської районної ради. — Режим доступу : www.zarrada.org/ . — Назва з екрана

Пасіка з колод-дуплянок

Омиське озеро

ДІБРІВСЬК

Село Дібрівськ розташоване на південному сході Зарічненського району, де межує на сході з Дубровицьким районом (с.Зелень), а на півдні – з Володимирецьким (с. Степангород, с. Луке, с. Біле) за 42 км від районного центру.

Існує легенда про походження назви села Дібрівськ. В основі цієї легенди лежить історія великого кохання. Юнак з бідної родини покохав багату дівчину. Вони потай зустрічались. Але злі люди донесли про це батькові дівчини. Розлютився пан і вирішив віддати дочку за нелюба, багатого парубка. Та вночі перед самим весіллям закохани втікають якнайдалі від дому, щоб зберегти своє кохання. Доля привела закоханих у наш поліський край, де вони вирішили поселитись. В лісах в ті часи водилось чимало звірів, а в озерах – риби. В дуплах старих дерев бджоли роками складали мед. Місцевість була багата різними лісовими ягодами та грибами. Побудувати свою оселю молодята вирішили на галявині серед діброви. Згодом, через роки, тут виросло поселення, яке отримало назву Дібрівськ. Легенда записана зі слів старожила Смаглюка Петра Сергійовича.

Розвиток села має багатовікову історію. Але, на жаль, збереглися відомості, починаючи з 1886 р. На той час в селі налічувалось 35 дворів з населенням – 406 чоловік. В кожній хаті проживало по 10-12 осіб. Рятуючись від голодної смерті, десятки дібрівчан взимку йшли на заробітки в ліси.

В 1918 році в селі існувала царська школа. Вчителем у ній був росіянин Шелестяков. Школа працювала до весни 1919 року.

3 березня 1921 року після підписання Ризького мирного договору Західна Україна і Західна Білорусія залишилися під владою панською Польщі .

У вересні 1939 року трудящі Дібрівська звільнилися від гніту польських панів. В селі вперше відкрилась школа українською мовою навчання. Почалась ліквідація неписьменності. Створювався колгосп.

Мирну працю перервали німецько – фашистські загарбники. Дібрівськ став столицею Партизанського краю. Сюди, в поліське село, розташоване серед лісів і боліт, сходились народні месники з багатьох районів. В Дібрівську діяв підпільний обком партії і обласний штаб партизанського руху на чолі з першим секретарем, начальником обласного штабу партизанського руху генерал-майором Василем Андрійовичем Бегмою.

26 березня 1943 року в день першої річниці з дня створення загону «За Батьківщину», Ровенський підпільний обком партії скликав у селі партизанську конференцію народних месників північних районів області, на яку було запрошено 120 учасників.

21 квітня 1943 року в друкарні, (яку доставили літаком) і знаходилась в хаті Кіндрата Смаглюка, вийшов перший номер підпільної обласної газети «Червоний прапор». Пам'ять про газету «Червоний прапор» увіковічена в монументі в с. Дібрівськ, який знаходиться нині на тому місці, де стояла колись хата Кіндрата Смаглюка.

Першого вересня 1946 року почалось навчання в початковій школі, в якій нараховувалось 133 учні.

В 1949 році був організований перший колгосп.

В 1950 році відкривається семирічна школа, перша хата-читальня, клуб, фельдшерський пункт. Змінюється побут і культура села. В 1985 році побудована двохповерхова школа, в якій навчалась на той час 360 дітей.

В 1993 році була побудована і відкрита Свято-Покровська церква

Згідно Постанови Ради Міністрів УРСР № 434 від 02.11.1984р. створений гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Дібрівський», площа якого - 873 га, який розташований у заплаві р. Стир між селами Зелена Діброва та Дібрівськ. На території заказника розташовані два природничі озера – Біле (площею 27 га) і Чорне (13 га) та

лісовий масив, що оточує озера і тягнеться на північ. Протікають річки Олексинська та Миколаївка.

Відомі особистості : Смаглюк Микола Леонтійович (1967 року народження) - матрос, електромеханік, загинув під час проходження служби в армії на підводному човні стратегічного призначення К-219 (6 жовтня 1986 року затонув у водах Атлантичного океану). «Аварія, яка врятувала світ» - саме так написала свого часу одна з американських газет характеризуючи ці події. На фасаді місцевої школи відкрили меморіальну дошку в пам'ять про односельця Миколу Смаглюка.

На даний час в селі проживає 1908 чоловік населення.

Є школа І-ІІІ ст., дитячий садок, лікарська амбулаторія, сільський клуб, бібліотека, відділення зв'язку та магазини.

Використані джерела :

Дібрівськ // З історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – С. 37-39

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 108,109,110,111, 232,238,239,253,284

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 22-23

Природно-заповідний фонд Рівненської області / під ред. Ю.М.Гриценка. – Рівне: Волинські обереги, 2008. – С. 84-85,86

Прищепя Б. Західне Полісся: історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 57,60,63, 65, 69,81,120,121,124,153

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 26-27

* * *

Алексіюк Т. Пішов солдат і не сказав: "Прощай" : [про вшанування пам'яті Смаглюка Миколи Леонідовича, який загинув на ракетному підводному крейсері К-219, де стався вибух ракети з ядерною боеголовкою] / Т. Алексіюк // Полісся. - 2013. - N 14/11 квіт./ - С. 8

Єдиний в Україні пам'ятник для газети знаходиться на Зарічненщині, в с. Дібрівськ : [пам'ятник обласній газеті "Червоний прапор", нині "Вільне слово"] // Полісся. - 2004. - N34. - С. 2

Пам'ять про минуле... Вона вчить і закликає, переконує і застерігає, дає сили і вселяє віру : [про підпільну обласну газету "Червоний прапор", яка виходила в роки Великої Вітчизняної війни в с. Дібрівськ на Зарічненщині] // Полісся. - 2010. - N 10/18 берез./ - С. 2

Про вшанування пам'яті моряка-підводника // Полісся. - 2013. - N 11/21 берез./ - С. 1

Тишковець С. Пам'ять воєнної пори : спогди партизана : [про жителя с. Дібрівськ Петра Степановича Ковтуновича, який зі зброєю в руках боровся проти німецьких загарбників, здійснював глибокі рейди в тилу ворога, визволяючи населені пункти Рівненщини та Волині] / С. Тишковець // Полісся. - 2008. - N 36/18 верес./ - С. 3

Тишковець С. У боях за рідну землю / С. Тишковець // Полісся. - 2010. - N 42/28 жовт./ - С. 25

* * *

Дібрівськ [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : http://www.litopys.com.ua/places/s-d-br-vsk/?sphrase_id=71332 . – Назва з екрана

Легенда про виникнення села Дібрівськ [Електронний ресурс] // // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/04/blog-post_62.html. – Назва з екрана

Єдиний в Україні
пам'ятник газеті

Новобудови села

Куточок відпочинк

ДІДІВКА

Село Дідівка розташоване на території Нобельської сільської ради. Від центральної садиби сільради до Дідівки – 5 кілометрів. До районного центру 23,5 км. Площа 0,64 км². Село Дідівка розкинулось по обидві сторони дороги, що веде до Нобеля.

Село Дідівка датується 1158 роком (з часів княжих, коли Нобель і прилеглі до нього поселення, в т. ч. і Дідівка мали статус містечка)

Поблизу села Дідівка – місцезнаходження мезолітичних стоянок Свідерської культури. Це стоянка фінального палеолиту, яка обстежувалась Р. Т. Грибовичем, Л. Л. Залізником у 1988р., Прищепю Б.А. в 1993р. На площі 200х70 м зустрічаються вироби з кременю свідерської культури.

Найдавніша згадка про урочище Dziadow подається на польській карті 1911 року. А вже в 1946 р. Дідівка названа хутором села Нобель над озером Нобель.

Значення назви села трактується як «осада на маєтності діда». А слово «дід» мало декілька значень: «убогий, безпритульний чоловік похилого віку», «сторож», «чоловік похилого віку».

Як населений пункт воно сформувалось в період колективізації і переселення із навколишніх хуторів. Уперше Дідівка названа селом у 1966 році.

У роки Першої світової війни, поблизу села проходила лінія фронту і відбувалися зтяжні бої. І в теперішні дні люди обробляючи свої земельні наділи знаходять залишки зброї, амуніції, а то і кістки полеглих солдат. За кілометр на захід від села, в урочищі «Москвитин» знаходиться братська могила солдат Руської Армії, на якій встановлено великий дубових хрест та меморіальну дошку з написом: «1916 – Брусилівський прорив» та напис російською та українською мовами: «Тут поховані останки російських воїнів Першої Світової Війни».

Село Дідівка знаходиться в межах регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід», який створений в 1995 р.

В селі Дідівка проживає 115 жителів, налічується 49 домогосподарств.

В селі є фельдшерсько-акушерський пункт, магазин райспоживспілки.

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 36

Нобель : короткий туристичний нарис / Зарічненський районний краєзнавчий музей. – Зарічне, 2008

Природно-заповідний фонд Рівненської області / під ред. Ю. М. Гриценка. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 81-84

Прищепя Б. Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 4-11

* * *

Дубінець П. Перша світова війна на Зарічненщині // Полісся. – 2014. - № 32/14 серп./

Слід історії // Полісся. – 2007. - № 42/26 жовт./

Тишковець С. Дідівка – глибинка Поліського краю // Полісся. – 2013. - № 20 /23 трав./

* * *

Дідівка [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : http://www.litopys.com.ua/places/s-d-d-vka/?sphrase_id=71333 . – Назва з екрана

З історії села Дідівка [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_44.html

Братська могила солдат Руської Армії

Підготувала: Т.Д. Кидун

ДУБЧИЦІ

Село Дубчиці підпорядковується Сенчицькій сільській раді, розташоване за 25 км від райцентру смт Зарічне.

Село Дубчиці засновано в 1885 році. Народні перекази пов'язують походження назви села з дубовими лісами. Навіть і донині село пишається могутніми дубами.

Важким тягарем на плечі селян лягла Перша світова війна. Більшість чоловіків мобілізували в російську армію. Усе працездатне населення в обов'язковому порядку залучалось на окопні роботи. Поблизу села проходила лінія фронту.

Радянську владу проголошено в селі в січні 1918 року.

Перші документи, складені після звільнення від німецької окупації, свідчать про стан села. В серпні 1944 р. після обстеження 56 сіл, які входили до 37 сільрад, було зроблено висновок, що багато з них потребувало допомоги, бо зазнали значних втрат. У селі Дубчиці окупанти спалили 34 з 101 господарства. 10 липня 1944 року в результаті успішно проведеної операції «Багратіон», військами 2-го Білоруського фронту було звільнено від окупантів села Сенчиці, Дубчиці, Ніговиці, Прикладники, Гориничі, Омит.

Через село в 1944 році проходила фронтова смуга, а німці під час окупації вигнали до Німеччини майже все населення, ніякого засіву ярих культур у 1944 р. не проводилось. Рідко в яких господарствах залишилась худоба.

Село Дубчиці знаходиться в межах регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід», який створений в 1995 році і розташований в Заріченському районі загальною площею 21600 га.

Сучасний стан: в селі проживає 131 житель, переважно пенсійного віку, налічується 52 домогосподарства, є клуб, ФАП, магазин.

Використані джерела :

Заріченщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. - С. 47

Природно-заповідний фонд Рівненської області / під ред. Ю. М. Гриценка. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 81

Прищепя Б. Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 6,15,74, 209,219

* * *

Гаврилович Г. Прославлений шахтар - наш земляк : [про людину праці, повного кавалера 3-х орденів Шахтарської Слави - Олександра Васильовича Прохоровича, уродженця с. Дубчиці] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2008. - N 28/24лип./ - С. 11

Гаврилович Г. Школа її життя : [38 років присвятила освіті дітей Віра Данилівна Прохорович, яка працювала в Дубчицькій початковій школі] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2008. - N 33/28серп./ - С. 11

Кужель Т. Свої картини люблю дарувати людям : [про художницю Тетяну Петрівну Кужель із с. Дубчиці] / С. Тишковець // Полісся. - 2008. - N 42/30жовт./ - С. 1,3

* * *

Дубчиці [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5534:2015-05-06-06-29-52&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана.

Дубчиці [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-dubchits/> . – Назва з екрана

З історії села Дубчиці [Електронний ресурс] // Заріччя : блог . – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_75.html . – Назва з екрана

Підготувала: О.А. Чекун

ЖДАНЬ

Серед зелені лісів та запустілих меліоративних систем і полів майже загубилося невеличке і віддалене село Ждань Кухітськовільської сільської ради. Розташований цей населений пункт за 5 км від центральної садиби Кухітськовільської сільради, довкола піщаного пагорбу, порослого лісом.

Перша згадка про село датована 1569 роком.

Живуть тут дружні, працьовиті люди, які добре знають ціну хліборобській праці. Тож недарма Ждань називають ще селом трактористів, адже більшість його чоловічого населення у свій час працювали механізаторами в колгоспі ім. Л.Українки. Живуть у Ждані в основному з підсобного господарства, з праці на землі, тому кожна родина утримує коня, корову, свиней та іншу домашню живність.

Нині в селі проживає 184 жителі, налічується 55 домогосподарств. В селі є школа І ст., старші ж школярі навчаються в Кухітськовільській ЗОШ, яка знаходиться за 5 км від села. Працюють в селі два магазини приватних підприємців.

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 26 -27

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 304

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 26 - 27

Тишковець С. Ждань – глибинка поліського краю // Полісся. – 2010. - №19 /20 трав./

* * *

Ждань [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : // <http://www.litopys.com.ua/places/s-zhdan/> . – Назва з екрана

З історії села Ждань [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_42.html . – Назва з екрана

Історія села : Кухітсько-Вільська територіальна громада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ok.ru/group/52159826100398/topic/62474286776494> . – Назва з екрана

Підготувала : М. В. Кидун

ЗАДОВЖЕ

Село Задовже підпорядковується Кутинській сільській Раді і знаходиться від неї за 5 км. Село розташоване за 212 км від обласного і за 32 км від районного центру.

Перша згадка про село Задовже у книзі «Ревізії пущ і переходів звіриних в колишньому Великому князівстві Литовському» датується 1520 роком.

Колись територія та й велике поселення на ній називалось Шпикатівщина. З вуст старожилів ще й зараз можна чути слова, що живуть вони не в Задовжі, а на Шпикатівщині. Спогад жителів села Задовже про татарів зафіксований у легенді про топонім Шпикатівщини. Краєзнавці цієї школи, досліджуючи історію свого села пишуть: «Коли топтали нашу землю татари і турки, тут відбувалися бої, а билися воїни піками (залізними наконечниками на дерев'яних палицях або гострими залізними палицями), звідси і назва Шпикатівщина».

А назва села Задовже виникло тоді, коли після реформи 1861 року пан Артут Чернецький, щоб розширити свої володіння, переселяє селян зі свого маєтку, що знаходився біля озера Міжпільля – частину за Довге поле, а частину – за озеро, і наділяє їх невеликими відрізками землі. Люди потроху розживаються у цих поселеннях, що отримують назви – село Задовже і село Заозеро, а пізніше с. Заозір'я.

Під час Великої Вітчизняної війни в селі проходила лінія фронту. У 1943 році село окупували німці. Багато молоді забрали на роботу до Німеччини. В 1944 р. село було визволено.

Зараз з населенням 212 жителів, налічується 129 домогосподарств. В селі є ЗОШ I – II ст., клуб, бібліотека, ФАП.

Поблизу села росте чудовий ліс, де можна збирати лісові ягоди, лікарські трави, гриби.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 41,84,239,281

Задовже // 3 історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – с. 20-21

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 24-25

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 24,25,68,123

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 304

* * *

Проневич О. Найрідніше місце на Землі: Мое Задовже : [про кандидата історичних наук, доцента кафедри теорії та історії держави і права, вченого секретаря Харківського Національного університету внутрішніх справ, підполковника міліції Олексія Станіславовича Проневича, уродженця с. Задовже] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2009. - N 4/29січ./ - С. 11

Гаврилович Г. Поліська земля дала путівку в життя : [кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича Національної Академії наук України - Василь Васильович Расевич - уродженець с. Задовже] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2008. - N4/31січ./ - С. 11

Куцевич А. Від Полісся до Балтики, від Балтики до Тихого океану - шлях надто довгий : [про ветерана війни Ніколайчика Віктора Григоровича, уродженця с. Задовже] / А. Куцевич // Полісся. - 2005. – N 37. - С. 5

Тумаш В. Ой, татари в полон гнали... : минуле нашого краю : [про історію сіл Задовже, Кухче, Нобель нині Зарічненського району, які у 1653 році були пограбовані та спалені татарами] / В. Тумаш // Полісся. - 2012. - N 31/9 серп./ - С. 13

* * *

3 історії села Задовже [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_20.html . – Назва з екрана

Задовже [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-zadovzhe/> . – Назва з екрана

Гарбузи на городі

Дика груша

можна Фото лісу з грибами ягодами (за текстом)

Підготувала: М.В. Кидун

ЗАОЗЕР'Я

Село Заозер'я – одне з найстаріших сіл нашого району. Перша згадка про село датується 1590 роком.

Село розміщене на східному березі озера Міжпілля. Сама назва села підказує, що заселення села розпочалося на західному березі озера. Тут же стояв панський маєток. Маленькі селянські наділи знаходились на східному березі озера. Землю обробляли сохою, дерев'яною бороною. Жили селяни в курних хатах. Виловлювати рибу в озері для селян було заборонено.

До реформи 1861 року маєтком управляв пан Артур Чернецький. Цей маєток з великою площею гектарів землі, лісу разом з кріпаками йому подарував його батько.

Після реформи 1861 року пан виселяє своїх селян із свого маєтку на другу сторону озера на свої маленькі наділи, тобто за озеро. Звідси і пішла назва села Заозер'я. Після Першої світової війни маєтком володіла пані Любов Сергіївни Головіна. По розповідях старожилів це була розумна, вихована і освічена людина, знала іноземні мови. Свій маєток набагато розширила, побудувала млин, ставок для вибивання сукна, олійницю, круподерню. Мала багато худоби, свиней, чорних породистих коней. Вона входила в спілку Червоного Хреста у Варшаві.

На сільському кладовищі є камінь, на ньому викарбована дата 1807 рік. Він лежить на могилі панського управителя Михайла Шепила, який був жорстокою людиною по відношенню до селян. Замість хреста йому положили камінь.

Коли в село прийшла Радянська влада, панський маєток було конфісковано. До 1939 року у селі існувала польська школа, а після війни відкрилася українська школа. В колгосп «Світанок» входили всі ближні села.

У роки Великої Вітчизняної війни село залишилось майже неушкодженим – згоріло 5 хат, 41 житель села захищали Батьківщину від ворога, 24 воїни загинули в боях.

Легенда. Дуже давно життя ішло своїм плином. Люди жили, працювали, тримали худобу, обробляли землю. Надходило свято Пасхи. Земля буяла весною. Люди раділи, що настало свято і вони зможуть відпочити від весняних клопотів. Настала Пасха, всі люди поспішають до церкви, а один чоловік думає: «І чим цей день відрізняється від інших, подумаєш – Пасха». Запріг він своїх волів і поїхав орати поле. Орав, орав ... І, коли вже в церкві догоряли свічки, спустився з неба до чоловіка сам Господь Бог і каже: «Чоловіче, що ж ти робиш, чи тобі буднів мало?» «Коли хочу, тоді і роблю!», - відповів чоловік. – яка кому різниця.» А Господь Бог каже: «Ні, велика різниця. Свято – для всіх свято!» І покарав Бог чоловіка. Розступилася земля і провалився невірний чоловік разом зі своїм полем і волами під землю, а на місці, де провалля це було, утворилося глибоке, з холодною водою, озеро,

яке люди з давніх часів називають Посветським, бо утворилося після «Света», тобто свята. Це озеро дійсно загадкове. Вода в ньому завжди холодна, мутна, вужів і гадюк при березі багато, ніхто з односельчан ніколи там не купається. А люди кажуть, що коли біля озера лягти на землю прибережну, прислухатися добре, то можна почути «Вйо! Вйо!». То й досі невірний чоловік оре землю та волів поганяє.

На даний час с. Заозер'я підпорядковується Кутинській сільській раді. В селі проживає 325 жителів, налічується 129 домогосподарств, є ЗОШ I ст., клуб, ФАП.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 41,84,239,281

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 24

Західне Полісся: історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 24,25,68,123

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 304

* * *

Гаврилович Г. Поріднились Заозір'я і Кубань : [про члена Спілки письменників України, талановиту краснодарську поетесу Олену Максимівну Слухачову, життєвий шлях якої розпочався в с. Заозер'я] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2012. - N 44/8 листоп./ - С. 9

Жданович В. І. Життя, присвячене лісу : [про Філончука Михайла Трохимовича, уродженця с. Заозір'я, який все своє свідоме життя присвятив збереженню та відродженню лісів] / В. І. Жданович, О. М. Філончук // Полісся. - 2011. - N 16/28 квіт./ - С. 4

* * *

З історії села Заозір'я [Електронний ресурс] // Заріччя : блог . – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_81.html . – Назва з екрана

Заозер'я // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-zaozer-ya/> . – Назва з екрана.

Озеро Задовження (Заозірське)

Лебеді на озері

Підготувала: М.В. Кидун

ЗАРІЧНЕ

Зарічне (до 1946 року – Погост, Погост-Зарічний) – селище міського типу з 1959 року, центр селищної та районної рад, райцентр Рівненської області. На території селищної ради проживає 7045 чоловік, підпорядковані села Іванчиці, Парська, Чернин. Селище розташоване на лівому березі річки Стир, за 190 км від обласного центру і за 65 км від залізничної станції Дубровиця на лінії Сарни – Луїнець.

Погост Зарічний. Назва селища походить від старослов'янського апелятива погост – "поселення". Погост Зарічний – "поселення за рікою".

Перша згадка про поселення датується 27 вересня 1480 р. в грамоті короля Казимира про дозвіл мінському купцеві Терешковичу вести в містечку Погост "торгівлю водою і сушею" (без сплати мита). З 1545 року містечко належало польській королеві Боні. У другій половині XVI століття Погост належав князям Збараським, а згодом Нелюбовичам. Після 1795 року Волинське Полісся було анексоване Росією, а Погост Зарічний включено до

складу Пінського повіту Мінської губернії. Згідно з Люблінською унією з 1569 року – у межах Польщі. Жителі селища брали участь у Визвольній війні під проводом Богдана Хмельницького. Після третього поділу Польщі 1795 року село відійшло до Російської імперії, входило до Пінського повіту Мінської губернії. Погост Зарічний став державним володінням. В 1802 році імператор Олександр I подарував село фельдмаршалу М. Репніну-Волконському, який незабаром продав його разом з фільварком Губином поміщику Чернітському. За першим Всеросійським переписом 1807 р.у Погості Зарічному нараховувалося 108 дворів, були церква, синагога, низка млинів, винокурний завод.

З 1921 року знову в межах Польщі. 17 вересня 1939 р. Погост Зарічний увійшов до складу Пінського повіту Поліського воєводства Польщі, а з 1940 р. став центром сільради в Морочнівському районі Рівненської області.

Мирне життя селян Погоста Зарічного було перерване нападом німецько-фашистських загарбників. З серпня 1941р. по березень 1944 під німецько-фашистською окупацією. У роки Великої Вітчизняної війни на території району діяв обласний штаб партизанського руху, видавалась обласна підпільна газета “Червоний прапор”.

В 1946 році Погост Зарічний перейменований на Зарічне, районний центр перенесено з села Морочне у Зарічне.

15 вересня 1946 року почала виходити районна газета “Червона зірка”. В 1947 році введено в дію місцеву електростанцію. В цьому ж році на основі хати-читальні заснована районна бібліотека з книжковим фондом 436 примірників книг. В 1948 році в селі створено колгосп “Прогрес”, куди вступило 256 чоловік. 1951 року до нього приєднався колгосп ім. XXII партз’їзду. 1949 р. виник колгосп ім. Данова (з 1962р. – “Перемога”). З 1963р., коли Заріченський район приєднано до Дубровицького, Зарічне стає центром селищної Ради. 3 грудня 1966 року воно знову – центр відновленого Заріченського району.

4 листопада 1967 року у Зарічне прийшов перший пасажирський потяг. Унікальна, найдовша у Європі діюча вузькоколійна дорога «Антонівка-Зарічне» відстанню 106 кілометрів для полішуків, без перебільшень, і досі є «трансполіською магістраллю».

Нині у складі Зарічного 2 загальноосвітні школи, 2 дитсадки, Будинок учнівської молоді, ДЮСШ, Будинок культури, бібліотека, краєзнавчий музей, лікарня. Промисловість району представлена такими підприємствами: Заріченський держлісгосп, молокозавод, ДП “Пролісок” та завод продтоварів.

Серед видатних уродженців Зарічного – брати Володимир Борисович Євтух – соціолог, дипломат, член-кореспондент НАНУ та Микола Борисович. Євтух – педагог, академік АПНУ, фізик А. Євтух.

Справжньою пам’яткою архітектури Зарічного є православний храм Різдва Богородиці. В 1994 році відкрито церкву Успіння Божої Матері.

В селищі встановлено пам’ятник воїнам, які загинули в роки Другої світової війни, Пам’ятний знак Жертвам Чорнобиля Біля обеліску Слави на День Перемоги Пам’ятник Т.Шевченку

погруддя Т. Г. Шевченка.

Історична пам’ятка – на території Зарічного виявлено ранньослов’янський могильник зарубинецької культури.

Використані джерела :

- Енциклопедія історії України. Т. 3 : Е-Й. – К., 2010. – С. 279
- Енциклопедія сучасної України. Т. 10 : З-Зор. – К., 2010. – С. 326-327
- Заріченський район // Рівненщина туристична : путівник. – К., 2007. – 140 с.
- Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – 304 с.
- Історія міст і сіл України. Ровенська область. – К., 1973. – С. 308-321
- Перунін В. Заріченщина, або Ритми глибинного Полісся, втрачені Європою. – Рівне, 2009. – 216 с.

* * *

Зарічне [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=4203:2013-12-24-15-59-06&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

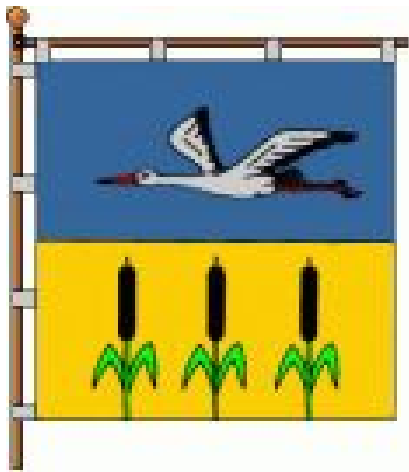
Зарічне [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/smt-zar-chne/storichna-dov-dka-pro-smt-zar-chne/>. – Назва з екрана

Заріченська районна державна адміністрація [Електронний ресурс] : сайт. – Режим доступу : <http://www.zarichne.rv.ua/>. – Назва з екрана.

Заріченська селищна рада : [Електронний ресурс] : сайт. – Режим доступу : <http://rada.info/rada/04385632/>. – Назва з екрана

Заріченщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 16-17

Історія селища Зарічне [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_29.html#more. – Назва з екрана

Герб Зарічного

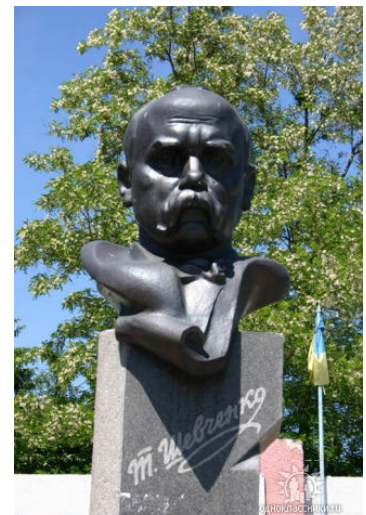
Зарічне з висоти пташиного польоту

Пам'ятний знак Жертвам Чорнобиля

Біля обеліску Слави на День Перемоги

Пам'ятник Т.Шевченку

Заріченський районний краєзнавчий музей,
козацький човен

Заріченський районний музей
вишивки і ткацтва

Ресторан «Полісся»

Заріченська гімназія???????

ДП Заріченський лісгосп

Вузькоколія Антонівка-Зарічне

Човни на р. Стир, смт. Зарічне

Весняна повінь на р. Стир, смт. Зарічне

<http://www.ogo.ua/rivnenschina/rivneobl/zarichne>

<http://zr.rv.court.gov.ua/sud1707/istor/>

<http://irp.rv.ua/resource/zarichnenskiy-rayon>

ЗЕЛЕНА ДІБРОВА

Село Зелена Діброва відноситься до Дібрівської сільської ради, розташоване за 20 км від районного центру смт Зарічне.

Село Зелена Діброва (до 9 березня 1987 року с. Канава) засноване приблизно 1882 року.

Першими жителями були переселенці з Польщі, так звані «мазури». Назва села походила від каналу, що протікає й зараз через усе село. Вона була набагато мілкішою, пізніше її підкопали вручну, щоб легше було сплавити ліс.

В 20-х роках ХХ ст. в Канаві було всього 6 хат. Найбагатшим був Гайволя Юзік, бо мав цегельні в с. Коник, Дібрівськ, Привітівці та Канаві.

Поблизу Канави, на хуторі Миколаєво, жила пані Дворжинська, яка в 1923 році почала продавати свої землі, які купили жителі с. Серник.

Під час Другої світової війни всі хати в с. Канава були спалені. Поляки виїхали до Польщі. Залишилась лише Гайволя Марія Фельківна зі своїми дітьми.

Коли почали організовувати колгосп, то людей з хуторів примусили переселятися в село, а їхні землі відібрали.

До 1970 року молодь проводила дозвілля на вечорницях по сільських хатах.

Перша школа в селі відкрита ще до війни, яку під час війни спалили фашисти.

В післявоєнні роки початкова школа діяла по хатах жителів села. Лише в 1986 році було збудоване приміщення початкової школи.

Біля села Зелена Діброва розташоване озеро Біле (площею 27 га.), яке славиться гліцериновими властивостями. Навколо озера смугою сформувалось сфагнове болото з оліготрофним і мезотрофним живленням, яке поступово переходить в заболочений ліс. Тут відмічені види рослин, занесені до Червоної книги України – шейхцерія болотна, росичка середня, малопоширені – осока багнова та тонкокореневищна, образки болотні, журавлина звичайна, на озері – рідкісне угруповання латаття сніжно – білого, що занесене до Зеленої книги України.

Нині в селі Зелена Діброва проживає 167 осіб, налічується 63 домогосподарства. В селі є клуб, магазин, новозбудований ФАП.

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 24

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 84,85

* * *

Зелена Діброва [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-zelena-d-brova/> . – Назва з екрана

Озеро Біле

Озеро Біле

ФАП в с. Зелена Діброва

Підготувала: О.А. Чекур

ІВАНЧИЦІ

Вперше в письмових пам'ятках село Іванчиці згадується в 1495 р. у зв'язку з наданням Пінською княгинею Марією та її сином Василем привілею Матвієві Зеньковичу на користування маєтків – Муравин, Кухче, Толковичі (нині село Великі Телковичі Володимирецького району), с. Іванчиці. Лист писаний у Пінську 1 травня 1495 р. Цей привілей був підтверджений королем Польщі Сигизмундом 17.06.1522 р. («Ревизия пущ и переходов звериных - бывшем Великом Княжестве Литовском с присовокуплением грамот и привелегий на входы в пущи и земли- Вильна 1867 г.»)

Щодо походження назви Іванчиці, то в його основі лежить ім'я людини – Іван. Село Іванчиці колись іменували Івани. Отже при поєднанні ускладненої кінцівки «чиці» пояснює походження назви села.

Село розташоване на березі річки Стир за 10 км від смт Зарічне. Через село проходить центральна траса Рівне - Зарічне.

Село над річкою мало старовинну магістраль на північ краю Білорусії.

Село Іванчиці було об'єктом археологічних досліджень. В «Довіднику з археології України» по Рівненській обл. І.К.Светнікова та Ю.М. Нікольченка, а також «Архітектурних пам'ятках Прикарпаття і Волині кам'яного віку» ґрунтовно описані результати багатьох археологічних експедицій.

На території села на дні – в урочищі Юзова Гора знайдено могильник зарубинецької культури I ст. н.е., досліджуваний в 1927 р. В Антоновичем, який виявив тут кілька трупоспалень, а в 1953 р. обстежений Ю.В. Кухаренком, а у 1957 р. І.П. Русановою.

Село Іванчиці за описами дослідника Волинської та Польської землі, професора Олександра Цинкаловського в монументальній праці «Стара Волинь і Волинське Полісся», подані такі відомості: «Іванчиці - село в північній частині Пінського повіту, в тому місці це від р. Стиру відділяється річка Простир, сполучена мережею природних каналів зі Стиром і Прип'яттю. Місцевість ця багата на рибу, розлеглі луки є підставою годівлі худоби. Було там у кінці XIX ст. 26 окремих селянських господарств і 93 жителі, фільварок. Місцеві жителі, крім рибальства займалися плисарством (сплавом лісу річкою). Селянської землі 834 дес. Решта величезних обширів належала до поміщиків Шурмів».

Ще за часів панування польської шляхти діти прихожан в селі мали змогу навчатися грамоти по сільських хатах.

Перша школа в селі побудована у 1924 році. Її приміщення складалось із двох класів і двох кімнат, де мешкав польський вчитель Бонік Горбатовський зі своєю сім'єю. Він навчав дітей 1 та 4 класів, а 2 і 3 класи знаходились в хаті місцевого жителя Чепури Терентія Петровича, де вчителював пан Цимбаль. Двічі на тиждень до школи приходив священник навчати Закону Божого.

Під час Великої Вітчизняної війни школа в селі згоріла.

В 1949 р. сільський голова Франко перевіз із села Бутово хату одного з місцевих куркулів, яку склали під школу.

В селі знаходиться архітектурна пам'ятка: Покровська церква у своєму архітектурно - стильовому плані відноситься до групи будівель північно- поліського типу з дзвіницею на західному фасаді.

Першочергово Іванчицький храм зводився, як каплиця на кладовищі. На думку дослідника церковної архітектури Полісся В. Завади, розглядаючи конструктивні будівлі можна відносити час її зведення до першої половини ХУІІІ ст. Місцеві жителі, посилаючись на спогади старожилів стверджують, що храм був збудований у 90-х роках ХІХ століття. Наскільки правдоподібні обидві версії перевірити важко, по простій причині. В усі роки свого існування Іванчицький храм був приписаний до сусідніх Погост Зарічненського, Муравинського і на кінець Серницького. Звісно, що церковна літопись не велась, і будь-які відомості про храм, в числі інших церковних святинь району, відсутні.

На даний час в селі Іванчиці проживає 840 жителів, налічується 310 домогосподарств. На території села функціонує ЗОШ І-ІІ ст., клуб, бібліотека, ФАП, два магазини.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська Трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - Рівне. – 1998. – С. 86

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 16-17

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Рівненщини. – Львів. : Світ, 1990. – С. 32

* * *

Гаврилович Г. Із Фінляндії на побачення з Поліссям : [про відомого фітолога-онколога клініки околгії з нетрадиційних методів лікування Софію Миколаївну Недзельську, уродженку с. Іванчиці, яка живе і працює у Фінляндії]/ Г. Гаврилович // Полісся. - 2010. - N 22/10 черв./ - С. 11

Тишковець С. Від колгоспного життя - одні лиш спогади : про колишню передову колгоспницю, доярку, жительку с. Іванчиці, нагороджену орденом Трудової Слави III ступеня - Тишковець Ольгу Йосипівну / С. Тишковець // Полісся. - 2011. - N 45/17 листоп./ - С. 3

Тишковець С. Відгомін фронтних доріг : [житель с. Іванчиці, навідник-артилерист, інвалід Великої Вітчизняної війни 2 групи Ломако Гаврило Григорович витримав і переміг всі грізні випробування війни] / С. Тишковець // Полісся. - 2009. - N 17/7 трав./ - С. 3

Тишковець С. Поневіряння ліквідатора : про ліквідатора наслідків аварії на ЧАЕС жителя с. Іванчиці Івана Мосійовича Масюка / С. Тишковець // Полісся. - 2013. - N 16/17/25 квіт./ - С. 9

* * *

Іванчиці [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-vanchits1/> - Назва з екрана

Історія села Іванчиці [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_46.html. – Назва з екрана

Покровська церква, с. Іванчиці

Мисливські угіддя на пернату дичину

На рибалці

Урочище Піщаниця, с. Іванчиці

Підготувала: О. А. Чекун

КОМОРИ

Село Комори підпорядковується Неньковицькій сільській раді. Село розташоване за 20 км від райцентру та за 10 кілометрів до села Неньковичі.

Водні об'єкти : р. Прип'ять, р. Стохід, оз.Сосно, оз.Липенське.

Село Комори – майже як на острові. З одного боку – річка Стохід і кордон із Білоруссю, з іншого – 1600 гектарів болота, що вперто повернулося на колись меліоровані землі.

«Колись давним-давно, ще може за царя Гороха, на цьому місці було болото. І лише невеликою комірчиною вривався в його володіння клопоть суші», ось так, напевне, і виникла назва села.

Існує дві легенди щодо походження села. На цей зелений острів, що у болоті, в давні часи було вислано на заслання неугодних королівській владі Речі Посполитої людей. І саме вони заснували нинішнє село. За другою легендою, тут поселились втікачі від панської чи королівської влади, подалі від людей, бажаючи жити вільно і самостійно. І цілком можливо то могли бути навіть козаки або ж повстанці Северина Наливайка, так як повстання частково охопило і наш край.

Перша згадка про село Комори датована 1552 роком. І згадується при цьому ім'я її величності королеви Бони.

В книзі «Ревизии лугу и переходов звериных в бывшем Великом княжестве Литовском с присовокуплением грамот и привилегий на входы и пуши на земли», видана старостою Г.Б. Воловичем у 1559 р., село Комори датується 1536 роком.

За даними польських джерел, підготовлених членом Національної спілки краєзнавців України В. Перуніним, село Комори 130 років тому – це «село Пінського повіту, в 3 окрузі поліційному, гміни Хойно. Раніше належало Пінським уніатським єпископам, нині – власність Ридзевського. Проживає тут 164 мешканці».

За Інтернет-ресурсом Wikipedia село датується 1577 роком. За легендою, німецькі військові перевозили сюди військовополонених, еритиків, зрадників, злочинців, оскільки втекти з цього місця було майже неможливо. Село розташоване в болотистій місцевості і до середини ХХ століття з іншими населеними пунктами не було автомобільного сполучення. Люди добиралися до села переважно човнами. За радянських часів з'явилася ґрунтова дорога, яка сполучала село Комори і село Мутвиця, бруківку проклали до села в 1985 році, але молоді люди з села вже почали масово виїжджати, переважно в Білорусь, до міста Пінська. Таким чином, сьогодні в Коморах проживають лише пенсіонери.

На західному кінці височини, на якій розташоване село Комори, поряд із сільським кладовищем – мезолітична стоянка й поселення бронзового віку, виявлене Б.А. Прищепов у 1993р. На оранці, на площі 300х200 м, зустрічаються мезолітичні вироби з кременю та уламки ліпного посуду бронзового віку й ранньослов'янські.

У с. Коморе в роки Великої Вітчизняної війни було створено партизанське підпілля, яке налічувало 15 чоловік, а пізніше – загін самооборони. Очолив Іван Шукало.

Взимку 1944 року в селі Комори з'явився військовий підрозділ фашистів, який налічував п'ятдесят солдатів, завдання яких було – оборона цієї ділянки фронту від ударів з Півдня. Тут німці облаштували лінію оборони, котру захищали кілька рядів із колючої проволочки, виставили міномет і три крупнокаліберні кулемети, а самі розмістилися на поселення у сільських хатах. Перед командуванням батальйону майора Жукова було поставлене завдання – знищити цей гарнізон. Для цього розвідники сержанта Лелікова протягом кількох днів вивчали підступи до села й місця розташування вогневих точок противника, у чому їм допомагали жителі Комор, котрі переселились з приходом німців до Морочно й Мутвиці. В ніч із п'ятого на шосте квітня вони виступили провідниками для червоноармійців, доставивши їх на човнах, по розливу на болотах, до села. Підрозділами бійців на чолі з лейтенантом Іващенко та Ібатулліним була вдало проведена операція. Квітневий бій з німцями був наймасштабнішою бойовою операцією під час звільнення району від фашистів. На пагорбі, із півночі села, люди застали три великі могили з березовими хрестами, в них були поховані німці. Пізніше могили остаточно зникли з лиця землі. Проте слід потурбуватись про відновлення могили німців. Адже відомо, що вчорашні вороги лише смертю примиряються і поєднуються.

В 1948 р. в селі був колгосп «Паризька комуна», який проіснував два роки (до укрупнення).

В селі Комори знаходиться православна каплиця, подібної до якої не лише в районі, але і по всій півночі Рівненської області немає. Стоїть вона при в'їзді в село, за сто метрів на захід від головної вулиці. Каплиця прямокутної форми і складається із двох кубів-ярусів, поставлених один на одній і розділених поміж собою карнизом, критим бляхою. Віконні отвори на першому ярусі замуrowані і являють собою архітектурну особливість будівлі. Верхні вікна засклені, в однім місці на завісах відкриваються, даючи змогу доступу до внутрішньої площадки. Увінчана каплиця чотирискатним дахом під бляхою і невеличким залізним хрестом. Розміри цієї будівлі 150x150см у ширину і висотою 3,5 метри. Зі слів жителів, у середині каплиці була знайдена письмова відомість, де дата її побудови припадає на 1644 рік. (Віконниці другого ярусу були засклені на початку 80-х років)

В 1984 році створений фольклорний колектив «Комори», який 25 років радував слухачів на чолі з засновником і незмінним керівником народного аматорського фольклорного колективу с. Комори - Тетяною Олександрівною Васькович. Колектив зумів подивувати своїм талантом не лише Рівне, Луцьк, Сарни, Дубровицю..., а навіть столицю зі сцени Національного палацу «Україна». (члени колективу: Марія Дмитрівна Демчук, Марія Микитівна Демчук, Марія Олександрівна Герман, Віра Іванівна Дороніна, Євгенія Митрофанівна Демчук, Олена Юхимівна Трофимович)

В 2012 році гурток "Сходинок краєзнавства", що діє при Мутвицькій ЗОШ І-ІІІ ст. під керівництвом члена Національної спілки краєзнавців України Валентини Миколаївни Тумаш отримав грамоту Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України як переможці ІІІ туру Всеукраїнської історико-географічної експедиції "Історія міст і сіл України" за роботу "Споконвічна боротьба за виживання. З історії зникаючого села Комори".

Доронін Валерій Васильович (7.09.1960р. – 31.03.1980р.) народився в с. Комори Зарічненського району, нагороджений медаллю «За відвагу» посмертно, загинув 25 квітня 1985р. в Афганістані. Починаючи з 1985 року по 1992 рік в с. Неньковичі проходив волейбольний турнір з метою вшанування земляка, уродженця с. Комори Неньковицької сільської ради Валерія Дороніна, який загинув у Афганістані. З 1992 року волейбольний турнір стали проводити в районному центрі – Зарічне, віддаючи шану нашим землякам, які загинули в Афганістані. На той час турнір набув уже статусу міжнародного.

Село Комори знаходиться в межах регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід», який створений в 1995 р.

Село Комори є рекордсменом за кількістю гнізд білих лелек, в якому їх налічується 23. Із 2013 року Рівненщина долучилася до програми кільцювання лелеки білого в рамках Програми "Сісонія-Україна", що фінансується фондом "Сісонія" (Ліхтенштейн). Основна ідея - побачити, куди відлітають наші чорногузи і куди повертаються на гніздування. Відтак був обраний населений пункт зі значною кількістю лелечих гнізд та зручною доступністю - село Комори Зарічненського району, де було за кільцювано 55 пташенят у 13 гніздах. Пташеняттам було почеплене металеве кільце на праву лапу і пластикове кільце зеленого кольору на ліву. Кожне таке кільце має свій унікальний номер, що дає змогу ідентифікувати птахів, а кольорове кільце із великими цифрами дозволяє зробити це зі значної відстані. Вже маємо результати - одного з наших лелек бачили взимку 2014 року у Зімбабве, де він зимував.

Унікальна природа в Коморах щороку приваблює туристів. Переважно вони приїжджають відпочивати на річці Прип'ять, яка розташована за 1,5 км від села. Крім того, популярною є рибалка, а також полювання на качок та диких звірів.

Щороку відбуваються змагання з підльодного лову риби пам'яті інспектора рибохорони Василя Чуванова на озері Сосно, що знаходиться поблизу сіл Комори та Неньковичі Зарічненського району, де проводяться і особисто-командні відкриті районні змагання з підльодного лову риби. Головна мета таких змагань: пропаганда здорового

способу життя та активного відпочинку, підвищення рівня рибальської майстерності, визначення кращих спортсменів для участі в обласних змаганнях, а також вшанування пам'яті інспектора рибоохорони Василя Чуванова. Змагання проводяться у відповідності з діючими Правилами любительського і спортивного рибальства.

В селі в 1974 р. встановлено пам'ятний знак землякам, з тридцятьма викарбуваними на ньому іменами загиблих героїв у Другій світовій війні.

Населення станом на 17 січня 2010 року становить 65 чол. В 1957 році в селі проживало 780 жителів. Школу закрили у 80-х, а клуб на початку 90-х років. Сьогодні в Коморах проживають лише пенсіонери.

В селі є фельдшерсько-акушерський пункт, де про здоров'я коморян понад 55 років дбала Любов Терентіївна Герман, яка тут проживала і працювала з 1957 року.

Використані джерела :

Доронін Валерій Васильович (7.09.1960р. – 31.03.1980р.) // Книга пам'яті України. Рівненська область. Т.4. – Львів : Каменяр, 1998. – С. 137

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 34-35

Прищепя Б. Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 4-11

* * *

Гаврилович Г. З народної криниці // Полісся. – 2009. - № 22/11 черв./

Дубінець П. Бій у Коморах // Полісся. – 2012. - № 18/10 трав./

Дубінець П. Каплиця у Коморах // Полісся. – 2004. – 13 лют.

Комори : історичний хронограф : 120 років тому / В. Перунін // Полісся. – 2006. - № 41/13 жовт./

Розгром ворожого гарнізону // Радянське Полісся. – 1979. – 4 верес.

* * *

З історії села Комори [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_19.html . – Назва з екрана

Змагання з підльодного лову риби [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://main.golovrubvod.kiev.ua/2011-07-27-09-19-23/2011-08-03-12-04-21/3230-2014-02-18-12-33-08.html>

Комори [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-komori/> . – Назва з екрана

Лелеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://newlife.rv.ua/holovna/9-%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5/4271%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA-%D0%B1%D1%96%D0%BB%D0%B8%D1%85.html>

Село Комори поки що існує [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : <http://zarichchia.blogspot.com/2015/03/215.html> . – Назва з екрана

Озеро Сосно та обвідна канава довкола нього

Річка Стохід, с.Комори

Лелече гніздо, с. Коморе

Знаменитий фольклорний колектив с. Коморе

Підготувала: Т.Д. Кидун

КОНИК

Село Коник підпорядковується Річицькій сільській Раді, розташоване за 10 км від райцентру і 190 км від обласного центру. Площа населеного пункту – 3.1 га. Село розміщене на лівому березі річки Стир. Перша письмова згадка про село Коник припадає на 1855 рік.

Яніславська культура пізнього мезоліту представлена в Зарічненському районі стоянками поблизу села Коник, Омит. Носії яніславської культури жили в лісах по болотах середніх та малих річок.

Культура датується від початку VIII тис. до н.е. до VI тис. н.е. В добу мезоліту населення переважно займалося мисливством і рибальством.

У добу неоліту територія Зарічненського району була заселена племенами, які залишили пам'ятки дніпродонецької культури. Найбільш важливі поселення Коник і Нобель.

В 1985 р. Г.О. Охріменко досліджував поселення біля с. Коник, розташоване на лівому березі р. Стир. Тут розкрито 82 кв. м площі, при цьому знайдено 142 фрагменти кераміки та 651 оброблений кремій. Поселення можна датувати другою половиною III тис. до н. е. (Охріменко, Середюк, 1988. С. 85 – 92).

В господарській діяльності населення неолітичної доби переважають мисливство, рибальство, з'являються гончарне виробництво і скотарство.

В 1960 – 1970 рр. на Коніку діяв цегельний завод. З 2008р. діє СВСК «Селянський ліс»

На даний час в населеному пункті Коник проживає 12 жителів, налічується 5 домогосподарств.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівненський державний інститут культури. - Рівне, 1998. – С. 12,13

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 44 - 45

Історія міст і сіл УРСР. Рівненська область. – К., 1973. – С. 306

* * *

Коник [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5197:2014-12-22-12-44-23&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

Коник [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-konik/> . – Назва з екрана

Річка Стир

Дорогою від села до райцентру

Підготувала: О.А. Чекур

КОТИРА

Село Котира розташоване на території Нобельської сільської ради на північному заході Зарічненського району, за 20,6 кілометра від районного центру смт Зарічне.

Село Котира датується 1158 роком з часу заснування (з часів княжих, коли Нобель і прилеглі до нього поселення, в т. ч. і Котира мали статус містечка). Вся історія цього невеликого села тісно пов'язана з історією села Нобель.

Поблизу села Котира – місцезнаходження мезолітичної стоянки Свідерської культури, де виявлено сокироподібні вироби.

Село Котира знаходиться в межах регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід», який створений в 1995 р. і розташований у Зарічненському районі загальною площею 21600 гектарів. В його межах знаходяться 10 населених пунктів. Це - села Котира, Дідівка, Нобель, Ніговище, Омит, Гориничі, Сенчиці, Прикладники, Дубчиці, Комори. Даний об'єкт представляє собою болотно-лісовий природний комплекс, розташований у заплаві річок Прип'ять і Стохід з унікальними заплавами озерами, болотами та заплавами луками. Загальна кількість видів рослин тут становить близько 500-550 видів. Орієнтовно тваринний світ парку нараховує близько 500 видів, у тому числі 219 видів хребетних (з них риб -19, земноводних - 9, плазунів - 5, птахів - 160, ссавців - 26).

В селі проживає 69 жителів, налічується 34 домогосподарства.

Використані джерела :

Археологія Прикарпаття, Волини и Закарпаття (каменний век). – [?], 1987. – С. 68-69

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 12-13

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 36

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 81-84.

* * *

Котира [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-kotira/>. – Назва з екрана

Підготувала: Т.Д. Кидун

КУТИН

Село Кутин є адміністративно-територіальним центром сільської ради і знаходиться на відстані 30 км від районного центру смт Зарічне та за 210 км від обласного центру м. Рівне. Кутинській сільській раді підпорядковані п'ять населених пунктів: Кутин, Заозер'я,

Задовже, Любинь та Кутинок. Села сільської ради знаходяться у північній частині Рівненської області.

На території села Кутин нараховується 166 дворів, де проживає 434 жителі. Площа населеного пункту становить 140,80 га, площа господарської території - 634 га.

Перша документальна згадка про село Кутин датована 1522 роком.

Кутин... Не треба бути спеціалістом з топоніміки, щоб здогадатись, чому далекі предки так назвали своє поселення. Скоріш за все через те, що „село побудували в куті, де сходяться дві річки: Веселуха і її притока”. Так і жили люди в куточку, у густій оксамитовій оправі лісів, у самотніх краєвидах річок з невисокими берегами, що обривалися після весняних повеней.

За Андрусівським договором 1667 року майже вся Правобережна Україна, в тому числі і Рівненщина, увійшла до складу Польщі. Лише в 1793-1795 роках ці землі були возз'єднані з Росією. Село Кутин входило до Пінського повіту Мінської губернії. Важливі історичні події, які відбувалися в країні, торкалися і жителів села Кутин.

У 1908 році в Кутині була відкрита церковно-приходська школа. Навчання велося на російській мові. У школі вивчали Закон Божий. До школи приходили діти з найближчих сіл: Зодовже, Заозір'я, Любинь.

Перша світова війна (1914 рік) принесла селянам багато страждань. Не минула вона і село Кутин. 1915 рік. Через село проходить лінія фронту. Жителі змушені були залишити село. Біженці із села Кутин жили у Муравині та Серниках. Повернулися вони у свої рідні краї в 1916 році. Село було повністю спалене, вціліла лише церква. Люди почали будувати нові домівки. Селяни терпіли голод і холод.

Суттєвих змін у житті селян не сталося й після повалення самодержавства. В селі зберігалися старі порядки. А в 1921 році на Кутинських землях запанували польські порядки, так як село опинилось під владою Польщі. Село Кутин увійшло до складу Пінського повіту Брестського воєводства. Панський маєток „Плянта” заселили польські сім'ї. Сільські хлопці проходили військову службу у війську польському. Польські власті перешкоджали розвиткові освіти і української культури на селі. Початкова школа містилася у невеличкому приватному приміщенні. Поряд з іншими дисциплінами у школі вивчали також Закон Божий. Навчання велося на польській мові.

У вересні 1939 року в селі Кутин була встановлена радянська влада. Була конфіскована панська земля, худоба, майно.

За порівняно короткий строк - за 1991-1992 роки у Кутині була побудована церква. 30 травня 1992 року було освячено новозбудований храм у честь святого Михайла. Важливою пам'яткою сакрального мистецтва є церковний дзвін. Він – єдиний із усього церковного начиння, що залишилось від старої Кутинської церкви. Його зберегли жителі с. Кутин.

Через село проходить дорога загального користування Задовже-Зарічне-Рівне. Транспортне сполучення із обласним центром м. Рівне здійснюється ПП Коломійцем В.А. Із м. Луцьк в село Задовже курсує автобус, який сполучує це село Кутинської сільської ради із селами сусіднього Любешівського району Волинської області.

Поблизу села Кутин із Заходу на Схід протікає річка Веселуха.

На території сільської ради є ліси загальною площею 1951 га, а також корисні копалини: пісок та поклади торфу.

Сільська рада має значний туристичний потенціал, оскільки на території знаходиться два озера, частина території Кутинської сільської ради входить до природного національного парку «Прип'ять-Стохід».

В адміністративно-громадському центрі зосереджені сільська рада, Кутинська загальноосвітня школа I-III ступенів, лікарська амбулаторія, сільський клуб, відділення зв'язку, публічна бібліотека, аптека, ветамбулаторія, дошкільний навчальний заклад «Ромашка» з короткотривалим перебуванням дітей, магазини.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 27,227,232, 240,280

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 24-25

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 13,21,24,57,83,240

Історія міст і сіл УРСР. Рівненська область. – К., 1973. – С. 304

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 86

* * *

Дубінець П. Врятований дзвін // Полісся. – 2005. – 15 лип.

Тишковець С. Слово про ветерана : [про орденосця - ветерана праці, ветерана Великої Вітчизняної війни - Федора Максимовича Окача із с. Кутин] / С. Тишковець // Полісся. - 2011. - N 26/7 лип./ - С. 8

* * *

З історії села Кутин [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichehia.blogspot.com/2015/06/blog-post_59.htm . – Назва з екрана

Кутин [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5193:2014-12-21-14-47-37&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

Кутин [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : // <http://www.litopys.com.ua/places/s-kutin/>. – Назва з екрана

Річка Веселуха

Озеро Лосвицьке

Обеліск, с. Кутин

Українська православна церква
«Архістратиґа Михаїла»

Підготувала: Л.В. Гричина

КУТИНОК

На Зарічненщині є багато маленьких сіл – справжніх глибинок поліського краю. Одне з них – Кутинок, засноване, за офіційними даними в 1863 році, яке належить до Кутинської сільської ради. Село невеличке – всього дві вулички і 27 дворів, де проживає 69 жителів. Але, хоч населення Кутинку й небагато, живе воно різноманітним, по-своєму цікавим життям. Селом проходить добротна, заасфальтована дорога з тротуаром та розміткою, яка покриває більшу половину населеного пункту. Село, хоч і невеличке, але гарне, спокійне, Живуть в ньому щирі, хороші люди. Більшість з них – похилого віку.

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 24-25

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 304

* * *

Тишковець С. З надією у завтрашній день : [історія та сучасність села Кутинок] // Полісся. – 2012. - №13/5 квіт./

Тишковець С. Чорнобиль в спогадах солдата-ліквідатора : [про ліквідатора аварії на Чорнобильській АЕС - мешканця с. Кутинок Миколу Івановича Кутасевича] / С. Тишковець // Полісся. - 2012. - N 16/26 квіт./ - С. 2

* * *

Кутинок [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-kutinok/> . – Назва з екрана.

Підготувала: М.В. Кидун

КУХІТЬСЬКА ВОЛЯ

Перша письмова згадка про село датована 1561 роком. Назва села виникла в зв'язку з назвою села Кухче, яке існувало вже в середині XVI століття. В «Словнику місцевих географічних назв» Є. і В. Мурзаєвих є пояснення, що «Куща, або Кухча – тимчасове житло в далекому лісі».

За народними переказами, заснували це поселення селяни-кріпаки, які втекли в дрімучі ліси від свавілля і жорстокості пана Кухти. І тому перша назва цієї місцини - Кухтинська Воля.

У 1790 році, за даними історичного архіву м. Вільнюса, фільварок Кухітської Волі належав поміщикові Павлові Орді. В населеному пункті нараховувалось 49 дворів.

У 1886 році в селі Кухітська Воля нараховувалось 84 хати, в яких жило 1030 чоловік, тобто в середньому по 12 – 13 осіб у кожній хаті.

Після третього поділу Польщі з 1795 року с. Кухітська Воля входить до складу Пінського повіту Мінської губернії і стає центром Кухітськовільської волості.

Через Кухітську Волю була прокладена воєнно – комунікаційна дорога, яка сприяла розвиткові ремесла та торгівлі. В 1860 році тут була побудована Параскевська приходська церква.

В другій половині XIX ст. в Кухітській Волі працювала школа ковальського та столярного ремесла.

У роки першої світової війни через село проходили підрозділи 291-го піхотного Трубачевського полку. Тут проходила лінія фронту. Населення було евакуйоване, а село майже все спалене.

Трагічною сторінкою вписана в історію села Велика Вітчизняна війна. 44 партизани із числа місцевих жителів загинуло, 195 Кухітськовільських солдатів воювали на фронті. Всього під час війни загинуло понад 100 жителів села.

Кухітська Воля є центральною садибою сільради, найбільш віддаленіша точка від районного центру. Розміщена за 55 км від Зарічного і межує з Волинню. В селі проживає 1921 особа, налічується 712 домогосподарств. Неподалік від села протікає річка Веселуха. В селі є ЗОШ І-ІІІ ст., дитячий садок, ФАП, сільський клуб, бібліотека, відділення зв'язку, торгові точки.

Уродженець с. Кухітська Воля - Петро Ніколайчик - доктор сільськогосподарських наук, професор, декан зооінженерного факультету Курганської державної сільськогосподарської академії ім. Т.С.Мальцева

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 87,108,110,111, 115.

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 26 -27

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 304

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 84

Сарич С. Пошанування предків у традиційній обрядовості мешканців села Кухотська Воля Зарічненського району // Західне Полісся : історія та культура. Вип.2. - Рівне, 2006. - С. 233-235

* * *

Гаврилович Г. Де ще знайдеш іще таку красу : історія та сучасність с. Кухітська Воля / Г. Гаврилович // Полісся. - 2008. - N 19/22трав./ - С. 11

Гаврилович Г. Шана і гордість сім'ї Ніколайчиків : [про уродженця с. Кухітська Воля Петра Ніколайчика - доктора сільськогосподарських наук, професора, декана зооінженерного факультету Курганської державної сільськогосподарської академії ім. Т.С.Мальцева] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2009. - N 13/2квіт./ - С. 11

Гаврилович Г. Щоб пам'ятали : [про колишнього в'язня фашистських концтаборів смерті Освенціма, Маутхаузен та Ебензее - Якова Олексійовича Офілата, уродженця с. Кухітська Воля] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2009. - N 14/9квіт./ - С. 11

Дубінець П. Перша світова війна на Зарічненщині : [Брусилівський прорив] / П. Дубінець // Полісся. - 2014. - N 32/14 серп./ - С. 13

Життя однієї людини з поміткою "реабілітовано" : [до Дня пам'яті жертв політичних репресій подано історію життя Квачук Тетяни Адамівни із с. Кухітська Воля, написану нею власноруч] // Полісся. - 2012. - N 21/31 трав./ - С. 7

Тишковець С. Пам'ять воєнної пори : [про ветерана Великої Вітчизняної війни 83-річного Остимчука Івана Андрійовича, нагородженого орденом Вітчизняної війни, орденом "За мужність", медаллю "За перемогу над Німеччиною" та багатьма іншими нагородами] / С. Тишковець // Полісся. - 2008. - N 21/5черв./ - С. 3

Тишковець С. Перші місяці мирного життя в Морочненському районі або чому Кухотська Воля не стала районним центром : [про перші повоєнні місяці 1944 року] / С. Тишковець // Полісся. - 2013. - N 18/9 трав./ - С. 13

Тишковець С. 15 місяців в радіаційному пеклі Чорнобиля : [про ліквідатора третьої категорії В.М.Веремука із с. Кухітська Воля] / С. Тишковець // Полісся. - 2009. - N 16/30квіт./ - С. 3

Тумаш В. Що привело перекальського поміщика до країни Перу : [подана інформація краєзнавчого змісту про родину Ордів, яка здавна мала володіння на Поліссі, зокрема в Зарічненському районі в селах Кухітська Воля, Острівськ і Перекалля, на основі "Пам'ятної книги Мінської губернії за 1904 рік"] / В. Тумаш // Полісся. - 2014. - N 3/23 січ./ - С. 14

***

З історії села Кухітська Воля [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_37.html . – Назва з екрана

Історія села : Кухітсько-Вільська територіальна громада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ok.ru/group/52159826100398/topic/62474286776494>. – Назва з екрана

Кухітська Воля [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-kukh-tska-volya/>. – Назва з екрана

Кухітська Воля : 1673 [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/07/blog-post_92.html . – Назва з екрана

Пам'ятник загиблим
у Великій Вітчизняній війні

Поховання часів
Першої світової війни

Підготувала : М.В. Кидун

КУХЧЕ

Село Кухче вперше згадується в «Книге ревизии пущ и переходов звериных» (архів міста Пінськ Республіки Білорусь). Запис датовано 1 травня 1495 року. З давніх-давен жителі села були землеробами, скотарями, бо саме землеробство і скотарство були головними чинниками матеріального виробництва. З діда-прадіда передавались наступним поколінням секрети вирощування жита, ячменю, вівса, проса, картоплі, конопель, льону. Впродовж п'яти століть (від середини 15-го до середини 20-го селяни власноруч із застосуванням тяглової сили волів і коней обробляли панську, попівську, надільну (ореновану громадою) та власну землю. Окремі господарі, які жили на хуторах, займалися бджільництвом та садівництвом.

Істотні зміни в селянських господарствах сталися, починаючи з 1946-го року, коли утворився колгосп «Радянське Полісся».

Не минули село і події Великої Вітчизняної війни – багато чоловіків пішли на фронт або в партизани. Багатьом з них не судилось прийти до дому живими. На їх честь в центрі села побудовано обеліск, де зазначені прізвища усіх загиблих односельчан.

Про тяжкі випробування, які випали на долю людей у 30-ті роки ХХ століття свідчать численні розповіді старожилів. Дещо полегшено зітхнули селяни у 60-70-ті роки, коли зміцніла база місцевого колгоспу, більшість робіт стала механізованими, в полі працювала техніка. Саме в 70-ті роки почали зводитись сучасні будинки за спеціально розробленим планом. В селі розвинені промисли: бондарство, лимарство, столярство, в'язання, вишивання... В кількох селянських господарствах збереглися в доброму стані ручні ткацькі верстати та ручні знаряддя для виготовлення пряжі з льону.

В радянські часи (аж до середини 60-х років) село мало назву Кухта. Відповідно сільську Раду і школу називали «Кухтенською». Старожили твердять, що таку зміну назви села (з Кухче на Кухта) зробив власник місцевого маєтку польський пан Кухта. Повернено селу назву Кухче адміністративно-територіальною реформою 1966 року.

Село Кухче розташоване на відстані 36 км від райцентру, є адміністративним центром Кухченської сільської Ради, до складу якої входять села Новосілля та Радове. Село стоїть на березі річки Веселуха, оточене лісами та полями, озерами.

Прославив село Герой Радянського Союзу Харковець Анатолій Порфірович, який будучи командиром стрілецького батальйону, здійснив героїчний подвиг при форсуванні Дніпра, трагічно загинув від кулі німецького снайпера біля села Лютіж Київської області, наприкінці 1943 року. Його прізвище викарбуване золотими літерами в Пантеоні Слави Музею Великої Вітчизняної війни в місті Києві.

У селі з давніх-давен процвітають такі промисли як столярство (зараз у селі майстри у цій справі – Гриценко Микола Олександрович, Дичук Микола Никодимович); лозоплетіння (Харковець Степан Антонович, Кучерешко Василь Маркович, Краснюк Василь Андрійович); вишивка (Мінчук Оксана Адамівна, Погорілець Марія Степанівна)...

Головним храмом віри і духовності є Святогеоргієвська церква, що належить Кухченській общині Української православної церкви Московського патріархату.

Розташована церква у центрі села. Її будівництво розпочалось 6 квітня 1990 року за рахунок коштів громади та за кошти колгоспу «Радянське Полісся». Освячено храм 13 жовтня 1993 року владикою Іринеем. Першим священником був отець Андрій, зараз у храмі служить отець Іоан.

Церква мурована з цегли, має два куполи, дзвіницю. Розписом церкви займалися львівські майстри, всі вишивки у церкві створювали місцеві вишивальниці, для церкви було виткано доріжку (для цього було реставровано ткацький верстат). Найбільш активними помічниками у будівництві храму були Погорілець Григорій Трохимович, Дичук Володимир Іванович, Харковець Володимир Антонович, Філіпчук Марія Назарівна... Від старої церкви (яку було зруйновано у 1965 році) у нинішній відбудованій знаходиться чи не найдорожча для усіх віруючих річ – Святе Євангеліє. У свій час вона зберігалася у приватній бібліотеці. Після того як церкву у селі відбудували, Євангеліє повернули до церкви.

В селі є ЗОШ І-ІІІ ступенів, клуб, аптека, пошта, медичний пункт, стоматологічний кабінет, дитячий садок, комунальне підприємство «Обрій», 4 магазини, бібліотека. При публічній бібліотеці діє музейна експозиція «Жило, живе, село моє», що сприяє відродженню історичної пам'яті краю. В селі проживає 754 жителі.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 27,29, 38,44,51,227, 232,236,239,281,282

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 28-29

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 304

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 13

* * *

Гаврилович Г. Кетяг калини : [творчість кухченської вчительки Марії Станіславівни Вакуліч вилилась у збірку її творів "Кетяг калини", яка вийшла у Львові] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2011. - N 12/31 берез./ - С. 9

Дубінець П. Церква, що повторила подвиг небесного покровителя : [історія церкви Святого Георгія, що в с. Кухче Зарічненського району] / П. Дубінець // Полісся. - 2005. - N37. - С. 7

Мінчук Я. Пам'ять про минуле... Вона вчить і закликає, переконує і застерігає, дає сили і вселяє віру : сторінки життя і подвигу Героя Радянського Союзу Анатолія Порфіровича Харковця / Я. Мінчук // Полісся. - 2010. - N 11/25 берез./ - С. 2

Нелюбович-Тукальський Г. Воєнна трагедія 1915 року у Кухче / Г. Нелюбович-Тукальський // Полісся. - 2011. - N 40/13 жовт./ - С. 13

Тумаш В. Ой, татари в полон гнали : [про історію сіл Кухче, Задовже, Нобель нині Зарічненського району, які у 1653 році були пограбовані та спалені татарами] / В. Тумаш // Полісся. - 2012. - N 31/9 серп./ - С. 13

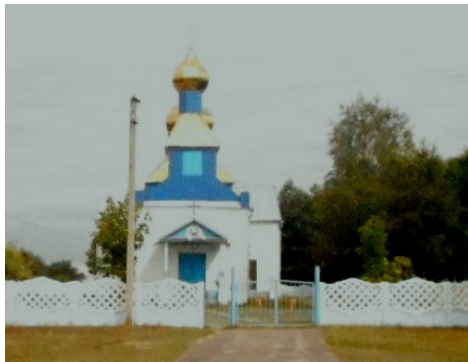
Чекун О. Жило, живе село моє : [в Кухченській ПШБ створено музейну експозицію "Жило, живе село моє"] / О. Чекун // Полісся. - 2012. - N 48/6 груд./ - С. 4

* * *

З історії села Кухче [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_49.html . – Назва з екрана

Кухче [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5121:2014-11-26-08-39-05&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

Кухче [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-kukhche/>

Святогеоргіївська церква

Герб села Кухче

Річка Веселуха

Підготувала : М.В. Кидун

ЛИСИЧИН

Село Лисичин знаходиться на заході від центральної садиби с. Борове. Село Лисичин – це один з трьох населених пунктів на території сільської ради і знаходиться на відстані 5 км від с. Борове, за 38 км від районного центру смт Зарічне та за 255 км від обласного центру м. Рівне. Площа населеного пункту - 29,9 га.

Історична дата утворення села – 1724 рік. (Облікова картка на сайті ВРУ). Село Лисичин перейменовано в село з хутора Лисичин в 1985 році.

Основною структурно-планувальною одиницею населеного пункту є квартали в основному з одно- та двохсторонньою забудовою і окремі хутірські садиби. Забудова садибного типу. До села Лисичин належить прилегий хутір Мамушови. За функціональною ознакою територія населеного пункту є сельбищною.

Село Лисичин з'єднане дорогою з асфальтним покриттям біля 5 км з центральною садибою – с. Борове. Дорога побудована в 2007 році по Програмі Президента України з метою забезпечення твердого сполучення з відаленими селами.

Рельєф території рівнинний. Кругом села заболочена місцевість. Підґрунтові води залягають на глибині до 3 метрів. Рядом пролягає болото “Рядно”, де знаходяться великі поклади торфу. В останні роки тут проростає багато журавлини. Межа з Кухітсько-Вільською сільською радою йде по річці Веселуха.

Територія села небезпечна щодо затоплення повенемими водами річки Вирок. Небезпечні геологічні процеси відсутні. Найбільш поширені ґрунти торф'яно-болотні і торф'яники, мілкі осушені та торф'яно-болотні і торф'яники мілкі неосушені. Клімат території помірно-континентальний з м'якою зимою та досить теплим, з достатньою кількістю опадів, літом.

Територія села складається з 50 дворів, де налічується 180 жителів. В селі діє ФАП.

Використані джерела :

З історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. - С. 40-42

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – с. 18-19.

* * *

Лисичин [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-lisichin/>. – Назва з екрана

Стратегія Борівської сільської ради Зарічненського району Рівненської області [Електронний ресурс] // Зарічненська районна рада : офіційний сайт Зарічненської районної ради. — Режим доступу : www.zarrada.org/. - Назва з екрана.

Озеро Осовицьке

Ягода журавлина

Підготувала : Л.В. Гричина

ЛОКНИЦЯ

Село Локниця – центр сільської ради, розташоване за 22 км від районного центру, з яким зв'язане автодорогою та вузькоколійною залізницею «Антонівка-Зарічне». Розташоване в основному, на правому березі р. Млинок і оточене лісами. Перша згадка про село датується 1561 роком.

За даними польських джерел, підготовленими членом Національної спілки краєзнавців України В. Перуніним: «Село, половина якого раніше була у власності королівства, а друга половина – приватна власність Годлевських. Знаходиться воно в південній стороні Пінського повіту, над річкою Млинок, притокою Струменя під Ноблем, в Морочненській гміні, округ поліційний. Локниця має 44 давніх осад, церкву. Це глухий, відлюднений куточок Полісся, де достатньо багато риби та луків. По причині диференції королівської і приватної спадщини, була призначена в 1775 р. комісія з розмежування кривди...»

Назва села вірогідніше походить від литовського lokys – «ведмідь» чи «ведмежий кут».

Про виникнення села Локниця є легенда. «Жив колись багатий пан. І перед смертю він розділив свою землю синам. Наймолодшому синові дісталась болотиста земля, де було багато лісів. В лісах водилося багато звірів. Син став торгувати лісом. В цих місцях почали оселятись люди й незабаром виросло село. На честь свого батька, пана Локницького, син і назвав село».

Радянську владу проголошено в січні 1918 року. 1921 року згідно з Ризьким договором село (як і район загалом), входить до складу Пінського повіту Польського воєводства Польщі. У вересні 1939 року село було звільнене від польського поневолення. За тимчасової фашистської окупації на весні 1942 року виник один з перших на Рівненщині партизанський загін під керівництвом Л. Попова. В селі існував загін самооборони, який брав участь у боях проти фашистів.

На фронтах Другої світової війни та у партизанських загонах брали участь 211 жителів села, з них 133 нагороджено, 68 загинули. В селі в 1968 р. встановлено обеліск землякам, які загинули у Великій Вітчизняній війні.

В селі Локниця діє Храм «Воздвиження Хреста Господнього». За кліровими відомостями 1930 року, підготовленими членом Національної Спілки краєзнавців України Павлом Дубінцем: «Церква села Локниця була побудована в 1908 році на кошти прихожан і казни, й освячена на честь Воздвиження Чесного Хреста Господнього. Кружечний дохід у рік становив 500 злотих. Землі є 51 десятина 560 квадратних сажнів. Дохід від неї церква мала 300 злотих на рік. Церковний архів ведеться з 1785 року. На приході є дві школи, де навчається 118 хлопчиків та 107 дівчаток. Настоятелем служить священник Олексій Семьончик, 50-ти років, родом з Ігуменського уїзду. Псаломщик – Михайло Лебединський, родом із Астраханської губернії. У селах приходу нараховується 280 дворів. У них проживає 1123 чоловіки та 1140 жінок, із котрих євреїв: чоловіків – 48, жінок – 45, римо-католиків: чоловіків – 28, жінок – 30, п'ятидесятників: 14 чоловіків і 14 жінок, штундистів-баптистів: 5 чоловіків і 2 жінки. До приходу належали села Локниця, Вулька-Річицька та Застінки-Любинь».

«Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Мутвицький» створений в 1995 р., знаходиться на території Заріченської селищної ради, Неньковицької, Омитської, Локницької, Морочненської сільських рад. Заказник створений з метою збереження та відтворення лісових масивів, сприятливих для розмноження мисливської фауни, зокрема лося, кабана звичайного, сарни європейської, зайця сірого.

«Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Острівський» створений в 1984 р. на території Кухітсько-Вільської сільської ради. Землекористувачі – Острівське лісництво, Локницьке лісництво, ДП «Зарічненський лісгосп». Створений з метою збереження заболоченої ділянки сосново-вільхово-березового лісу, що має водорегулююче значення для комплексу Острівських озер.

Віднічук Микола Антонович - кандидат педагогічних наук, доцент, доктор філософії, ректор Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, академік УААН, заслужений працівник освіти України. За діяльність та безцінний внесок у поглиблення зв'язків між Францією та Україною присвоєно звання Кавалер Національного ордена за Заслуги. Автор багатьох наукових праць.

В с. Локниця з 1 вересня 2001р. по 25 вересня 2008 р. діяв Локницький навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа II ступеня-ліцей».

За три кілометри від села проходить вузькоколійна залізниця Антонівка-Зарічне, яка є одним із семи чудес Рівненщини та найдовшою вузькоколіійною залізницею в Європі

Нині в селі проживає 1096 осіб, нараховується 557 домогосподарств.

В селі є ЗОШ I-III ст., Будинок культури, публічно-шкільна бібліотека, амбулаторія загальної практики сімейної медицини, відділення зв'язку, лісництво, чотири торгові точки приватної власності.

Використані джерела:

З історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – С. 22-24

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 30-31

Історія міст і сіл Української РСР. Рівненська область. – К., 1973. – С. 204-305

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 84, 85

Туристичний маршрут вузькоколіійкою Зарічне – Млинок : Зарічне – Парська – Морочне - Локниця – Острівськ – Борове – Млинок / Зарічненський краєзнавчий музей. – Зарічне, 2009

Хто є хто на Рівненщині. 2002. – Рівне, 2002. – С. 33

* * *

Віднічук М. Найбільше моє захоплення - робота : [про заслуженого працівника освіти України, ректора Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидата педагогічних наук, доцента, професора, академіка УААН Віднічука Миколу Антоновича - уродженця с. Локниця] // Полісся. - 2011. - N 31/11 серп./

Локниця : історичний хронограф : 120 років тому // Полісся. – 2006. - № 42 /20 жовт./

Село Локниця / Зарічненський районний відділ освіти // З історії сіл Зарічненщини. - Зарічне, 2004. – с. 22-24.

Церква Воздвиження Чесного Хреста Господнього : православні церкви району в минулому / П. Дубінець // Полісся. – 2007. – №3/ 26 січня

* * *

З історії села Локниця [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_97.html . – Назва з екрана

Історія села Локниця [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_24.html . – Назва з екрана

Локниця [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5535:2015-05-06-07-35-54&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

Локниця [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-loknitsya/> . – Назва з екрана

Рівненський кавалер французького ордену [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.rakurs.rovno.ua/info.php?id=14753> . – Назва з екрана

Річка Веселуха

Локницький Будинок культури

Підготувала: Т.Д. Кидун

ЛЮБИНЬ

Село Любинь лежить за 19,3 км на захід від районного центру, фізична відстань до Києва - 344,9 км. Площа села становить 12,86 км². Село Любинь підпорядковане Кутинській сільській раді. Водні об'єкти - річка Веселуха.

У 70-х роках 20-го століття співробітник інституту суспільних наук Р.Т.Грибович розкопував стоянки фінального палеоліту та мезоліту біля сіл Любинь і Нобель. В урочищі «Заборок», поблизу села Любинь, на піщаній дюні розмірами 25х30м в 1972 році досліджена та зареєстрована стоянка доби мезоліту, яка тривала від XI до VIII тисяч років тому, коли найбільшим технічним досягненням людини був винахід лука та стріл.

Найдавнішу згадку про село Любинь дає військово-топографічна карта Волинської губернії, називаючи при цьому дату – 1855 рік. Пізніше, у 1884 році, воно назване хутором села Кутин, у 1946 році – селом над притокою озера Нобель.

За Андрусівським договором 1667 року майже вся Правобережна Україна, в тому числі і Рівненщина, увійшла до складу Польщі. Лише в 1793-1795 роках ці землі були возз'єднані з Росією. Село входило до Пінського повіту Мінської губернії. Важливі історичні події, які відбувалися в країні, торкалися і жителів села Любинь.

У 1908 році в Кутині була відкрита церковно-приходська школа. Навчання велося на російській мові. У школі вивчали Закон Божий. До школи приходили діти з найближчих сіл: Зодовже, Заозір'я, Любинь.

В роки Першої світової війни (в 1915 році) тут проходила лінія фронту. Жителі змушені були залишити село, проживаючи в с. Муравин та с. Серники і повернулися лише в 1916 році, яке було повністю спалене.

В 1921 році тут запанували польські порядки, так як село опинилось під владою Польщі, увійшовши до складу Пінського повіту Брестського воєводства.

У вересні 1939 року в селі була встановлена радянська влада.

Жителі села воювали на фронтах Другої світової війни та у партизанських загонах.

На даний час в селі проживає 166 жителів, налічується 71 господарство.

Використані джерела:

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 67,87,109,112,113
З історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – С.

26

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 24-25

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 4,7

Історія міст і сіл Української РСР. Ровенська область. – К., 1973. – с. 304

* * *

З історії села Любинь [Електронний ресурс] // Заріччя : блог.– Режим доступу :
http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_52.html . – Назва з екрана

Любинь [Електронний ресурс] // Заріччя : блог.– Режим доступу
http://zarichchia.blogspot.com/2015/04/blog-post_62.html . – Назва з екрана

Підготувала: М.В.Кидун

Село Млин лежить на березі річки Прип'ять за 4 км від с. Нобель, яке є центральною садибою Нобельської сільської ради. Свою назву село одержало від водяного млина, який тут діяв ще за царських часів (нині від нього залишилась лише яма з бетонними сваями).

Село Млин датується 1158 роком (з княжих часів, коли Нобель і прилеглі до нього поселення в т. ч. і с. Млин мали статус містечка).

За повір'ям місцевих старожилів, село Млин ще старіше за древній Нобель, хоч теж датується 1158 роком з часу заснування. За їхніми розповідями, перші поселення на нобельській землі виникли саме в с. Млин, на піщаному, оточеному болотами, горбі-острівку, який здавна іменують горою Невелятин. Ця гора колись слугувала фортецею для оборони села від нападів ворогів. Неподалік села знаходиться ще одна піщана гора Татарка, з якою безпосередньо пов'язана легенда про набіги монголо-татар на Полісся - «Гора Татарка». Ще одна відома легенда - «Бій з ятвягами» розповідає про боротьбу з чужинцями біля озера Нобель, де ворогів було потоплено в його глибоких водах. Ці події відбувались за часів княжих, коли Нобель і прилеглі до нього поселення мали статус містечка

Не пройшла осторонь с. Млин і Перша світова війна. Зокрема, у 1916 році село стало ареною військових дій поміж російською та німецькою арміями. Тут проходила лінія фронту і велися затяжні бої. І зараз місцеві жителі знаходять, обробляючи свої землі, залишки зброї тих часів та амуніції. Свідченням тих далеких подій є братська могила солдатів Руської Армії та меморіальна дошка в урочищі «Москвитин». Поблизу села Млин знаходиться військова споруда – дот часів Першої світової війни. В роки Першої світової війни поблизу села проходило відгалуження вузькоколійної дороги, яка йшла по осі Камінь-Каширськ – Любешів – Дольськ і далі на північ до білоруського міста Іваново, яку можна побачити на топографічних картах 30-х років. Ця залізнична дорога була збудована німцями з метою вирішення проблеми бездоріжжя. Нині залишились лише високо насипані дамби, по якій проходила вузькоколійка.

Багато біди селу принесла також Велика Вітчизняна війна. Чимало лихоліть довелось винести місцевим жителям.

Немало героїчних сторінок вписано в історію села і в післявоєнні мирні роки. Тут, у с. Млин, знаходиться поле, де загинув в 1971 році, рятуючи хлібний лан від вогню, тракторист Петро Ходневич. На місці його подвигу встановлена меморіальна стела і жнива завжди починались у колишньому колгоспі з цього поля. Біля школи в с. Нобель встановлено бюст.

В селі Млин проживає 138 жителів, більшу частину з них складають пенсіонери, але є й молоді сім'ї. Як доказ тому - 13 місцевих дітлахів щодня вирушають до сусідньої Нобельської школи. А отже, у села є майбутнє.

Мальовничі краєвиди села спонукали місцевих жителів Валентину та Василя Куцевичів долучитись до справи зеленого туризму, які перетворили своє обійстя на березі Засвітського озера в агросадибу «Куцевичі», чю адресу можна знайти на сайті туристичного проекту «Поліський трамвай».

Нині в селі налічується 57 домогосподарств, є клуб, фельдшерсько-акушерський клуб.

Більшість господарських будівель жителів цього села стоять прямо на краю річкового русла, тож в кожного господаря просто до садиби примикає своя тиха гавань з прив'язаними під вербами власноруч зробленими човнами – рибальство тут споконвіків головний чоловічий промисел. Поміж них немало справжніх народних умільців: ковалів, столярів, бондарів. Саме такі люди і продовжують творити історію свого села.

Використані джерела:

Виткалов С. В. Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності : монографія. – Рівне : ПП ДМ, 2012. – С. 311

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 36

Нобель : короткий туристичний нарис / Зарічненський районний краєзнавчий музей. – Зарічне, 2008

* * *

Гаврилович Г. На відпочинок у Млини : [про агросадибу «Куцевичі»] // Полісся. - 2013. - N 21/30 трав./ - С. 9

Дубінець П. Бетонні свідки минулих часів / П. Дубінець // Полісся. - 2013. - N 38/26 верес./ - С. 8

Дубінець П. Перша світова війна на Зарічненщині // Полісся. – 2014. - № 32/14 серп./

Тишковець С. Тиха гавань, де витає дух давнини : [про історію села Млин] // Полісся. – 2011. - № 3/27 січ./

* * *

Млин [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5167:2014-12-12-12-27-13&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

Млин [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-mlin/>. – Назва з екрана

Озеро Засвітське, с.Млин

Річка Стохід, с.Млин

Підготувала: Т.Д. Кидун

МЛИНОК

Село Млинок розташоване на лівому березі річки Стир. Площа населеного пункту - 176,6 га. Населення с. Млинок – 810 чол.

Перша згадка про село -1885р. Проживало до 50 чоловік. Не повернулося з ВВ війни - 38 чол.

Назва села походить від згадки про водяний млин, який був побудований на річці Стир. Привід жорна млина працював за рахунок води. На правому березі річки Стир височіє Майдан. При Польщі тут був 2-х поверховий будинок вкритий черепицею з господарськими будівлями, де був розміщений санаторій – профілакторій.

Польські студенти та молодь кожного літа 30-40 чоловік приїздили вузькоколійкою на відпочинок на місяць. Було щорічно три заїзди. Через річку Стир побудовано дерев'яний міст. Охороняв міст теж поляк, користувався в той час уже телефоном, що було дуже дивно для жителів Млинка. В центрі Млинка проводилися змагання між молоддю села Млинок та польською молоддю: з плавання, плавання на човні та інші. За зайняте І-ше місце видавали 5-10 злотів, а також мило (що було дивиною для млинківчан). В Млинку був панський маєток, обсаджений виноградником, пізніше, після війни він був розібраний і часково перевезений до Морочного. Біля маєтку була криниця, якою ще довгий час користувалися жителі Млинка. Люди старшого віку по даний час називають місце, де був маєток «панські сади». Школа побудована 1960р., добудована в 1972р.

У селі є школа III ступеню, фельдшерсько-акушерський пункт, сільський клуб, бібліотека. Працює чотири магазини.

Окрасою села, яка може визвати зацікавленість у мандрівників, є сучасний величний Дім молитви (протестанська церква), який знаходиться недалеко від залізничної станції "Млинок" вузькоколійної залізниці "Зарічне-Антонівка".

Використані джерела:

Заріченщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 18-19.

Село Млинок // З історії сіл Заріченщини. – Зарічне, 2004. - С. 77-79

* * *

Дубінець П. Війна ще й досі з ним живе : [про учасника Другої світової війни, жителя с. Млинок П. Д. Мельника] / П. Дубінець // Полісся. - 2005. - №34/19 серп./ - С. 5

Тишковець С. Обпалений "мирним" атомом : [про жителя с. Млинок Тихона Івановича Касянчика, учасника ліквідації аварії на ЧАЕС] / С. Тишковець // Полісся. - 2006. - N5/3 лют./ - С. 4

* * *

З історії села Млинок [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_34.html . – Назва з екрана

Млинок [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-mlinok/> . – Назва з екрана

Стратегія Борівської сільської ради Зарічненського району Рівненської області [Електронний ресурс] //Зарічненська районна рада: офіційний сайт Зарічненської районної ради. — Режим доступу: www.zarrada.org/. — Назва з екрана.

Туристичний маршрут [Електронний ресурс] // Зарічненська ЦСПШБ. — Режим доступу: <http://zarichne.lib.rv.ua/>. — Назва з екрана.

Міст через річку Стир

Пором на р. Стир

Будинок молитви

Підготувала : Л.В.Гричина

МОРОЧНЕ

Село Морочне є центральною садибою сільської ради, розташоване за 16 км від районного центру. Морочне ділиться на дві частини – Мале Морочне і Велике Морочне. Через село проходить автошлях Дубровиця-Пінськ.

Перша письмова згадка про село Морочне датована 1511 роком. У XVII ст. воно належало Домановичам – київським шляхтичам, княжий рід яких виводить своє коріння на наших землях із кінця XIV ст. Дослідник та краєзнавець Я.О.Пура в своїй книзі «Походження назв населених пунктів Ровенщини» подає відомості про те, що село Морочне згадується в «Писцовой книге Пинского и Клецкого княжества, составленной пинским старостой Станиславом Хвельчевским в 1552-1555 гг.» Ще ранішу згадку про с. Морочне подає «Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область», яка датується 1511 роком. Ці відомості є задокументованими й збереженими до цього часу, але згідно з ними можна припустити, що село виникло набагато раніше.

Професор Л.Залізняк у своїй монографії «Население Полесья в мезолите» подає відомості про урочища Ляхові та Люботинь, де віднайдено знахідки кам'яної зброї та побутових предметів первісних людей мезолітичної доби. Отже перші поселення на піщаних пагорбах, де нині розташоване село Морочне, виникли в сиву давнину.

На Дановому підвищенні заввишки 4 м, в заплаві правого берега р. Прип'ять, за 1,5 км від центральної частини села Морочне – стоянка фінального палеоліту і поселення раннього залізного віку. Обстежив Л.Л.Залізняк у 1988 р. У видувах зібрані вироби з кременю свідерської культури та уламки ліпних посудин раннього залізного віку. (Прищепя Б. Західне Полісся: історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – с. 4-11)

Із 1569 року частина Волинського Полісся, у тому числі й село Морочне, ввійшло до складу Польщі. Тяжке соціальне становище жителів села породжувало часті атифеодальні виступи. Жителі села брали участь у селянсько-козацькому повстанні 1594-1598 рр, яким керував С. Наливайко. Під час визвольної війни 1648-1654 рр. у Пінському повіті, до складу якого входило й Морочне, діяло близько 40 тис. повстанців. По закінченню Визвольної війни польська шляхта продовжувала політику соціального, національного й релігійного гноблення.

За даними польських джерел, підготовленими краєзнавцем В. Перуніним - 130 років тому, Морочне - «Село, Пінського повіту, в 3 окрузі поліційному, в 50 верствах від Пінська. Село колись було наділом єпископів (владик) уніатських, пінських, потім надбанням Радзевичів, в яких потім конфісковано. До Морочного належить село Вілька Морочненська. При церкві перебували рукописи на польській мові, які описують дива від 1786 до 1832 р. Морочне було надане Домініканцеві пінському заставним правом, потім перейшло до Заборовських, Хшановських, і нарешті до Радзевичів. Є тут управління гміни, до якої належать села: Морочно, Вілька Річицька, Дубчиці, Сенчиці, Заручайськ, Новосілля, Кутин, Любинь, Муравин, Осова, Калець, Погост Зарічне, Старі Коні, Річиця, Привітівка, Тьолковичі, Іванчиці, Неньковичі, Мутвиця, Острове, Ладороже, Локниця, Бишляк, Зеліно. В загальному в Морочно проживало 2138 людських душ.

У документах Литовського державного історичного архіву зазначено, що в 1863 році села Річиця, Перекалля, Морочне належали Францу Терлецькому (сину Вікентія Терлецького), який був затверджений у дворянському званні Мінськими депутатськими зборами в 1829 році та Гільдією 1834 року, займав почесну посаду судді Пінського межового суду, який приймав рішення щодо кордонів земельних володінь.

До реформи 1861 року село не раз перепродвалось поміщиками, економічне становище селян залишалось важким. Після реформи 1861 року, коли було скасовано кріпацтво, більша частина землі, лісів і луків залишалася в руках поміщиків та церкви. Селяни викупили лише невеликі наділи й були змушені як і раніше працювати на землях поміщика, на заготівлі сіна й сплаву лісу. У 1886 р. село Морочне стало повітовим центром. Зросли його економічні зв'язки з Пінском, Дубровицею, Володимирцем. Зросла кількість населення, в 1898 р. тут проживало 798 чоловік.

Важким тягарем на плечі лягла Перша світова війна. Більшість чоловіків мобілізували в російську армію. Усе працездатне населення залучалось на окопні роботи. Німецька лінія фронту проходила через Ніговищі-Омит-Сенчиці-Дубчиці-Прикладники; російська – Нобель-Морочне-Неньковичі. Роздільною смугою була річкова перешкода – Прип'ять. Через те фронт розміщувався на цих позиціях у 1912-1917 роках. На морочненській території знаходилось декілька полків. Була вимощена гребля навпростець через болота від морочненської церкви до урочища Соколів. Ця гребля мала стратегічне військове значення, оскільки через неї на передові позиції підвозились гарматні установки й боеприпаси. Жителі села опинилися в дуже важкому становищі. Розташування в селі військ Південно-Західного фронту справило революційний вплив на населення.

Про Лютневу революцію 1917 р. чутки до Морочного дійшли від солдатів-фронтовиків, які в селі з цієї нагоди провели мітинг, на який, крім них, зійшло все населення села. Виступаючі говорили про припинення війни з німцями, про виявлення непокори командирам. У другій половині 1917р. село займали то війська Центральної Ради, то війська Кайзера, то війська Південно-Західного фронту, то війська Тимчасового Уряду Керенського. Протягом листопада 1917р. – лютого 1918р. за активної участі солдатів Південно-Західного фронту і комісарів-більшовиків тут була встановлена Радянська влада. У цей же період був скликаний Рівненський повітовий з'їзд Рад. У його роботі взяли участь представники Морочнівського повіту.

У листопаді 1918р. в Україні за ініціативою українських патріотів була проголошена Західноукраїнська Народна Республіка, ця подія справила великий політичний вплив на населення нашого краю. У цей же період військами Центральної Ради більшовицьку владу було скасовано, і в селі була відновлена влада незалежної України. У середині 1919р. Морочне захопили польські інтервенти. У цей період жителі села опинилися в скруті. Селяни не мали найпотрібнішого – солі, борошна, взуття, одягу. Починався голод, поширювалась епідемія чорної віспи, медичної допомоги майже не було, школи не працювали.

У липні 1920р. червоноармійці 12-ої Армії знову захопили село. Більшість працездатних чоловіків було мобілізовано в армію, багато з яких не повернулось у рідні місця.

В 1921р. Морочне стало гміною і увійшло до складу Пінського повіту Поліського воєводства Польщі. Польська влада перешкоджала розвиткові української освіти і культури. Офіційною вважалась польська мова, нею і проводилось навчання в школах.

17 вересня 1939р. жителі села зустріли воїнів Червоної Армії як близьких людей, хоча з певною стриманістю. 26 жовтня 1939р. у Львові відкрилися Народні Збори Західної України, представником від Морочненського району був обраний голова Морочнівського повітового комітету І.М.Васильєв. Збори прийняли Декларацію про возз'єднання західноукраїнських земель з Українською РСР.

В Морочнівському районі (нині Зарічненський) навесні 1940р. було створено один із перших у Ровенській області радгосп. 8 грудня обласна газета повідомляла про організацію в селі Морочному першого в районі колгоспу.

У березні 1940р. прибувають у Морочне (на той час райцентр) зі східних областей України газетярі та поліграфісти і виходить перший номер районної газети «Червона зірка», яка виходила до початку Великої Вітчизняної війни. Редактором газети «Червона зірка» від початку організації і до останнього номера перед війною (який вийшов у суботу 21 червня 1941р.) був Ю.Тосенко.

29 червня 1941р. два німецькі бомбардувальники вперше скинули бомби на с. Морочне. 10 липня 1941р. німецькі солдати без бою ввійшли в Морочне. Багато жителів Морочного пішли в партизанські загони С. Шмата і І. Федорова, котрі діяли поруч, а пізніше влились до лав Червоної Армії, воювали на фронтах Другої світової війни. 18 липня 1942р. в урочищі «Маяк» було розстріляно понад 500 євреїв. Частина національно свідомих жителів, особливо молодь, тісно співпрацювала із загонами ОУН-УПА, всіляко допомагаючи останнім, приймаючи також участь у бойових діях. За період окупації багато жителів села було вивезено на роботу до Німеччини, не всі вони повернулись додому.

Тодішній райцентр Морочне 9 березня 1944 року звільнив перший батальйон 669 стрілецького полку 212 дивізії під командуванням майора Жукова. Із звіту комісара з'єднання партизанських загонів Ровенської області Л. Кизи : «У результаті бойових операцій, проведених партизанами, райцентр Морочно повністю звільнено від фашистських загарбників. Таким чином вся влада в Морочнівському районі знаходиться в руках місцевого партизанського загону ім. Богдана Хмельницького».

Після визволення від фашистів, зимою 1944р. у Морочному був організований мобілізаційний пункт, до якого звозили з інших сіл району військовозобов'язаних і відправляли на війну.

У 1945р. відновили свою роботу радянські органи влади. Село знову стало районним центром. Але через активні дії військових загонів УПА, котрі не припиняли чинити збройний опір радянській владі, у 1946р. керівництво району переносить органи управління і райцентр до більш безпечного місця – Зарічного. Район перейменовують у Зарічненський.

В селі в 1975 р. встановлено пам'ятний знак землякам, які загинули у Великій Вітчизняній війні.

В післявоєнні роки почалась відбудова села. В 1962 році відкрито дільничну лікарню, школу, сільський клуб (1955 р) і бібліотеку. В 1980 році побудовано нове приміщення школи.

Давні традиції зведення вітряних млинів шатрового типу в регіоні, презентує пам'ятка архітектури й водночас експонат Національного музею народної архітектури та побуту в Києві – вітряк першої половини ХХ ст. із с. Морочне Зарічненського району Рівненської області.

Однією з найдавніших архітектурних пам'яток місцевого значення є Церква Святої Великомучениці Параскеви, збудована в 1815 році, яка є унікальною по своїй архітектурній композиції будівлею. Храм побудований на пожертвування навколишніх жителів та завдяки щедрій допомозі місцевого поміщика Терлецького, про щосвідчать записи в збережених клірових відомостях за 1914 і 1936 рр. Церква дерев'яна, без купола, з дахом під стріху із двома баштами при вході, увінчаними куполами із хрестами. Поряд розташована дзвіниця з трьома дзвонами. За кліровими відомостями 1914 року, підготовленими членом Національної спілки краєзнавців України Павлом Дубінцем: «Параскевська церква села Морочне побудована в 1815 році на кошти поміщика Терлецького. По штату, у ній були священик та псаломщик. Закріплено за церквою 184 десятини 2219 кв. сажнів, що приносить в середньому по 2 рублі доходу із десятини у рік. Копії із метричних книг зберігаються із 1737 року. Церковних шкіл при церкві немає, але є чотири народні училища – в Морочному, Сенчицях, Дубчицях, Вульці-Річицькій. Настоятелем є священик Аксентій Антонович

Малевиц 1856 р.н. із міста Каленковичі Речицького повіту (Білорусь), котрий закінчив у 1884 р. Мінську духовну семінарію. До приходу належать села Вулька-Річицька, Морочно, Осова, Дубчиці, Сенчиці, у котрих проживає 1284 чоловіки та 1296 жінок. Із них духовного стану – 18, дворян – 40, міщан – 39 та селян 2358, крім того, проживає євреїв – 80 чоловік, римо-католиків – 48».

До 1944р. у Морочному діяв костел, парафіянами якого були також жителі навколишніх сіл, так як з давнини в селі проживали українці, білоруси, поляки.

В північно-західній частині села в урочищі «Маяк» знаходиться місце розстрілу євреїв, які були знищені фашистами в літку 1942 року.

Депутатом IV Державної думи Російської імперії від Мінської губернії 25 жовтня 1912 року був обраний житель села Морочне Малайчук Іван Хомич, який народився у 1875 році і «закінчив Морочанське народне училище», з 1910 року - Морочанський волосний старшина.

Яцало Борис Іванович - доктор технічних наук, професор, член-кореспондент Російської Академії природничих наук, зав. кафедрою інформаційних систем Обнінського інституту атомної енергетики, член Європейського Товариства Систем Підтримки Прийняття Рішень, Ядерного Товариства Росії, Міжнародного Союзу Радіоекологів (IUR), лауреат премії ім. В. Глазова (2003), керівник понад 10 міжнародних проектів по створенню геоінформаційних систем підтримки прийняття рішень, учасник більше 30 міжнародних конференцій і конгресів. Автор більше 160 публікацій. Це вчений зі світовим ім'ям, людина, яку Бог щедро нагородив ще й поетичним талантом, літературний псевдонім якого - Борис Морочненський - як найвищий вияв поваги до села Морочне, де пройшли золоті роки його дитинства.

Дубінець Павло Євгенович – настоятель Параскевської церкви с. Морочне – депутат районної ради, краєзнавець, нагороджений медаллю Рівноапостольного князя Володимира за заслуги перед церквою, член Національної спілки краєзнавців України

Микола Іванович Карпович - актор в Житомирському обласному музично-драматичному театрі. Заслужений артист України (2009).

Проневич Василь Михайлович – воєн ОУН під проводом Степана Бандери, партизан загону Федорова, перший повоєнний сільський голова с. Морочне

Марчук Юрій Петрович, с. Морочне, нагороджений Орденом Червоної Зірки посмертно, загинув 16 травня 1986р. в Афганістані.

Віднійчук Любов Антонівна – кандидат економічних наук, декан факультету економіки Закарпатського державного університету, декан факультету міжнародного бізнесу міжнародної економіки, завідувачка кафедри міжнародної економіки, доцент кафедри міжнародного бізнесу. Автор 8 навчальних посібників, які є в Інтернеті і в усіх вузівських бібліотеках, видано 40 наукових праць. Автор монографії «Міжнародні фінансово-кредитні операції та електронні системи міжнародних платежів» та підготувала до випуску «Енциклопедію міжнародного бізнесу».

Репецький Станіслав Петрович - доктор фізико-математичних наук, професор кафедри фізики функціональних матеріалів Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ). Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Засновник наукової школи. Автор понад 100 наукових статей.

Марія Пузак (Ломазей) - прославлена спортсменка, чемпіонка СРСР, чемпіонка України, чемпіонка і рекордсменка Республіки Білорусь, майстер спорту СРСР по стрільбі з лука – уродженка с. Морочне.

В селі Морочне проходить Міжнародний турнір з футболу пам'яті воїна-афганця Юрія Марчука.

Через с. Морочне проходить вузькоколійна залізниця Антонівка-Зарічне, яка є одним із семи чудес Рівненщини та найдовшою вузькоколійною залізницею в Європі.

Через усі часи й віки морочняни зберігали та з роду в рід передавали свої традиції та обряди. Пам'ятають й свою тяжку минувшину, своїх предків. В приміщенні школи діє музей «Історія села».

Нині в с. Морочне проживає 1226 осіб, налічується 453 домогосподарств.

В селі є школа І-ІІІ ст., два сільських клуби, бібліотека, працює амбулаторія загальної практики сімейної медицини, аптека, відділення зв'язку.

Використані джерела:

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 32-33
Західне Полісся: історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 4-11
Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 305
Календар знаменних і пам'ятних дат Зарічненщини на 2015 рік / Зарічненська ЦРБ. – Зарічне, 2014. – С. 21-25
Ломазей І. Коротке історико-краєзнавче дослідження села Морочне // Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 71-77
Рівненщина туристична: путівник. – К.: Світ Успіху, 2007. – С. 138
Туристичний маршрут вузькоколійкою Зарічне – Млинок : Зарічне – Парська – Морочне - Локниця – Острівськ – Борове – Млинок / Зарічненський краєзнавчий музей. – Зарічне, 2009

***

Віднійчук Л. Я - частка рідної землі : [про кандидата економічних наук, доцента, професора, завідувачку кафедри організації підприємництва і менеджменту Карпатського інституту підприємництва, авторку восьми фундаментальних праць та 2-х томної "Енциклопедії міжнародного бізнесу" - Любов Антонівну Віднійчук - Вірван - уродженку с. Морочне] / Л. Віднійчук // Полісся. - 2011. - N 31/11 серп./ - С. 13

Вожиєвська Т. Знову наснилось Морочне : [про кандидата психологічних наук, доцента, старшого викладача кафедри загальної і соціальної психології Псковського державного педагогічного університету, декана факультету підвищення кваліфікації Тетяну Іванівну Вожиєвську - уродженку с. Морочне] / Т. Вожиєвська // Полісся. - 2013. - N 16/17/25 квіт./ - С. 13

Гаврилович Г. Видатний син Зарічненщини : [Борис Іванович Яцало - доктор технічних наук, професор, член-кореспондент Російської Академії Природничих Наук, зав. кафедрою інформаційних систем Обнінського інституту атомної енергетики, лауреат премії ім. В. Глазова, автор більше 160 публікацій] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2011. - N 27/14 лип./ - С. 9

Гаврилович Г. З ювілеєм, Морочне : [про святкування 500-річчя заснування села Морочне] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2011. - N 30/4 серп./ - С. 1,9

Гаврилович Г. Поліське коріння Львівського професора : [про уродженця с. Морочне доктора юридичних наук, професора кафедри кримінального права і кримінології Львівського національного університету ім. І.Франка - Навроцького В.О.] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2005. - №31. - С. 7

Гаврилович Г. Театр – то його життя // Полісся. – 2005. - № 34/19 серп./

Гаврилович Г. Хто такий Борис Морочненський / Г. Гаврилович // Полісся. - 2013. - N 3/24 січ./ - С. 13

Гаврилович Г. Чемпіонка-лучниця родом із Полісся : [прославлена спортсменка, чемпіонка СРСР, чемпіонка України, чемпіонка і рекордсменка Республіки Білорусь, майстер спорту СРСР по стрільбі з лука Марія Пузьяк (Ломазей) - уродженка с. Морочне] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2011. - N 21/2 черв./ - С. 9

Гаврилович Г. Я успішна жінка // Полісся. – 2008. - № 9/6 берез./

Дубінець П. Пам'ять про минуле... Вона вчить і закликає, переконує і застерігає, дає сили і вселяє віру : [діяльність отця В'ячеслава Навроцького в роки Великої Вітчизняної війни] / П. Дубінець // Полісся. - 2010. - N 12/1 квіт./ - С. 2

Історія в документах : Велика Вітчизняна війна // Полісся. – 2004. – /27 лют./

Павлов Є. На олімпі науки // Полісся. – 2002. – 1 лют.

Параскевська церква : православні церкви району в минулому / П. Дубінець // Полісся. – 2006. - № 4/8 груд./

Перунін В. Морочне : історичний хронограф : 120 років тому // Полісся. – 2006. - № 36 /8 верес./

Позняк-Хоменко Н. Дорога додому : [про професора Станіслава Репецького] // Полісся. - 2010. - N 50/23 груд./ - С. 1,2

Тишковець С. Потрійна чорнобильська вахта : [про ліквідатора аварії на ЧАЕС 2 категорії Олександра Гавриловича Черняковича уродженця с. Морочне] / С. Тишковець // Полісся. - 2013. - N 16/17/25 квіт./ - С. 8

Тумаш В. Депутат державної думи Російської імперії із Морочного : [Малайчук Іван Хомич] / В. Тумаш // Полісся. - 2012. - N 27/12 лип./ - С. 13

Тумаш В. Минувшина : [про історію Морочнівського поштового відділення, яка починається з 1791 року] / В. Тумаш // Полісся. - 2012. - N 4/2 лют./ - С. 3

***

Відеопередача "Мандри" про Заріччя: села Морочне і Нобель [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/07/blog-post_2.html . – Назва з екрана

Відеопередача "Мандри" про Морочне : Рівненська обласна державна телерадіокомпанія [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://rtb.rv.ua/company/tele/archive/mandri/?page=15> . – Назва з екрана

Морочне [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5117:2014-11-25-11-48-28&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17. – Назва з екрана

Морочне [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-morochne/>. – Назва з екрана

Репецький Станіслав Петрович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.phys.univ.kiev.ua/material/repetskiy.html>. – Назва з екрана

Морочне з висоти пташиного польоту

Вузькоколія, зупинка Морочне

Експонат Національного музею народної архітектури та побуту в Києві – вітряк першої половини ХХ ст. із с. Морочне

Музей села

Церква Святої Параскеви – архітектурна пам'ятка місцевого значення

Дзвіниця, с. Морочне

Підготувала: Т.Д. Кидун

МУТВИЦЯ

Село Мутвиця входить до Морочненської сільської ради, яке розміщене майже на кордоні з Республікою Білорусь, за 9 км від районного центру смт Зарічне та за 210 км від обласного центру Рівне. Зразу ж за його околицею на десятки кілометрів простягаються відомі Пінські болота. Тому цілком зрозумілою стає і назва цього населеного пункту, яка походить від білоруського слова «мутвіца» - риболовне місце у вигляді затоки.

Історична дата утворення 1769 рік.

Найдавнішу згадку про Мутвицю подає «Ревізія пуц і переходів звіриних у колишньому князівстві Литовському», складена в 1559 році Григорієм Воловичем. На сторінці 173 цього видання згадується урочище Греблице або Мутвиця.

Польський дослідник Роман Афтаназі стверджує, що село Мутвиця спочатку було фільварком сусіднього села Неньковичі. А найдавніша писемна пам'ятка свідчить, що село Неньковичі на Пінщині у 1575 році стало власністю родини Нелюбовичів-Тукальських. Чи існувало тоді село Мутвиця, достеменно невідомо.

Назва села Мутвиця тлумачиться лінгвістами як «мутва», «канавка з водою», «озерце». «Мутвиця» - риболовне місце у вигляді затоки. Ці твердження підкреслює і документ 1559 р. «Ревізія пуц і переходів звіриних у колишньому Великому князівстві Литовському, з приєднанням грамот і привілеїв на входи в пуці і на землі, складена старостою Мстибогословським Григорієм Богдановичем Воловичем в 1559 р».

Старожил села Мовчун Василь Миколайович висловлює припущення, що село заснували бідні селяни, які втікали на далеку відстань від своїх поміщиків. Бідні люди не могли сплачувати непосильності податки і здебільшого поселялися на болотах.

Місцевість, де знаходиться село Мутвиця, в різні часи належала до різних держав: Литви, Польщі, Росії, Білорусії.

Одна з польських хронік початку XVII ст. свідчить, що «старовинний рід Нелюбовичів-Тукальських походив із Пінщини. В Пінському повіті Тукальські мали поселення Мутвиця». Місцеві володіння вже від початку XVII ст. належали родині Тукальських-Нелюбовичів герба Костеша. До 1863 р. Мутвиця була лише фільварком, який входив до складу маєтку Ненькович, розташованого на відстані 5 км. Роботи по господарству виконували наймані робітники, котрих поміщики забезпечували житлом, продуктами харчування, платою.

Населення активно брало участь в польських повстаннях XIX століття: 1830-1831 та 1863 років. На карті доріг Пінського повіту Мінської губернії, яка зберігається в Інституті географії Варшавського університету, позначене поховання польських повстанців 1863 року у районі сіл Новорічиця – Мутвиця (поблизу урочищ Свідно та Глинне) нині Зарічненського району, які на той час перебували в Пінському повіті Мінської губернії.

На карті доріг Пінського повіту Мінської губернії, яка зберігається в Інституті географії Варшавського університету, станом на 1836 рік, позначено залізничну колію, яка розпочиналася в Мутвиці й простувала поблизу Старих Коней, Серник, зовсім оминаючи Погост (нині Зарічне).

В роки Першої світової війни у селах району російська лінія фронту проходила через села Нобель, Морочне, Мутвиця, Неньковичі. Німецька через села Ніговищі, Омит, Сенчиці,

Дубчиці. На сільському кладовищі є три братські могили років Першої світової війни. Люди похилого віку пригадують, що поховані в них черкеси. Працездатне населення залучалося в обов'язковому порядку на окопні роботи.

В січні 1918 року в селі була проголошена Радянська влада.

Далі майже на два десятиріччя кордон буржуазної Польщі відрівав від Радянської України її західні області. Увесь цей час на загарбаній території лютувало поміщицьке свавілля, кращі землі належали полякам.

Осінь 1939 року змінила долю багатьох людей. 23 березня 1941 року було створено колгосп. Першим головою колгоспу був Олександр Захарович Барановський.

З 12.09.1939 по 20.05.1940 р. в селі Мутвиця працювала початкова школа. В 4-х класах школи навчалося 127 учнів. Директор школи – Йосиф Вінцентович Гоцик.

Розвиток села Мутвиця був перерваний нападом німецько-фашистських загарбників. 24 жителі села були вивезені на німецьку каторгу. 94 жителі вели боротьбу із загарбниками в лавах Червоної Армії та в загонах народних месників. В березні 1943 року Морочнівський район (нині Зарічненський) було звільнено від німецьких загарбників. Розпочалася мобілізація. Найбільше мутвичан воювало на Другому Прибалтійському фронті. В Зарічненському районі в 1943 році був сформований партизанський загін ім. Богдана Хмельницького (командир Шмат). Туди вступили і жителі села Мутвиця Скаржинець Микола Васильович, Раковець Борис Степанович, Максимчук Іван Пилипович. Тишковець Володимир Іванович брав участь у штурмі рейхстагу. Багатьох жителів села нагороджено орденами і медалями. Із війни не повернулося 37 мутвичан. Їх імена в «Книзі пам'яті України». У 1986 році було споруджено обеліск односельчанам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни.

В 1944 році в селі було утворено морочненську машинно-тракторну станцію, у 1947 році МТС мала два трактори. У 1947 році став відроджуватися колгосп, який очолив Іван Захарович Барановський. Згодом колгосп села Мутвиця об'єднується з колгоспом села Морочне. В 1952 році також об'єднали і Мутвицьку сільську Раду з Морочнівською.

Нині діюча школа була збудована в 1939 році, нове її крило добудовувалося в 1972 році.

В 1995 році створено Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Мутвицький» (1995р.), площею 3985га з метою збереження лісових масивів для розмноження мисливської фауни, зокрема лося, кабана звичайного, сарни європейської, зайця сірого.

Ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Псевдотсуга тисолиста» (1983р.), площею 0,1га. знаходиться в с. Мутвиця. Пам'ятка створена з метою збереження єдиного в області місця зростання псевдотсузи тисолистої, яка походить з Північної Америки і зовнішньо схожа на ялинку і може досягати віку 700-1000 років.

Землі навколо села входять до Морочненського родовища торфу, яке нанесено на багато карт України.

Жителі с. Мутвиця були учасниками бойових дій в Афганістані - Барановський Володимир Вікторович, Журавель Іван Федорович, Тимошук Василь Євгенович, Корнійчук Григорій Іванович, Барановський Валерій Леонідович.

У ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС брали участь Марчук Микола Васильович, Корнійчук Володимир Тимофійович, Корнійчук Сергій Віталійович.

При сільському клубі діє самодіяльний народний театр. Серед його учасників старше покоління: Ковалюк Федір Юхимович, Тумаш Валентина Миколаївна, Швед Антоніна Павлівна, Корнійчук Віра Антонівна, Андросюк Тамара Анатоліївна, Швед Василь Павлович, Тумаш Василь Степанович, Корнійчук Валентина Андріївна, Корнійчук Василь Костянтинівич, Тишковець Ніна Степанівна, Ковалюк Олена Ростиславівна.

Навроцький В'ячеслав Олександрович народився в 1956р. в Любешові (Волинської області), а з 5-ти років проживав в с. Мутвиця, а далі в с. Серники Зарічненського району Рівненської області, де пройшли всі шкільні роки майбутнього юриста, де отримав за навчання золоту медаль (1977). Доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального права і кримінології Львівського національного університету ім. Івана Франка, декан факультету №5 Львівського юридичного інституту МВС України, член двох спеціалізованих рад по захисту дисертацій – Київського інституту держави і права ім. Корецького та ЛНУ –

займається не тільки викладацькою, а й науковою діяльністю. Автор багатьох об'ємних видань в області криміналістики.

В селі діє Зарічненський районний музей вишивки і ткацтва (Мутвицька ЗОШ). Тут зібрані вишиті і ткані речі з усього району. Створено краєзнавчий гурток, який проводить цікаву дослідницьку роботу. Керує ним вчитель Тумаш Валентина Миколаївна – член Національної спілки краєзнавців України.

В селі проживає 563 особи і налічується 180 домогосподарств, діє школа І-ІІІ ст., ФАП, бібліотека, сільський клуб, торгові точки.

Використані джерела:

- Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 234,235
Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 33
Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 305
Книга пам'яті України. Рівненська область 2 – Львів, Каменяр, 1995 – С. 58–63.
Книга скорботи України 3. Рівненська область – Рівне : Волинські обереги, 2004. – С. 31
Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 85, 87
Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 90

***

- Гаврилович Г. Музею вишивки і ткацтва - 10 років / Г. Гаврилович // Полісся. - 2012. - N 13/5 квіт./ - С. 4
Гаврилович Г. Поліське коріння львівського професора // Полісся. – 2005. - № 31/29 лип./
Дубінець П. Світ ще живе у людській красі : [про поетесу із с. Мутвиця Зарічненського району] / П. Дубінець // Полісся. - 2005. - N38. - С. 7
Дубінець П., Тумаш В. Нелюбовичі-Тукальські і Зарічненське Полісся // Полісся. – 2006. - 13 січ.
Тишковець С. Три війни Василя Мовчуна / С. Тишковець // Полісся. - 2010. - N 14/15 квіт./ - С. 3
Тумаш В. Нові сторінки з історії Полісся ХІХ століття // Полісся. – 2015. - № 21/6 серп./
Тумаш В. Я насамперед учитель, а потім краєзнавець / В. Тумаш // Полісся. - 2009. - N 30/6 серп./ - С. 11

***

- Історія села : село Мутвиця на карті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mytvucya.ucoz.ua/index/istorija_sela/0-4. - Назва з екрана
Мутвиця [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : // http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5118:2014-11-25-14-18-15&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17. – Назва з екрана
Мутвиця [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-mutvitsya/>. – Назва з екрана
Навроцький В'ячеслав Олександрович [Електронний ресурс] . – Режим доступу : http://znc.com.ua/ukr/publ/info/econ2003/navrotskyy_vyacheslav_oleksandrovych.php. - Назва з екрана

НЕНЬКОВИЧІ

Неньковичі – центральна садиба сільської ради, яке знаходиться за 10 км від районного центру. Селом протікає річка Гнила Прип'ять.

Перша писемна згадка про село Неньковичі датується 1513 роком. В дослідженні Олександра Грушевського «Пинское Полесье: Исторические очерки» автор подає акти Пінського Полісся 1471-1566 років. П'ятнадцятим у цьому списку значиться документ, де згадується село Неньковичі. Це дарча грамота : «Я, князь Федір Іванович Ярославович, із княгинєю Оленою жалуємо владиці Пінському Вассіану на Пречистенську церкву три з половиною дворища в селі Неньковичах та наділяємо входами владичне дворище П'ядчинське... Писаний у Пінську, літа Божого 1513, місяця квітня, дев'ятого дня».

В книзі «Ревизии лугу и переходов звериных в бывшем Великом княжестве Литовском с присовокуплением грамот и привилегий на входы и пущи на земли», видана старостою Г.Б. Воловичем у 1559 р., село Неньковичі датується 1545 роком.

В Актівій книзі Пінського міського суду село Неньковичі згадується 20 липня 1655 року.

В першій половині ХІХ століття село разом кріпосними селянами стало власністю поміщика Бенедикта Тукальського-Нелюбовича. В 1846 році тут нараховувалось 54 селянські двори з населенням 366 чоловік. Селяни виконували повинності на користь поміщика та сплачували натуральні побори.

Місцеві жителі брали участь в боротьбі в буремні роки Жовтневої революції та громадянської війни. Два десятиліття землі Західної України були під владою Польщі і лише 17 вересня 1939 року село Неньковичі було звільнене. В селі вперше створюється сільська рада депутатів трудящих, землі передаються селянам. Відкривається школа, в якій навчання проводиться рідною мовою.

Під час Великої Вітчизняної війни близько 50 чоловік молоді фашисти вивезли на примусові роботи до Німеччини, спалили 165 хат. Населення надавало допомогу партизанам, а частина жителів пішла в загони народних месників з'єднання В.А.Бегми. На фронтах війни проти фашистів билися понад сто жителів села, з них 42 нагороджені орденами і медалями. В селі в 1973 р. встановлено пам'ятний знак землякам, які загинули у Великій Вітчизняній війні. Після війни село було підняте з руїн і попелу. В селі організувався колгосп. Першими його членами стали Олексій Максимчук, Неоніла Швед, Іван Казанчук.

Про походження назви села існує легенда. «Було це дуже давно. Коли правили Поліссям дуже багаті люди. А хто багатий – тому й блага всі. Таким благом і скористався у свій час один пан. Прізвища, на жаль, ніхто не запам'ятав. Облюбував він для себе мальовниче місце, де чисті води течуть, а ліси багаті дичиною та різними цілющими ягодами та трав'яними пахощами. Була у того пана дуже вродлива наймичка. Сваталось до неї дуже багато хлопців, та ніхто на припав їй до серця так, як господар, хоч і був за віком старший. Міцним було їхнє кохання. Личко у наймички було ясне і привітне, як світанкова зоря. І народилось у неї дитятко. Підросло воно прямо на очах, схоже на володаря. Злякався пан. І, щоб не знала дружина, збудував майже на пустирі, на шляху до Пінська, невеличку хатинку, у яку й поселилась наймичка зі своєю дитинкою. Підросло малюток і замість слова мама, вимовляло ньенька. Пішли люди у Пінськ на ринок. Йшли й з далеких країв. Багатьох заставала в дорозі темна ніченька. Просилися на нічліг і до молоді привітної молодички. А коли хтось запитував, де ночували? Відповідали: «У ньеньки». З часом почали селяни будувати хати поруч ньеньчиної хати. Так і стали називати це, тоді ще невеличке поселення Неньковичами. Ніби на честь першої забудовниці та жительки мами-ньеньки». (Легенду від Тита Омеляновича Никитюка записав Святослав Кочережко).

За 800 м на захід від центральної частини села, на підвищенні в заплаві лівого берега р. Гнила Прип'ять – сліди мезолітичної стоянки і поселення доби неоліту та бронзового віку. Пам'ятка виявлена В.Ф.Ісаєнком, обстежив Б.А.Прищепа в 1993 р. На площі 300х200 м у стінках піщаного кар'єру та видувах зібрано крем'яні вироби та уламки ліпної кераміки.

За словами В. Завади «Покровська церква 1823 року у Неньковичах на Рівненщині архітектурно копіює деякі художньо-стильові принципи та прийоми класицистичного стилю».

За кліровими відомостями 1931 року, підготовленими членом Національної спілки краєзнавців України Павлом Дубінцем: «Покровська церква села Неньковичі побудована в 1823 році. Її річний кружечний дохід становить 90 злотих. Землі при церкві є 42 десятини 569 квадратних сажнів. Ця площа не дозволяє повністю задовольнити потреби щодо утримання церковного притчу. Копії з метричних книг зберігаються у церкві з 1799 року. В бібліотеці є 5 томів книг для читання. Настоятелем храму служить священник Георгій Лазаревич, 1883 р.н., родом із Лунінецького уїзду. Псаломщик – Філімон Сімуйлик, 1891 р.н., із села Лопатіно Пінського уїзду. В приході налічується 183 двори. У них проживають 848 чоловіків та 652 жінки. З євреїв (чоловіків) 10, (жінок) 13. Баптистів – 1 двір (4 чоловіки і 3 жінки). До приходу належать села Неньковичі та Мутвиця».

На території Неньковицької сільської ради знаходиться «Прип'ятський» іхтіологічний заказник місцевого значення, створений з метою охорони місць нересту та вигулу цінних порід риб, серед них сазан, лящ та ін. «Мутвицький» загальнозоологічний заказник місцевого значення (1995р.). Площа 3985га. Знаходиться на території Зарічненської селищної ради, Неньковицької, Омитської, Локницької, Морочненської сільських рад. Створений з метою збереження лісових масивів з метою розмноження мисливської фауни – лося, кабана звичайного, сарни європейської, зайця сірого.

На озері Сосно, що поблизу с. Неньковичі проходять традиційні районні відкриті змагання з підльодного лову риби, присвячені пам'яті рибінспектора Василя Чуванова, які організовуються Зарічненською районною Федерацією риболовного спорту, відділом з питань фізичної культури та спорту Зарічненської РДА, районною радою спортивного товариства "Колос" та Зарічненською рибоохоронною дільницею.

Село Неньковичі знаходиться в прикордонній зоні з Республікою Білорусь. Дві наявні в Зарічненському районі прикордонні застави, що дислокувались в селах Неньковичі та Вичівка, реорганізовано на європейський зразок в один об'єднаний підрозділ "Вичівка".

Починаючи з 1985 року по 1992 рік в с. Неньковичі проходив волейбольний турнір з метою вшанування земляка, уродженця с. Комори Неньковицької сільської ради Валерія Дороніна, який загинув у Афганістані. З 1992 року волейбольний турнір стали проводити в районному центрі – Зарічне, віддаючи шану нашим землякам, які загинули в Афганістані. На той час турнір набув уже статусу міжнародного.

В селі Неньковичі пройшли ранні роки життя відомого діяча XVII століття української церковної історії, українського народу – митрополита Київського Йосипа Нелюбовича-Тукальського.

Доронін Валерій Васильович, с. Комори, нагороджений медаллю «За відвагу» посмертно, загинув 25 квітня 1985р. в Афганістані.

Воїн-ветеран Великої Вітчизняної війни Кочережко Іван Якимович – кавалер п'яти орденів та більше двадцятьох медалей, зокрема удостоєний відзнаки сусідньої держави Білорусь - ювілейної медалі «65 років визволення Республіки Білорусь від німецько-фашистських загарбників» .

Населення – 1073 жителі, налічується 411 домогосподарств. В селі є ЗОШ І-ІІІст., дитячий садок, клуб, бібліотека, ФАП, торгові точки, відділення зв'язку.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 27, 40, 43, 328

Завада В. Дерев'яні храми Полісся. – К. : Техніка, 2004. – С. 135

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 34-35

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 305

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 85-86

Прищепя Б. Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 4-11

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 34

Село Неньковичі / Зарічненський районний відділ освіти // З історії сіл Зарічненщини. – Зарічне, 2004. – С. 11-15

* * *

Бренчук О. Неньковичі // Радянське Полісся. – 1968. – 17 жовт.

Дубінець П. Митрополит родом з Ненькович : [про відомого діяча української церковної історії, українського народу – митрополита Київського Йосипа Нелюбовича-Тукальського] // Полісся. – 2005. – № 3 /14 січ./

Легенда про назву села [Неньковичі] : [легенду від Тита Омеляновича Никитюка записав Святослав Кочережка] // Обрії Полісся. – 1995. - № 52/21 лип./

Покровська церква : православні церкви району в минулому : за кліровими відомостями 1931 року, підготовленими членом Національної спілки краєзнавців України Павлом Дубінцем // Полісся. - 2007. - №5/ 9 лют./

Тишковець С. Сьогодні була війна : [про воїна-ветерана Великої Вітчизняної війни, кавалера п'яти орденів та більше двадцятьох медалей, уродженця с. Неньковичі - Кочережка Івана Якомовича] / С. Тишковець // Полісся. - 2009. - N 23/18 черв./ - С. 3

Тумаш В. Документ, якому 500 років : [про першу писемну згадку села Неньковичі] // Полісся. – 2013. - № 13/4 квіт./

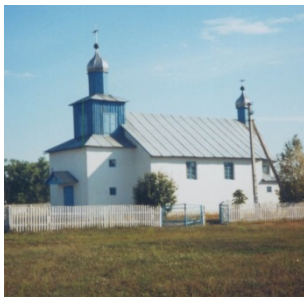
* * *

З історії маєтку села Неньковичі [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/04/blog-post_6.html. – Назва з екрана

Історія села Неньковичі [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_45.html. – Назва з екрана

Неньковичі [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : // http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5122:2014-11-26-09-56-38&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17. – Назва з екрана

Неньковичі [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-nenkovich/>. – Назва з екрана

Церква с. Неньковичі

Заготівля сіна

Мисливські угіддя на пернату дичину

Підготувала: Т.Д. Кидун

НИГОВИЩІ

Ніговищі — село підпорядковане Омитській сільській раді. Розташоване на північному заході Зарічненського району на відстані 39 км від районного центру смт. Зарічне і 229 км від обласного центру м. Рівне. Територія села складається з 36 дворів, де проживає 61 житель. Площа населеного пункту становить 56,6 га.

Кандидат історичних наук Г. Бухало описав розміщення села найбільш вдало: «Якщо ви візьмете в руки будь-яку географічну карту Рівненської області, то дуже й дуже рідко на якій побачите позначку з написом «Ніговищі». Замість неї подивіться у ліву верхню частину карти, на якій побачите «язичок», що простягнувся від Рівненської області до кордону з Білорусією і «врізався» в територію Волинської області. Саме тут і розташоване у всій своїй неповторній, первозданній красі село Ніговищі, яке простягнулося на 9 кілометрів».

Засноване с. Ніговищі в 1855 році. Неподалік від Ніговищ розташоване кладовище воїнів російської та німецької армії, які загинули в цих краях у 1915-1916 роках, в часи I Світової війни. У 20-30 ті роки ХХ ст. польська влада обрала його, відвівши мальовниче місце в лісі. Обкопали територію ровами, обгородили. На кладовище звели останки вояків австрійської і російської армії, могили яких були в багатьох навколишніх лісах та полях, адже зовсім недалеко від села проходила лінія фронту в Першу світову війну. На кожній могилі вкопали в землю хрест з бетону, з відповідним коротким біографічним написом.

10 липня 1944 року в результаті успішно проведеної операції «Багратіон», військами 2-го Білоруського фронту було звільнено від окупантів села Сенчиці, Дубчиці, Ніговищі, Прикладники, Гориничі, Омит.

Обрамлена очеретами, вимощена дерев'яними місточками, дорога веде на зелений острів, оточений болотом, де знаходиться дерев'яна будівля новозбудованої будинкової церкви Іоана Богослова. Такої краси, у всій своїй простоті - рідко де зустрінеш. У 2007 році, в цей край поліських боліт уперше приїхав Сергій Іванович Ліпатніков. Житель південного Миколаєва, бізнесмен, глибоко віруюча людина, він шукав красиве, недоторкане цивілізацією місце для зведення й облаштування духовного центру, де обтяжена життєвими труднощами, людина змогла б побути наодинці зі своїми думками, очистити й збагатити душу в щирій молитві до Бога, духовно зцілитися. Будівництво тривало п'ять років.

На півночі району в басейні річки Прип'ять знаходяться мальовниче знамените своїми дюнами та гліцериновими водами озеро Ніговище (30 га). Водиться щука та інша риба.

При погляді на географічну карту Ніговищі нагадують маленькі коралові атоли посеред безкрайого океану поліських лісів і боліт. Село Ніговищи знаходиться на території регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід», площа якого 21600 гектарів.

В селі є Кладовище воїнів російської та німецької армії.

Опинившись у старому як світ поліському селі Ніговищі, де про сучасну цивілізацію нагадують лише лінії електропередач, ви ніби потрапляєте в етнографічний музей 19 століття під відкритим небом. Замість асфальту на вулицях – пісок, хати – з дерева, дахи помешкань вкриті очеретом, корчі і річкові заводи підступають до садиб впритул. Тут можна ловити рибу, полювати, збирати гриби, ягоди, купатись, плавати човном. Сюди приїзять відпочивати з кожним роком все більше людей, спраглих за романтикою архаїчного сільського побуту.

В селі є клуб та ФАП.

Використані джерела:

Бухало Г. Віддаль у півстоліття, або ніговищанські ескізи // Західне Полісся : історія і культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 257-267

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 40-41

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 15,57,74,82,21,120, 121,219,259,260,262,264,265

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 306

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 81,85

* * *

Алексіюк Т. Свіча, запалена промислом Божим : [в с. Ніговищі зведено і освячено будинкову церкву на честь апостола і євангеліста Іоанна Богослова] / Т. Алексіюк // Полісся. - 2012. - N 37/20 верес./ - С.

Гаврилович Г. Такі старі молоді Ніговищі : [про розвиток села Ніговищі, яке засноване в 1922 році] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2012. - N 50/20 груд./ - С. 9

* * *

Бухало Г. Віддаль у півстоліття або Ніговищанські ескізи : умови життя і роботи перших вчителів в с. Ніговищі в перші повоєнні роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=3018:2012-10-03-07-03-34&catid=26&Itemid=17. – Назва з екрана

Ніговищі [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : http://www.litopys.com.ua/places/s-nigovishch/?sphrase_id=71335. – Назва з екрана

Стратегія Омитської сільської ради Зарічненського району Рівненської області [Електронний ресурс] // Зарічненська районна рада : офіційний сайт Зарічненської районної ради. — Режим доступу: www.zarrada.org/. — Назва з екрана

Дуб біля села

Озеро в с. Ниговищі

Підготувала : Л.М. Мосійчук

НОБЕЛЬ

Нобель – село, центр сільської ради, лежить, за 42 км від районного центру. Село розташоване на березі річки Прип'ять і омивається водами однойменного озера Нобель. Посеред озера - три острови з незайманою поліською природою.

Село Нобель розташовано на півострові – піщаній косі, що заходить далеко у водну широчінь озера. Тому у давні часи для поселення тут було дуже зручне, неприступне для ворожих набігів місце, яке оберігало місцевих жителів від небезпеки. Разом з тим водні артерії єдали Нобель і весь край зі стольним градом Києвом.

Нобель походить від латинського слова “нобеліс”, що в перекладі означає знаменитий, славний, великий, могутній. Першим поселенцем була людина з темним кольором шкіри – небел (так називали місцеві жителі). Потім з роками з слова небел утворився Нобель.

Походження назви можна знайти в староіндоєвропійській мові, що означає “маточина”, “пучок”, отвір, прохід, як рівно ж “водяна жила”, яка виходить з озера, а в старогерманській - “небель” – волога, вода, місце, звідки виходить вода.

Стоянки мезолітичної епохи зареєстровані майже на всій території Зарічненського району, а біля села Нобель досліджувалися систематичними розкопками. Поблизу села Нобель - стоянка фінального палеоліту та мезоліту. Зібрано колекцію виробів із кременю свідерської культури: нуклеуси, пластини, різці, вістря стріл, скребки, сокири свідерської культури. В основному мезолітичні стоянки поблизу села Нобель відносяться до Свідерської культури, яка поширена крім північних районів України, у Польщі і Білорусі. Найбільш ранніми пам'ятками є багатошарові стоянки Нобель I, II, III і IV, які знаходяться поблизу с. Нобель.

Княже містечко Нобель, засноване над озером з однойменною назвою, відоме історичній науці вже в середині XII століття, як стратегічний пункт Київської Русі, а пізніше Волинсько-Галицького князівства. Воно було для нашої держави в ті часи своєрідним опорним пунктом на її північних рубежах. Про його значимість, багатство і красу свідчать літописні джерела.

Перша письмова згадка про село - в Іпатіївському літописі - в дванадцятому столітті. Саме в 1158 році князь Ярополк подарував нобельські землі Києво-Печерському монастирю “Ся блаженна княгиня із князем своїм велику мали любов до церкви Святої Богородиці і до отця Феодосія, ревню наслідуючи отця свого Ярополка. Сей бо Ярополк оддав монастиреві все добро своє, Нобельську волость, і Деревську, і Луцьку, і маєтності навколо Києва”. Тут ідеться про те, що князь Ярополк володів не тільки Нобелем, а й цілою однойменною волостью, яку передав монастирю.

У цьому ж літописі уже від 1262 року згадується про боротьбу волинських князів з литовськими набігами: “Друга рать литовська пустошила тої самої неділі довкола города Мельниці, був же з ними воєвода Тюдяминович Ковдижад, і взяли вони здобичі багато. Тому князь Василько поїхав услід за ними із сином Володимиром, і з боярами своїми, і зі слугами, поклавши уповання на Бога і на пречисту його матір, і на силу Чесного Хреста, і догнали вони їх коло Нобеля города. Литва стояла при озері Небель, але побачивши військо, виладнались вони і стояли у три ряди за щитами по своєму звичаю. Василько тим часом, нарядивши свої війська, пішов супроти них, і зіткнулись вони обоє, і Литва, не видержавши, кинулася навтіки. Але не можна було втекти, бо обійшло їх озеро довкола, і тоді стали вони сікти їх, а інші в озері потопилися, і так перебили вони їх усіх, і не остався з них ні один”. По тій битві град Небель деякий час розквітав і мав багатство і славу велику. Над озером височіли розкішні княжі тереми, аж сім храмів божих, щоб могли князі, воїни, люд простий кожен день молитись в іншій церкві.

Михайло Грушевський у своїй праці “Історія України-Руси», серед головних центрів життя в XII-XIII століттях на Поліссі згадує міста Турів, Пінськ, Клецьк, Луцьк, Городно, Дубровицю, Степань, Чорторийськ, Нобель, Копись та інші осади, про які йдеться в літописах.

В усі віки Нобель був стратегічним пунктом на північних окраїнах нашої держави Русі-України та був у ті часи важливим і неприступним для ворога.

У добу Великого князівства литовського Нобель залишався важливим стратегічним і торговим центром Полісся. Містечко належало тоді турово-пінським князям, які на замковій горі побудували новий замок, щоб боронитися від нових ворогів – турків і кримських татар. Саме від ординців десь у XVII столітті і загинув град Нобель у вогнях пожеж.

Легенди про Нобель – “Бій з ятвягами”, “Гора Татарка” та інші - це колишня слава і велич, яка залишилася в переказах і легендах, які зачаровують та бентежать душі нащадків. Між Нобелем і селом Омит височить гора з білим піщаним підвищенням – «Татарка» і дотепер живе в навколишніх селах переказ про її назву, в основу якої покладено саме події, пов’язані зі знищенням татарами містечка Небель. «Серед ординців була одна жінка – татарка, яка знала українську мову. Після пограбування та знищення населення, що не встигло поховатись в навколишніх водяних просторах, задумали невірні виманити вцілілих до Нобеля. Татарка, надівши місцеву одягу і вдаючи себе за вцілілу матір, кликала вертатись до рідного містечка своїх дітей, але ця затія насильників була розгадана, і вони разом з татаркою, що видавала себе за місцеву українку, загинули на горі в кривавій січі». Тому-то гора зветься Татаркою. В її назві, без сумніву, знаходимо живе свідчення бусурманського спустошення давнього княжого граду над озером.

Після Люблінської унії містечко опинилося в руках польських магнатів і шляхти. Турово-Пінські князі поступово відійшли від своєї предковичної православної віри, від свого народу, окатоличились і втратили свій духовний зв’язок з рідною землею. Тому-то й містечко Небель на той час було в занепаді і в скорому часі вже торгово-економічне та духовне життя тут вигасає. Після третього поділу Польщі в 1795 році містечко переходить до складу Пінського повіту складовою частиною Російської імперії. Після польських повстань 1831 та 1863 років належить воно царському генералові Белоградову, пізніше великому російському поміщикові Ненарукову. В другій половині XIX ст. було в ньому лише 120 дворів і 1030 жителів, дерев’яна церква. Серед населення значний прошарок становили євреї. Їм належала тоді вся місцева торгівля, найважливіші ремесла, рибальство. По першій світовій війні залишилося в Нобелі лише 10 будинків.

В 20-30 роках в час панування Польщі містечко було в складі Пінського повіту Берестейського воєводства.

Звістку про повалення самодержавства – населення зустріло з радістю. Радянську владу в селі було проголошено в січні 1918 року. Розпочався розподіл між селянами поміщицького майна. На перешкоді дальших перетворень стали австро-німецькі інтервенти, які в лютому 1918 року окупували Рівненщину, в тому числі і село Нобель.

Громи громадянської війни не принесли для поліщуків довгожданої волі. В кінці 1920 року мирне будівництво було перерване новим наступом польських інтервентів.

За Ризьким мирним договором 1921 року до буржуазно-поміщицької Польщі відійшли західні області України і Білорусії. Нобель, як і інші села ввійшов до складу Волинського воєводства з центром у місті Луцьку.

Протягом майже двох десятиліть свого панування на Західній Україні буржуазно-поміщицький уряд Польщі проводив політику перетворень західноукраїнських земель на аграрно-сировинний придаток. Про нужденне життя селян під поміщицьким гнітом свідчать спогади старожилів.

22 червня 1941 року мирне життя було перерване віроломним нападом німецько – фашистських загарбників. У роки фашистської окупації нобельці чинили опір чужинцям. За фашистської окупації поблизу села діяв партизанський загін під командуванням старшого сержанта Д. Попова. Жителі допомагали партизанам одягом і продовольством, частина селян влилася в ряди народних месників. На фронтах з окупантами воювало 125 жителів Нобеля, 102 з них нагороджені орденами і медалями. Кожен другий фронтовик не повернувся до рідної домівки з вогненного виру. Шістдесят вісім чоловік з села Нобель загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни. На їх честь в 1967 р. встановлено обеліск в центрі села.

Нелегкими були повоєнні роки. Та життя брало своє. В 1948 році організовується перший колгосп “30 років ВЛКСМ”, який очолив колишній голова сільради Микола Михайлович Ходневич. На його долю випали перші три роки становлення колгоспу. В 1953 році придбали першу вантажну автомашину. А до недавня діяв СВК “Нобель”.

Село Нобель знаходиться в межах регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід», створений в 1995 р. і розташований у Зарічненському районі загальною площею 21600 гектарів. В його межах знаходяться 10 населених пунктів. Це - села Дідівка, Котира, Нобель, Ніговище, Омит, Гориничі, Сенчиці, Прикладники, Дубчиці, Комори. Даний об'єкт представляє собою болотно-лісовий природний комплекс, розташований у заплаві річок Прип'ять і Стохід з унікальними заплавами озерами, болотами та заплавами луками. Загальна кількість видів рослин тут становить близько 500-550 видів. Орієнтовно тваринний світ парку нараховує близько 500 видів, у тому числі 219 видів хребетних (з них риб -19, земноводних - 9, плазунів - 5, птахів - 160, ссавців - 26).

На території регіонального ландшафтного парку «Прип'ять-Стохід» розміщені об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення. Це – іхтіологічний заказник «Прип'ятський», площею 3155 га, створений у 1983 році на землях СВК «Нобель», СВК «Дружба», СВК, «Мир». Тут охороняються місця нересту різних видів риб, серед них лящ, сазан, судак.

Орнітологічний заказник «Нобельський», площею 510 га, створений в 1983 році на землях СВК «Нобель». Охороняються місця гніздування перелітних водоплавних птахів. Заказник «Нобельський» (с. Нобель) Зарічненського району – найбільше місце гніздування і відпочинку перелітних водоплавних диких птахів.

З метою збереження водних ресурсів в тій первозданності, якими створила їх природа, в с. Нобель відкрито пам'ятний Знак про водну перлину нашого краю - озеро Нобель.

Нобельське Четвероєвангеліє 1520 року - найдавніша, збережена часом для нас, письмова пам'ятка, котра відноситься безпосередньо до нашого краю, віднайдена завдяки членам Національної Співки краєзнавців України – Валентини Тумаш та Павла Дубінця. Опис Нобельського Євангелія Петро Андрійович Гільтебрандт (російський православний літератор, історик та археограф, який жив у 1840 - 1905 роках) подає у своїй праці під №15: - «Нобельское (Нобель-местечко и в старину и теперь Пинскаго уезда) Четвероєвангелие 1520 года, в четвертку (длины $4\frac{3}{4}$ верш., шир. $3\frac{1}{4}$), 347 листовъ или 694 стр., по 16 строкъ на странице, в малиновомъ бархатномъ (выцветшемъ) переплете, украшенномъ позолоченнымъ Распятіемъ по средине, а по угламъ четырьмя евангелистами». На даний час ця письмова пам'ятка знаходиться в бібліотеці академії наук Литви імені Врублевських у Вільнюсі.

У пізнішому середньовіччі в містечку Нобель діяв православний чоловічий монастир на честь Преображення Господнього. А в XVIII столітті було аж 5 церков. Ще в першій половині XIX століття поселення, в якому проживало не більше тисячі жителів мало дві церкви: Преображення Господнього та Різдва Божої матері. У 1875 році церква Преображення Господнього згоріла від удару блискавки і село залишилось без храму. Згодом святиню відбудували. Храм 1927 року - це перший кам'яний храм на території нинішньої Зарічненщини. За кліровими відомостями 1931 року, підготовлені членом Національної

спілки краєзнавців України Павлом Дубінцем: «Свято-Преображенська церква містечка Нобель була побудована у 1927 році. Приміщення цегляне, довжиною 40 сажнів, шириною 15 і висотою, разом із Хрестом, 32 сажні. Настоятель від казни у рік отримує 660 злотих, псаломщик – 180. Кружечний дохід становив 354 злотих. 181 десятина церковної землі, з котрої під водою знаходиться 1596 кв. сажнів, приносить на рік 587 злотих доходу. Церковний архів ведеться з 1922 року. В церковно-приходській школі навчається 39 хлопчиків та 33 дівчинки. Розміщений начальний заклад в хаті Параскеви Янцевич. Настоятель церкви священник Антон Хох, 1880 р.н., родом із Гродненської губернії. Псаломщик Василь Кривель, 1883 р.н., із села Бокшиці Слуцького уїзду. У містечку Нобель проживає у 211-ти будинках 636 чоловіків та 637 жінок. В селі Кутинок, що належало до приходу, в 19-ти будинках мешкає 59 чоловіків та 55 жінок. Крім цього, на приході проживають 8 сімей євреїв загальною кількістю 35 жителів».

Прапороносцями перемоги стали нобельці, які закінчили війну у Берліні - брали участь у штурмі рейхстагу – Павло Максимови Савич та Іван Максимович Криневич. Вони у складі розвідки 756-го стрілецького полку забезпечували підняття Михайлом Єгоровим і Мелітоном Кантарією Прапора Перемоги над фашистським лігвом. На фасадній стіні, на колонах Рейхстагу наші земляки, як і багато інших воїнів, написали і свої прізвища, поставили автографи миру.

В житті завжди є місце подвигу, навіть у мирні дні Ходневич Петро, який народився у с. Нобель 26 листопада 1949р., 25 липня 1971р., загинув у вогні, рятуючи хлібне поле. Тут, неподалік від села Нобель, знаходиться поле, де загинув, рятуючи хлібний лан від вогню тракторист Петро Ходневич. На місці його подвигу встановлена меморіальна стела і жнива завжди починались у колишньому колгоспі з цього поля. Біля школи в с. Нобель встановлено бюст. В районі проводиться розіграш Кубка імені Петра Ходневича, який щорічно вручається команді-переможниці з волейболу, на честь земляка із с. Нобель, який загинув, рятуючи хлібне поле.

Відомий білоруський письменник Граховський Сергій Іванович народився в с. Нобель Зарічненського району Рівненської області 25 вересня 1913 р. Лауреат Державної премії Білорусі. Автор шістдесяти поетичних та прозових книг, лауреат Республіканської премії ім. Аркадія Кулешова та Державної премії імені Якуба Колоса, заслужений працівник культури Білорусі. 1 жовтня 2013 р. на славній Нобельській землі зібрались письменники, літератори, краєзнавці Рівненщини, щоб вшанувати 100-річний ювілей письменника, поета, публіциста Сергія Івановича Граховського і відкрити з цієї нагоди меморіальну дошку в Ноблі, де волею долі судилось поету народитись.

Феодосій Кононович Проневич - ведучий інженер Львівського науково-дослідного інституту, який більше чотирьох десятків літ свого життя працював над розробкою й впровадженням військової техніки, уродженець с. Нобель Зарічненського району Рівненської області.

Володимир Миколайович Кречкевич - нині житель Новгорода (Росія), який відшукав поіменно місця поховання всіх 68 ноблян, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної.

Починаючи з 2003 року у селі Нобель проходить Всеукраїнський фестиваль гумору «Лауреат Нобельської премії». Звідусюди з'їжджаються - сходяться сюди сміхотворці та шанувальники гумору та сатири, щоб себе показати і на людей подивитися, порадіти дотепному слову і веселій пісні. А ще пошанувати тих, кому було надано високе звання – лауреат Нобельської премії.

В селі стрімко розвивається зелений туризм.

В селі проживає 295 жителів, налічується 118 домогосподарств. До послуг жителів села Нобель – бібліотека, ФАП, відділення зв'язку, сільський клуб, магазини.

В загальноосвітній школі I – III ст., працює музей села, який розповідає про славетну історію та сьогодення Нобеля.

Використані джерела :

Басараба В. Нобель на озері Нобель. – Рівне : Перспектива, 2003. – 48 с.

Виткалов С. В. Рівненщина : культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності : монографія. – Рівне : ПП ДМ, 2012. – С. 311

Втерли носа шведам : слідами першого Всеукраїнського фестивалю гумору «Лауреат Нобельської премії». – Рівне : Перспектива, 2005. – 36 с.

- Галицько-Волинський літопис. – Львів : Червона калина, 1994. – С. 108-110
Заповідники Рівненщини : бібліографічна розвідка. – Рівне, 2005. – С. 26,39
Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 36-37,50-72
Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – с. 305-306
Красюк П. Нобель : вірш // Басараба В. Нобель на озері Нобель. – Рівне : Перспектива, 2003. – С. 33-34.
Мелодії древнього Нобеля / Записи, транскрипції і впорядкування Р. Цапун. – Рівне : Перспектива, 2003. - 128с., іл., ноти
Нобель // З історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – с. 3-9
Нобель : короткий туристичний нарис / Зарічненський районний краєзнавчий музей. – Зарічне, 2008
Нобель древній : бібліогр. покажч. л-ри / Зарічненська ЦРБ. – Зарічне, 2006. – 30 с.
[Перші згадки про Нобель] // Літопис Руський. – К., 1990. – С. 271,423.
Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 81-84
Прищеп Б. Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – с. 4-11
Село Нобель / Зарічненський районний відділ освіти // З історії сіл Зарічненщини. - Зарічне, 2004. – С. 3-8.
Сербін Г. Прапороносці перемоги : наші земляки – герої штурму рейхстагу // Сербін Г. У кожному слові – мій племінник любові. – Рівне, 2004. – С. 145-149,205-208
Цинкаловський О. Город Небель : поема-легенда // Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип.3. – Рівне., 1998. – С. 53-61
Щербак С. Д., Триліс В. В. Мандрівка Прип'ятським краєм : путівник. – К., 2007. – С. 32-34

* * *

- Алексіюк Т. Байдужість теперішнього дня - це найбільший ворог дня завтрашнього : [в с. Нобель відкрито пам'ятний Знак про водну перлину нашого краю - озеро Нобель] / Т. Алексіюк // Полісся. - 2010. - N 33/26 серп./ - С. 4
Гаврилович Г. Великий син славетного Нобля : [про видатного білоруського письменника Сергія Івановича Граховського, який народився в славетному Ноблі] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2013. - N 4/31 січ./ - С. 9
Гаврилович Г. Від Нобля до космодрому Байконур : [про Феодосія Кононовича Проневича - ведучого інженера Львівського науково-дослідного інституту, уродженця с. Нобель] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2009. - N 23/18 черв./ - С. 11
Гаврилович Г. За гумором - у Нобель : [коротка історія Всеукраїнського фестивалю гумору "Лауреат Нобельської премії", який проходить у с. Нобель Зарічненського району] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2011. - N 29/28 лип./ - С. 9
Гаврилович Г. Подвиг Петра Ходневича. 40 років тому : [26 липня 2011р. минуло 40 років з того дня, як у боротьбі з вогнем на хлібному полі загинув тракторист тодішнього колгоспу ім. Пархоменка у с. Нобель] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2011. - N 29/28 лип./ - С. 13
Дубінець П. Нобельська святиня : [про історію архітектурної пам'ятки Зарічненського району - церкву с. Нобель] / П. Дубінець // Полісся. - 2010. - N 49/16 груд./ - С. 13
Дубінець П. Останній Нобельський ветеран : [про славнозвісного на Зарічненщині учасника штурму Рейхстагу - жителя с. Нобель - Савича Павла Максимовича] / П. Дубінець // Полісся. - 2012. - N 17/3 трав./ - С. 3
Дубінець П. Таємниця церковної гори: чи існує така? : [історія с. Нобель] / П. Дубінець // Полісся. - 2005. - №15. - С. 5
Дубінець П. Так скільки ж Ноблю років? / П. Дубінець // Полісся. - 2012. - N 41/18 жовт./ - С. 13
Куликович Ю. Історія однієї печатки / Ю. Куликович // Полісся. - 2009. - N 43/5 лист./ - С. 4
Тумаш В. Ой, татари в полон гнали... : минуле нашого краю / В. Тумаш // Полісся. - 2012. - N 31/9 серп./ - С. 13
Як копали Прип'ять // Полісся. - 2013. - N 4/31 січ./ - С. 13

* * *

Відеопередача "Мандри" про Заріччя : села Морочне і Нобель [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/07/blog-post_2.html. – Назва з екрана

Відеопередача "Мандри" про Нобель [Електронний ресурс] // Рівненська обласна державна телерадіокомпанія. – Режим доступу : <http://rtb.rv.ua/company/tele/archive/mandri/?page=15>. – Назва з екрана

Всеукраїнський фестиваль гумору «Лауреат Нобельської премії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=umV7uKTGihY>. – Назва з екрана

Гаврилович Г. Великий син славетного Нобля : (до сторіччя Сергія Граховського) // Полісся. – 2013. – № 4 /31 січ./ – с. 9.// Зарічненська ЦС ПШБ. Веб-стор ??????????????

Літературна Рівненщина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w.onlbr.info/files/literaturna_rivnenshuna.pdf. – Назва з екрана

Нобель [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : http://www.litopys.com.ua/places/s-nobel/?sphrase_id=71336. – Назва з екрана

Прентація книги «Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель» (Рівне, 2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=Hssc8MGpon8>. – Назва з екрана

Рукописне Нобельське Четвероєвангеліє – найдавніша писемна пам'ятка Полісся [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу :

http://zarichchia.blogspot.com/2015/03/blog-post_45.html#more. – Назва з екрана

Сергій Граховський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії - Сергій Граховський](#). – Назва з екрана

Так було [Електронний ресурс] : про Нобель на РТБ : відео передача // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015_07_01_archive.html. – Назва з екрана

Озеро Нобель
світової війни

Дот часів Першої

Всеукраїнський фестиваль
гуморуЛауреат Нобельської премії

Свято-Преображенська

музей Нобель

церква с. Нобель

Нобельске Четвероєванğліе 1520 р
- найдавнїша письмова пам'ятка краю

А глядачів було аж до обрїю на фестивалї гумору

Меморіальна дошка Граховському С. І.

Бюст П. Ходневичу

Готельний комплекс Рибак і
Мисливця ТзОВ Фіш і Чиж, с.Нобель

Підготувала: Т.Д. Кидун

НОВОРІЧИЦЯ

Село Новорічиця є адміністративно-територіальним центром Новорічицької сільської ради і знаходиться на відстані 16 км від районного центру смт Зарічне та 196 км від обласного центру м. Рівне.

В адміністративну територію Новорічицької сільської ради входить два села – Голубне, з кількістю населення 105 чоловік і Новорічиця, де число жителів становить 1083 особи, а також декілька хуторів з одним чи двома-трьома жилими обійстями.

Площа населеного пункту становить 394,7 га

Село Новорічиця в архівних документах згадується на початку XIX століття, а в церковних - 1787 року. До 1947 року село називалось Вулька Річицька. З 1921 – 1939 роки Західна Україна і частина Білорусії знаходились під владою Польщі. Тому і назви сіл та хуторів мають польський акцент.

Населення активно брало участь в польських повстаннях XIX століття: 1830-1831 та 1863 років. На карті доріг Пінського повіту Мінської губернії, яка зберігається в Інституті географії Варшавського університету, позначене поховання польських повстанців 1863 року у районі сіл Новорічиця – Мутвиця (поблизу урочищ Свідно та Глинне) нині Заріченського району, які на той час перебували в Пінському повіті Мінської губернії.

В центрі села знаходиться Покровська церква, яка згадується ще у 1787 році. Вишуканий храм Покровської церкви села Новорічиця - це храм, що зберігся у своїй архітектурній цілісності із дерев'яних храмів Заріченщини. На думку дослідника дерев'яного церковного зодчества професора В. Завади «пальму першості» у своєрідному рейтингу двозрубних храмів північно – поліського типу надійно утримує саме Покровська церква у селі Новорічиця. Це третій храм, що зберігся у своїй архітектурній цілісності із дерев'яних храмів Заріченщини - це храм Покровської церкви села Новорічиця. Місцевий православний храм ніколи не був самостійним у своєму парафіяльному житті, а приписаним до Параскевської парафії села Морочне. Іншою особливістю цього храму є те, що у XIX столітті в ньому знаходилась чудотворна ікона Спасителя і велась літопись чудо творінь біля неї. Нажаль із припиненням церковного життя і після пограбування і наруги над храмом, будь-які джерела про місцезнаходження цієї ікони, як і літопись, відсутні. На кінець радянської епохи, цей унікальний у своїй вишуканості храм, являв собою доволі пригнічене видовище. З постановням Незалежної України, храм відремонтували, і відновили - у ньому проводиться богослужіння тепер вже як самостійної парафії. У своєму архітектурному вигляді він є справжньою окрасою не тільки цього села, а й усього

Полісся. Розміщена на пригорку у центрі села, церква являє собою безцінний взірець довершених вмінь поліських будівничих майстрів, що володіли своєю майстерністю і передавали її із роду в рід для того, щоб донести до нас велич і красу православної культури цього краю. Дана церква віднесена до пам'яток культурної спадщини.

До 1939 року в селі була початкова польська школа. У 1939 році відкрилась українська школа на чотири класи, де працювало 3 вчителі.

У 1948 році було організовано колгосп «Заповіти Ілліча».

В 1987-1989 рр. в селі Новорічиця побудовано Дім молитви Християн віри євангельської (п'ятидесятники).

На території сільської ради є ліси загальною площею 1037,5 га Зарічненського держлісгоспу, ставок 11,8 га. Ріки та озера на території сільської ради відсутні.

В околицях населеного пункту є корисні копалини осадового походження: крейда, пісок, а також поклади торфу, який в недалекому минулому використовувався як для місцевих потреб так і для збагачення сільськогосподарських угідь.

Шрамович Микола Степанович – уродженець с. Новорічиця – районний провідник ОУН в роки Другої світової війни.

На території с. Новорічиця функціонує Новорічицька загальноосвітня школа І –ІІІ ст., ФАП, Будинок культури, бібліотека, 5 магазинів, відділення зв'язку.

В селі встановлений обеліск Слави на честь односельчан, які не повернулись з фронтів Другої світової війни.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 37,43,44,77,79, 97,227,279,308

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 38 – 39

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2 . – Рівне, 2006 . – С.13,53,56,57,69,180

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 306

Новорічиця // 3 історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – С.71-73

* * *

Тумаш В. Нові сторінки з історії Полісся ХІХ століття // Полісся. – 2015. - № 21/6 серп./

Шугайло Н. Зустріч на перехресті доріг : [про бойову звитягу бійця 16-ї частини Першого Українського фронту з с. Новорічиця - Х. Т. Шрамовича] / Н. Шугайло // Полісся. - 2005. - №14. - С. 4

* * *

Новорічиця [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5541:2015-05-06-13-34-37&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана

Новорічиця [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-novor-chitsya/> . – Назва з екрана

Покровська церква с. Новорічиця [Електронний ресурс] // Архітектурні пам'ятки Зарічненщини : бібліогр. покаж. л-ри // Зарічненська ЦСПШБ. — Режим доступу: <http://zarichne.lib.rv.ua/>. - Назва з екрана.

Покровська церква

Суничник

Від удару блискавки

Підготувала : Л.М.Мосійчук

НОВОСІЛЛЯ

Село Новосілля, розташоване на правому березі річки Веселуха. До 60-х років минулого століття мало назву Лівінча. Про походження цієї назви є двояка думка. Краєзнавець Колошинський М.Л. стверджує, що назва Лівінча пішла від розташування села: бо це було поселення, підпорядковане панському маєтку села Храпин, і розташоване по ліву руку від нього. За краєзнавчими дослідженнями В.М. Тумаш, відомо, що на місці сучасного Новосілля було дворище Половинчичі, з часом відбулись зміни у звучанні й залишилось Левінча (так в народі і називають).

Про село Новосілля знайдено найдавнішу згадку в «Словнику географічному Королівства Польського та інших країв слов'янських». Це монументально-енциклопедичне видання Філіпа Сулімірського та Владислава Валевського, видане в 1880 – 1902 роках і передруковане багато разів, вміщує записи тисяч топонімів Речі Посполитої. «Словник» подає таку інформацію: «Село Новосілля (Nowosiele) – «нова оселя».

Етимологію назв польських сіл пояснюють десятки словників. Найбільшою популярністю серед краєзнавців користується видання Ярослава Пури «Походження назв населених пунктів Рівненщини», де автор досліджує етимологію понад 700 населених пунктів Рівненської та суміжних областей. У монографії Ярослава Остаповича можна знайти тлумачення автора про 29 сіл Зарічненського району. Найдавнішу згадку про село Новосілля дослідник знайшов на військово-топографічній карті Волинської губернії, складеній Чертковим М. І. у 1855 році. Ярослав Пура трактує назву Новосілля як «місце чи будинок, куди недавно хтось переселився чи збирається переселитися». Версія вченого і перекази старожилів села збігаються. На деяких польських картах назва села звучала як «Novoosiele» чи «Novooselie» – «нова оселя».

Під час радянізації західноукраїнських земель, за свідченнями очевидців, було прийняте рішення: село Лівінча приєднати до Кухченської сільської ради, а населення записати до утвореної сільськогосподарської артілі «Радянське Полісся».

Село Новосілля із початку свого існування було пов'язане із селом Храпин. Із встановленням радянської влади належало до Храпинської сільської ради. Згодом було віднесене до Кухченської сільської ради, ще пізніше – до Кухотськовільської.

В селі процвітають різні народні промисли: лозоплетіння (Марчук Микола Хомич), пасічник (Вакуліч Іван Якович).

Населення – 147 жителів.

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 28-29

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 304

* * *

Гаврилович Г. Чому Новосілля називають Левінчою? // Полісся. – 2013. - №4/31 січ./ * * *

Новосілля [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5536:2015-05-06-08-26-23&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 – Назва з екрана.

Новосілля [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-novos-lyya/> . – Назва з екрана.

Тумаш В. Село Новосілля над річкою Веселухою [Електронний ресурс] / В.Тумаш // Зарічненська ЦС ПШБ. – Режим доступу : http://zarichne.lib.rv.ua/files/novisilya_high_res.pdf - Назва з екрана.

Урочище Кокора

На господарському дворі

Підготувала: М.В.Кидун

ОЛЕКСАНДРОВЕ

Село Олександрове відноситься до Серницької сільської Ради. Розташоване за 15 км від районного центру. Поряд протікає невеличка річка Стубла.

Перша письмова згадка про село датована 1914 роком Пінським нотаріусом Петром Пигулевським. Адже село в минулому відносилось до Пінського воєводства (Білорусь). Проте розкопки свідчать, що воно існувало ще за первіснообщинного ладу.

В селі велась боротьба проти татаро – монголів, деякі перекази свідчать, що населення боролось проти польсько-литовських феодалів.

Революцію 1917 року підтримали бідняки, радянська влада встановлена в селі у вересні 1939 р.

Під час Великої Вітчизняної війни великих боїв в селі не було, пройшли карателі, які знищили активістів села. Село визволено 23 березня 1944 року.

Жителі села брали участь в партизанському загоні ім. Ворошилова (про ці події описано в книзі Бегма В.А. та Кизя Л. Є. «Шляхи нескорених»).

В селі Олександрове проживає 481 житель, є ЗОШ I-II ступеня, клуб, бібліотека, 2 магазини, церква, ФАП, лісництво.

Використані джерела :

Бегма В. А., Кизя Л. Є. Шляхи нескорених . – К., 1977. – С. 478

З історії сіл Зарічненщини. – Зарічне, 2004 . – С . 9

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 48-49

Історія міст і сіл Української РСР. Ровенська область. – К., 1973. - С. 307

Олександрове // З історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – С. 9-10

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. - Львів : Світ, 1990. – С. 52

* * *

Гаврилович Г. Тих днів негасима печаль : [про ліквідатора аварії на ЧАЕС Л. Г. Островського із с. Олександрове] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2006. - N16/21 квіт./ - С. 7

Календар знаменних і пам'ятних дат Зарічненщини на 2015 рік / Зарічненська ЦРБ. – Зарічне, 2014. – С. 40-42

Тишковець С. Олександрівські горизонти : [про мальовниче, самобутнє село Олександрове, його історію та сучасність] / С. Тишковець // Полісся. - 2009. - N 25/2 лип./ - С. 3

* * *

Олександрове [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-oleksandrove/>. – Назва з екрана

Тридцять п'ять років тому створено загальнодержавний гідрологічний заказник «Острівський» [Електронний ресурс] // *Календар знаменних і пам'ятних дат Зарічненщини на 2015 рік / Зарічненська ЦРБ. – Зарічне, 2014. – С. 40-42. – Режим доступу : . – Назва з екрана*

Підготувала : О.А.Чекур

ОМИТ

Село Омит є адміністративно-територіальним центром сільської ради і знаходиться на відстані 32 км від районного центру смт. Зарічне та 222 км від обласного центру м. Рівне.

Територія села складається з 35 дворів і нараховує 72 жителів.

Площа населеного пункту становить 41,7 га.

На території сільської ради розташовані три населені пункти: село Омит, село Гориничі, село Ніговищі.

В 1984-1988 роках вчений археолог Л. Л. Залізник обстежуючи і вивчаючи населені пункти сільської ради відкрив і описав 24 мезолітичні стоянки, підтверджуючи це палеонтологічними знахідками, які підтверджують, що дана територія була заселена в бронзовий і ранній залізний віки.

Уперше село Омит засвідчене податковим актом 1561 року, де мовиться, що «деревня Омыт» зобов'язана виконувати всі шарваркові роботи, сплачувати мито за пасічні збори, деревозруби, випаси та інше.

В 1561 році з півночі (сучасна територія Республіки Білорусь) переселилось 12 родів і західний берег піщаного підвищення льодовиково-заплавного озера був розділений князями Пінсько-Турійського князівства на 12 наділів. Так почали свій родовід омитські Кунделі, Климучи, Марчуки...

Циркуляр водних вимірів за 1602 рік засвідчує серед іншого «Омытскую водойму», що, ймовірно, так іменували Омитське озерце, котре могло тоді мати певну рельєфну специфіку. Польський «Słownik geograficzny...» за 1886 рік (том 7) нотує оселю Омит ще у варіанті «Амит», а озеро при ньому – ще як «Омито», сформоване при розливі річки Струменя за 3 кілометри від озера Нобель.

Осмислюючи історію назви Омит (амит), потрібно у першу чергу взяти зіставне слово білоруського зразка «амит», «амут», де значення «вир, яма» (глибоке й небезпечне місце в річці); поліське «одмут» (водмут, отмут, одміт...) у розумінні «місце, де сходяться дві річки», «глибока річкова яма, де вирує вода». Сюди, ймовірно, примикає російське (-

е) «омут», тобто «глибоке місце у воді», і «западина під млином, де водна швидка течія формує яму», «глибоке й тихе річкове плесо». Зіставним напрошується і польське «отмент» у значенні «каламутна вода», «вир», «течія, безодня, пучина», «глибинь».

Омит – село над озером, яке з'явилося на місці розливу річки Струмень Пінського повіту, в 2 окрузі поліційному Любешівському, гміна Хойно. Має 11 осад і 35 мешканців. Колись воно було королівським, належало до власності пінських єпископів уніатських, зараз – власність Лапіцького. Населення займається риболовством, місцевість низинна.

В селі є озеро з однойменною назвою Омит. Річка Струмень з'єднується з ним рукавом (відгалудженням), довжиною майже 1 ½ (в), шириною ¾ (в). Воно дуже рибне, багнисте, лише берег твердий. (За даними польських джерел, підготував В. Перунін).

До 1939 року територія сільської ради належала Польщі. Місцева управа Польської гміни розміщувалась в селі Хойно Пінського повіту. До 1949 року територія відносилася до Дубровицького району Рівненської області.

Під час Першої та Другої світових воєн по території проходили лінії фронту, які залишили після себе пам'ятні згадки – укріплювальні бетонні доти. Під час Великої Вітчизняної війни села сільської ради були партизанськими базами. Населення постачало продукти харчування і одяг партизанам, виконувало роль провідників та зв'язкових, брало безпосередню участь у бойових діях проти гітлерівців. 10 липня 1944 року в результаті успішно проведеної операції «Багратіон», військами 2-го Білоруського фронту було звільнено від окупантів села Сенчиці, Дубчиці, Ніговиці, Прикладники, Гориничі, Омит.

Село Омит розміщене на піщаних валах і підвищеннях найбільш заболоченої частини Полісся в долині притоки ріки Прип'ять лівого берега ріки Стохід, на західному твердому березі озера Омитського. Навколо села Омит – типовий для Західного Полісся вільшняк, майже весь зарослий осикою побережною. Як це буває завжди у вологих вільшняках, рельєф тут не рівний: пристовбурні підвищення чергуються із западинами, в яких місяцями стоїть темна вода.

Рельєф території села рівнинний, поза межами села низинні болота, які межуються з піщаними валами і горбами. Низинні болота навкруг села є непрохідними із заростями вільшаника і лози. Валові підвищення засаджені сосною.

Село Омит знаходиться у межах Регіонального ландшафтного парку «Припять-Стохід», загальна площа якого 21600 гектарів та Загальнозоологічного заказника місцевого значення «Мутвицький».

Територія сільської ради розміщується в межах основної тектонічної структури України Східноєвропейської платформи, північної частини Українського щита, на схилі Волино-Подільської плити в межах потужних осадових відкладів пісковиків і вапняків Поліської низовини.

На території сільської ради є ліси загальною площею 1585 га.

По території протікає права притока ріки Прип'ять-Стохід. Басейн ріки Прип'ять характеризується великими заплавами долинами, низинними болотами, малими річками, річковими рукавами, а також озерами в заплавах рік. Представником заплавних озер є озеро Омитське площею 59,6 га, частиною якого є русло ріки Стохід, та озеро Ніговське площею 28,7 га, а також штучне водосховище площею 50,9 га.

Болота займають обширні території сільської ради, які мають важливе водоохоронне значення. Вони нагромаджують вологу, регулюють рівень води в колодязях сіл, озерах, послаблюють посуху в навколишній місцевості. На підвищеннях боліт в долинах річок поширені луки, які використовуються місцевим населенням як пасовища та сінокоси.

В системі флористичного районування територія Омитської сільської ради Зарічненського району входить до складу Верхньоприп'ятського флористичного району Південнополіського округу Поліської підпровінції Східноєвропейської провінції, що в свою чергу належить до Європейської області Голарктичного флористичного царства у геоботанічному відношенні територія входить до складу Зарічненсько-Висоцько-Сарненського геоботанічного району Верхньоприп'ятського округу соснових, вільхових

лісів, заплавлених лук оліго-, мезо- й ефтрофних боліт Поліської провінції хвойно-широколистяних лісів. Дуже багато рослин лісів і боліт занесені до «Червоної книги України»: баранець звичайний, водяний горіх плаваючий, жировик лезеля, зозулині сльози, коручка болотна, осока затінкова, пальчатокорівник, плаун колючий, черевички зозулині, конвалія, підсніжник, пролісок. Представниками лікарських рослин є: звіробій, безсмертник, мати- й-мачуха, придорожник, айр, кропива, ромашка, волошка, чебрець, тисячолістник та інші.

В адміністративно-громадському центрі зосереджені сільська рада, клуб, магазин, відділення зв'язку, фельдшерсько-акушерський пункт.

Використані джерела:

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель : фотоальбом. – Рівне, 2013. – С. 40-41.

Історія міст і сіл Української РСР. – К., 1973. – С. 306.

Мартинюк В. О. Ландшафтна структура ключової ділянки "Озеро Омит" (Регіональний ландшафтний парк "Прип'ять-Стохід") / В. О. Мартинюк // Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Рівнен. природн. заповідника (м. Сарни, 11-13 червн. 2009 р.) / гол. ред. кол. М. Д. Будз. – Рівне : Рівнен. друк., 2009. – С. 81-90.

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волин. береги, 2008. – С. 85.

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 9-10.

Пура Я. З історії назв озер Рівненського Полісся / Я. Пура // Поліссязнавство : наукові фольклорно-етнологічні та мистецтвознавчі студії. – Рівне : Волин. береги, 2005. – С. 49-57.

* * *

Дубінець П. Бетонні свідки минулих часів / П. Дубінець // Полісся. – 2013. – № 38 /26 верес./ – С. 8.

Життя неначе вишитий рушник // Полісся. – 2007. – № 29 /27 лип./ – С. 4.

* * *

Відеопередача "Мандри" про село Омит [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/07/blog-post_96.html . – Назва з екрана

Відеопередача "Мандри" про Омит [Електронний ресурс] // Рівненська обласна державна телерадіокомпанія. – Режим доступу : <http://rtb.rv.ua/company/tele/archive/mandri/?page=2> . – Назва з екрана

Історія села Омит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_58.html . – Назва з екрана

Омит [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5537:2015-05-06-11-41-44&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17

Омит [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-omit/> . – Назва з екрана

Стратегія Омиської сільської ради Зарічненського району Рівненської області [Електронний ресурс] // Зарічненська районна рада : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.zarrada.org/index.php/strateg> . – Назва з екрана.

Підготувала : Л. М. Мосійчук

ОСТРІВСЬК

Село Острівськ виникло приблизно в 1780 році. Походження назви села трактують по різному. Одна з версій: навколо села була болотиста місцевість і територія поселення нагадувала острів, оточений цією місцевістю. Перші хати були розміщені неподалік від озера.

За часів панської Польщі на території села, в районі трьох озер, жив пан Горда. Одне з трьох озер називається Хоромне, тому що там стояли панські хороми.

З 1922 по 1939 роки село знаходилося під владою Польщі. За вказаний період поселення три рази горіло. Особливо велика пожежа була в 1929 році.

Приблизно в ті часи у селі було відкрито початкову школу, яка знаходилась в приватній хаті.

В 1927 році, в селі був лісозавод, який виконував незначний об'єм робіт.

В 1939 році почався період колективізації. Головою колгоспу було обрано Марчука Флора Миколайовича. Колгоспне життя було перерване війною.

В роки Великої Вітчизняної війни населення села йшло в партизани, поповнювало регулярні частини радянської армії. Після закінчення війни не повернулися додому 40 односельчан. Їх імена висічені на обеліску Слави, який знаходиться в центрі села.

В 1981 р. прокладено шосейну дорогу. Побудоване поштове відділення. В селі діяв цех переробки деревини та овочесушильний завод, який випускав різну продукцію народного споживання. Особливо славився такий вид продукції як крохмаль. Він користувався великим попитом не тільки в колишньому Радянському Союзі, а і за рубежем.

Село Острівськ входить до Кухітсько-Вільської сільської ради.

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Острівський» включає в себе три мальовничих озера: Велике, Середнє та Хоромне з приозерними лісами й болотами. Вода в озерах м'яка, прозора, мало мінералізована. Тому в прибережній смузі майже немає рослинності. Лише де-не-де височать стебла очерету та круги озерної лілії. На дюнах ростуть густі, майже чисто соснові бори. Під наметами дерев – густі зарості чорниць.

Відомі особистості, пов'язані з історією села:

Марчук Віталій Петрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор Міжнародної кадрової академії «Міжрегіональної академії управління персоналом», завідувач кафедри теорії та історії держави і права інституту повітряного і космічного права «Національного авіаційного університету» .

В селі проживає 482 жителі, налічується 194 домогосподарства. В центрі Острівська знаходиться клуб, ЗОШ І-ІІ ст. До послуг населення – публічно-шкільна бібліотека, ФАП, два магазини, поштове відділення.

Використані джерела :

Географічна енциклопедія України : в 3-х т. Т. 2. – К., 1990. – С. 472

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 232,233

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 26-27

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 304

Острівськ // 3 історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – С.16-19

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – с. 84

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 96

* * *

Алексіюк Т. Уперше острівчани святкували день народження свого села [, якому згідно писемних джерел виповнилось 231 рік] / Т. Алексіюк // Полісся. - 2011. - N 44/10 листоп./ - С. 3

Документальний фільм "2033 км від Ейфелевої вежі" : поліське село Острівськ // Полісся. - 2010. - N 7/25 лют./ - С. 2

Кидун Т. Острівськ - село мальовничих озер : [історія та сучасність] / Т. Кидун // Полісся. - 2008. - N 26/10 лип./ - С. 3

Ткачук Г. Острівськ - це не край аборигенів / Г. Ткачук // Полісся. - 2010. - N 8/4 берез./ - С. 4

* * *

З історії села Острівськ [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_0.html . – Назва з екрана

Острівськ [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5192:2014-12-21-13-13-21&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана

Острівськ [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-ostr-vsk/> . – Назва з екрана

Мальовничі краєвиди Острівського озера

Підготувала : М.В.Кидун

ПЕРЕКАЛЛЯ

Село Перекалля є адміністративно-територіальним центром сільської ради. На території Перекальської сільської ради розташовано три населених пункти: села Перекалля, Тиховиж та Річки. Площа земель сільської ради становить 6878,06га. Населення сільської ради складає 1260 чоловік. Перекалля знаходиться на відстані 32 км від районного центру смт Зарічне та 249 км від обласного центру м. Рівне.

Першу документальну згадку про село Перекалля датовано 1647 роком.

У давнину цю місцевість заселяли древляни. В час феодалізму з'явився феодал-дворянин, який взяв під владу існуюче населення. З того часу й проводилось заселення пункту. Поновлення населення збільшувалось шляхом закупівлі сімей феодалом. Наприклад – переселенці з сімей Литви дістали назву Літвінчуки. Основну частину населення становили кріпаки, які займалися землеробством.

Назва села Перекалля виникла ще в XVI ст. Спочатку воно входило до складу литовського князівства, а з 1569 р. до Польщі.

Раніше у селі були великі ліси. В час війн Росії з Польщею та Туреччиною у XVI – XVII ст. в районі розташування села проходили бої між ворожими військами. Один із загонів загубив свій прапор – символ єдності і честі загону. Прапор загону був із перкалю, тому місце загублення прапора було нібито глумливо названо Перекаллям. А потім ця назва закріпилася і за селом. Так згідно переказу виникла назва села. У XVII-XVIII ст. відбувалися численні війни. Наша Західна Україна відходила під землі Польщі.

Часті антифеодальні виступи, породжували тяжке соціально-економічне становище жителів села. Під час визвольної війни 1648 – 1654 рр. в Пінському повіті, до якого входило Перекалля, діяло близько 40 тис. повстанців. У скаргах шляхти тих часів йдеться про спільні дії повстанців і селянсько-козацького війська проти магнатів і шляхти. Історичні обставини склалися так, що Волинь залишилася підпольсько-шляхетським

володінням.

У документах Литовського державного історичного архіву зазначено, що в 1863 році села Річиця, Перекалля, Морочне належали Францу Терлецькому (сину Вікентія Терлецького), який був затверджений у дворянському званні Мінськими депутатськими зборами в 1829 році та Гільдією 1834 року, займав почесну посаду судді Пінського межового суду, який приймав рішення щодо кордонів земельних володінь.

До реформи 1861 р. село не раз перепродувалося поміщикам. Економічне становище залишалося тяжким. Люди як і раніше жили в страшних злиднях. І лише після 1875 року Волинське Полісся було з'єднано з Росією, а Перекалля включене до Пінського повіту Мінської губернії.

В 1905-1907 рр. відбувалися селянські бунти, які наносили чимало шкоди поміщику. До революції в даній місцевості були лише кріпаки, які займалися землеробством та скотарством. Кожен селянин мав різну кількість землі. Безземельні та малоземельні селяни брали в оренду панську землю, за яку давали третю частину зібраного врожаю поміщикові Орді, який в ті часи, був одним із найбагатших людей села Перекалля. Орда мав більше 12 тис. га землі. Межі його володінь доходили до таких сіл: Млинок, Кух. Воля, Острівськ, Річиця, Храпин, Локниця, Борове, Новорічиця, МаліТелковичі. Орда мав стайню з коровами до 200 голів.

При пануванні поміщика Орди був збудований спиртовий завод, паровий млин, цегельні, олійниця. В пана було багато наймитів, які працювали від зорі до зорі. Але із спогадів старожилів, пан був доброзичливою, доброю людиною. Проте в 1917 році, під час селянських бунтів, було спалено стайню з худобою, зруйновано поміщицький маєток та цегельню.

З переказів відомо, що у пана Орди були такі нащадки: Петро, Володимир і останній був Павло Володимирович, який в 1939 році пішов з Польською армією як офіцер і назад не повернувся. Землю поміщика селяни поділили між собою. Спиртовий завод працював до 1947 року, а потім його зруйнували партизани, щоб він не потрапив у руки ворога. В 1934 р. працювало дві приватні українські школи. Навчання велося українською мовою. Під час війни школи було спалено.

У вересні 1939 р. Західна Україна була приєднана до Східної її частини. В селі запанувала Радянська влада. У жовтні того ж року селяни при таємному голосуванні обрали депутатів до Народних зборів Західного району. На території села Перекалля було створено сільську раду, її керівниками було взято на облік все майно, був створений радгосп. В 1941 р. радгосп було перетворено в колгосп, якому було присвоєно ім'я С.М. Будьонного. Почалася Велика Вітчизняна війна. Населення села допомагало фронту, забезпечувало хлібом і м'ясом партизанів, допомагало Червоній Армії. Організовувались партизанські загони, молодь йшла в загони Ковпака, Бегми, в Чернігівський полк. В 1942 р. село було спалене, господарство зруйноване. За тимчасової окупації фашисти спалили живцем в будинку 12 мирних жителів.

На фронтах Другої світової війни билосся 45 жителів села, з них 30 нагороджені. Під час війни загинуло 20 чоловік.

У 1944 р. Перекалля було звільнене від окупації. Після війни люди жадали нового щасливого життя. Але довга виснажлива війна дала про себе знати. Так як все господарство під час війни було зруйноване, то потрібно було все відбудувати по-новому. Насіння, реманент і худобу, згідно наказу люди повинні були віддавати у колгосп. Прийшов на наші землі голод. Люди їли кропиву, лободу, коріння, що було придатним для харчування. Десять років загоювалися рани війни. У 1955 р. колгосп ім. Будьонного приєднали до колгоспу с. Борове. Після 1955 р. добробут народу почав зростати. Колгосп отримав назву в честь відомого селекціонера Мічуріна. З'явилися нові професії: агроном, зоотехнік, кіномеханік, комбайнер. У колгоспі налічувалося 560 га орних земель, 1284 га пасовищ і сіножатей, 1083 га лісів. Непридатної землі – 216 га. Вирощували жито, пшеницю, ячмінь, овес, просо, помідори, огірки, моркву. Основним видом продуктивної худоби вважалася велика рогата худоба, свині та кури. В 1963 р. була побудована сільська рада, в 1977 р. відкрився клуб. Колгосп ім. Мічуріна було перейменовано 12.04.1992 року в КСП "Мічуріна", 17.12.1999 року назву його змінено на СВК "Мічуріна". В селі

проживає 846 жителів, налічується 325 домогосподарств.

В селі Перекалля є сільський клуб, публічно-шкільна бібліотека, Перекальська загальноосвітня школа I-II ст., з 2010 року в селі діє дошкільний навчальний заклад з короткотривалим перебуванням дітей загального розвитку «Ромашка», є відділення зв'язку, ФАП, також обслуговують населення 4 магазини.

При Перекальській ЗОШ I – II ступенів діє два спортивні майданчики.

Територію сільської ради обслуговує 2 приватних перевізники, якими здійснюється 4 оборотні рейси щоденно через села Перекалля.

В центрі села Перекалля встановлено обеліск землякам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр..

По території Перекальської сільської ради протікають річки Вирок, Ножик та Річиця. Мацюк Станіслав Степанович, (1954р.) народився в с. Перекалля Зарічненського району, провідний науковий співробітник інституту геохімії, мінералогії і рудоутворення національної Академії Наук України. Кандидатську дисертацію захистив в 1981р., докторську – в 1991р. З 1995р. співпрацює з німецьким науково-дослідним товариством.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 30,41,43,169, 227,232,239,263,267,268,270,308,309.

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 42-43

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2 . – Рівне, 2006 . – С. 10,53,62,70,83,144

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 306

Село Перекалля // З історії сіл Зарічненщини. – Зарічне, 2004. - С. 35-36.

Тумаш В. Нові сторінки з історії Полісся ХІХ століття // Полісся. – 2015. - № 21/6 серп./

* * *

З історії села Перекалля [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_38.html#more . – Назва з екрана

Перекалля [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5198:2014-12-22-13-57-02&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . - Назва з екрана

Перекалля [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-perekallya/> . - Назва з екрана

Жнивна нива

На околицях села

Дари лісу

Підготувала: Л.М.Мосійчук

ПРИВІТІВКА

Привітівка — село у Зарічненському районі Рівненської області, підпорядковане Річицькій сільській раді.

Село розташоване в мальовничому куточку нашого краю. З одного боку протікає річка Стир, з другого - густий ліс. Відстань до обласного центру м. Рівне 189 км, до районного центру смт Зарічне - 9 км, до населеного пункту с. Річиця – 10 км. Площа населеного пункту становить 31,095 км² .

Село Привітівка засноване у 1855 році.

Про походження назви села існує легенда. Був князь славетного давнього роду. Мав владу, військо (дружину) і силу. А син у нього був один, який полюбив просту дівчину, лісову красуню. Повідали вірні слуги новину батькові князю: “Не по коту хвіст”. Бо вже була подібна пригода. Давній прадід, князь Володимир (той, що Русь хрестив), коли ще був язичником, мав багато жінок і взяв силоміць ще одну – княгиню Полоцьку, Рогнеду. Казала вона: “Не буду з простолюдина чоботи знімати” (з глибокої давнини у нас був обряд: по весіллі, молода роззувала свого нареченого на знак віддання і покори). Бо знала, хоч і народився він від князя, але “носила” його красуня-ключниця “рабиня” Малуша. Через це і не покорилася княгиня... а потім, вперше в історії держави, її син, Ярослав, пішов проти волі батька. Гнів уклав бог у серце князя. І тоді потаємно зібрав син свою “дитягу” (військо). То була лицарська молодь, що походила з боярських родів і в княжій дружині готувалась до військової служби. У похід її часто пускали першою, коли треба було виявити сторожкість, кмітливість, хитрість. Повів молодий князь військо на південь до кордонів князів Чорторійських, які були їхнього роду. То була відома, але важка дорога поміж непрохідними болотами і мочарами. Дісталися вони до місцевості на високому березі біля річки Стир. Зупинилися, заснували табір, виставили варту. Навздогін вислав батько загін з досвідченим воєводою на чолі. Він вчив військової справи молодого князя і любив його як сина, поважав більше, ніж князя-батька. Відшукав відданий воїн табір. Зустрілися. Привіталися. На цьому місці посадили чотири дуби, які стоять і донині. І стало називатися це урочище “Привітання”. Пізніше, коли поселення стало більшим, і поставили між деревами церкву, сільце отримало назву Привітівка.

Як засвідчують документальні джерела, у XVI - XVIII століттях здійснювалася особливо гарячкова заготівля ділової деревини. Оскільки вже на той час Європа практично обезліснилася, польський уряд зосередив усі зусилля на поліському ареалі, маючи з цього великі прибутки. Розпочалося хижацьке винищення природи. У 1860 році по Стиру пропливли 453 лісові плоті. Шляхта, використовуючи дешеву робочу силу, масово вивозила найкращі породи вікових дерев. За півтора століття на поліських землях вирубано 60-70 відсотків усіх лісів.

Серед поліського люду збереглося чимало плисарських оповідок, легенд, прислів'їв, пісень.

Саме про Привітівських плисаків, де споконвіків займалися цим ремеслом, розповідає Г. Демянчук в своїй книзі «Біля джерел»: «Широкий Стир, вибігаючи з-за обр'ю, вигинається біля пристані Топець, розливається навсібіч, і низенькі береги ледь-ледь стримують його».

«Заготовляли дерево взимку, звозили в урочище Топець, склали партіями, в'язали, а потім, коли лід танув, пливли плоті по річці до Пінська. На кожному плоту сидів сплавщик і керував ним. Привітівські сплавщики – це Бутрим Сельвестр, Кирикович Андрій, Ходневич Андрій, Бабич Кирило, Гричина Антон. Бригадиром у них був Хомич Федір, майстром – Лідич Володимир. Це заняття вважалося суто чоловічою професією, бо вимагало сміливості, витривалості, спритності.

В роки Великої Вітчизняної війни 18 серпня 1943 року два партизанські генерали В.А. Бегма та О. Федоров зустрілись в центрі села Привітівка, біля церкви для обміну досвідом партизанської боротьби та з метою зустрічі з мирним населенням Привітівки та навколишніх сіл.

Дерев'яні храми Дібрівська, Борового, Перекалля, Річиці, Привітівки, смт. Зарічного, Старих Коней, Ненькович, Локниці, Кутина, Кухча, Храпина, як тисячі інших таких святинь, розділили свою долю і навіки згинули з очей людей.

В селі Привітівка Православна громада існувала з дуже давніх часів. Адже на місці теперішнього храму в честь святої Преподобної Параскеви Сербської був храм в честь Іоанна Богослова. Також у селі Привітівка святкується празник на другий день Трійці, тому не виключено, що перед другим храмом, був ще храм Пресвятої Трійці. Другий же храм був зруйнований в 1982 році. Перед цим храм був закритий комуністичним режимом, люди ходили на службу у с. Муравин. Прихожани, хоч храм і був закритий, підтримували його стан, було огорожено територію цвинтаря, на якій знаходились дві

могили. Вірогідніше, що там були похоронені священники, церкву покрасили. В той же час парафіянки Кирикович Ольга Василівна, Баліковська Ніна, Петровець Єфросинія Олександрівна добивались відкриття храму. Вони оббивали пороги уповноважених у сферах релігії всіх рівнів, а це – Рівне, Київ, Москва. На жаль, на той час, зверху відписки йшли назад – до місцевих царьків. Тому вони й вирішили зібрати всіх місцевих чоловіків у військкомат, а там читали лекції. В той же час двома тракторами розривали храм. Переказують, що стояв дуже великий крик і плач. Весь інвентар також було вивезено на сміття. Деякі речі все-таки були врятовані, це – Голгофа розп'яття, деякі ікони. Божий суд не забарився над вандалами. Статут же нової Церкви був зареєстрований 25.09.1997 р., а 18 травня 1993 р. храм освячував Владика Іриней, єпископ на той час Рівненський. Під час служби було посвячено у сан диякона Анатолія Попова. Храм будувався силами всіх прихожан с. Привітівка під керівництвом уже покійного старости Кириковича Федора Петровича. Після цього старостою був Фесюк Кирило Васильович, на даний час – Баліковський Ігор Іванович. Священників постійних зразу не було. Протоієрей Михайло Данилів прослужив у с. Привітівка 10 років і був переведений у с. Локниця. 19 квітня 2006 р. рішенням тоді ще архієпископа Анатолія Сарненського і Поліського на парафію направлений священник В'ячеслав Гиналюк.

60 років тому в селі були маленькі, низькі хатини, не було в той час ні клубу, ні бібліотеки, ні гарних магазинів. Селяни жили в тяжких умовах. Грамотність серед людей була вкрай низькою. Більшість з них мали освіту на 2-3 польських класи. Поселення з райцентром з'єднувала тоді ґрунтова дорога.

В 1945 році у с. Привітівка була відкрита школа в приміщенні польського емігранта Едуарда. Школа являла собою будинок, який складався з двох класних кімнат. Це було вологе, темне приміщення, з маленькими віконцями і поганим освітленням, оскільки електрики на той час не було. І в цій школі було чотири класи.. Дуже важко доводилось працювати першим вчителям - Марії Іванівні Поліщук та Поліні Іванівні Кирилук. В 1949 році до нашого поліського села приїхала працювати вчителька математики Супрунович Паша Андріївна. В 1950 році - Шпаковська Ольга Авдіївна, вчитель біології та географії, вчитель початкових класів - Кирикович Паша Йосипівна, які після закінчення війни були випускниками училищ і учительських інститутів Сумської, Полтавської, Черкаської та Чернігівської областей. Першим директором школи була Остапко Ніна Павлівна.

В 1963 році почали зводити нове приміщення школи З 1960 року школа стає восьмирічною, до цього була семирічною.

На території села знаходиться пам'ятка природи місцевого значення багатовікові дуби.

В селі встановлено Пам'ятний знак землякам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.

Річка Стир на початку села Привітівки роздвоюється. Ліве русло йде ближче до села, воно менше, але глибоке. Вздовж багато гарних привітних місць для стоянок. Річка то широка дуже, то знову звужується і мчить вузьким руслом. Вода чиста. Ґрунтоутворюючими породами є перевіювані піски. Основу ґрунтового покриву складають дерново підзолисті ґрунти різного ступеню підзолистості та різного механічного складу. В заплаві ріки поширені торфово-болотні та чисті торф'яники з глибиною залягання від 0,5 до 2 метрів. Підґрунтові води залягають на глибині більше 1,5 метрів. Територія села небезпечна щодо затоплення повеневими водами.

На даний час в селі проживає 564 жителі, налічується 213 дворів.

Через село проходить автошлях Борове -Зарічне –Рівне, та Борове – Зарічне – Київ, тому через територію с. Привітівка здійснюється 6 транзитно оборотних рейсів щоденно. Діє 3 магазини, клуб, в якому працює колектив художньої самодіяльності «Вербиченька», бібліотека, відділення зв'язку, лісництво, ФАП, Привітівська загальноосвітня школа І-ІІ ст., дитячий садок з короткотривалим перебуванням дітей загального розвитку «Струмочок».

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 44-45

Привітівка : до таємниці назви // Перунін В. Зарічненщина, або Ритми глибинного Полісся. - Рівне, 2009. – С. 6

Село Привітівка // З історії сіл Зарічненщини. - Зарічне, 2004. – С. 48

* * *

Дубінець П. Спогади про партизанську Привітівку / П. Дубінець // Полісся. - 2005. - № 19. - С. 3

Зеленковський В. Легенда про походження одного привітівського прізвища / В. Зеленковський // Полісся. – 2015. - №3/22 січ./ - С. 13

Тишковець С. Забута героїня колгоспного лану [Хомич Ольга Яківна] / С. Тишковець // Полісся. - 2009. - N 44/12 лист./ - С. 3

Тишковець С. Привітівка - село привітних людей / С. Тишковець // Полісся. - 2014. - N 2/16 січ./ - С. 8

Тумаш В. Плисарство - давно забутий поліський промисел / В. Тумаш // Полісся. - 2013. - N 21/30 трав./ - С. 13

* * *

З історії села Привітівка [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_48.html#more . – Назва з екрана

Історія села Привітівка [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_51.html . – Назва з екрана

Привітівка [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5492:2015-04-15-13-51-15&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана

Привітівка [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-priv-t-vka/> . – Назва з екрана.

Урочище Топець

Чорниці в довколишніх лісах

Підготувала: Мосійчук Л.М

ПРИКЛАДНИКИ

Село Прикладники розташоване в долині річки Стохід, на лівому її березі за 25 км від райцентру смт Зарічне. Річка Стохід - одна з чисельних приток Прип'яті. Село розташоване на північному заході Зарічненського району. Площа села 3 км². На окраїні села розміщений контрольний - пропускний пункт через державний кордон з Республікою Білорусь.

В селі знаходиться прикордонна застава.

Перша письмова згадка про село Прикладники припадає на травень 1523 року.

Перші поселення Прикладник, з розповідей старожилів, - це дворяни. Пізніше за непокору сюди переселяли людей з інших місцевостей. Вони поселялись біля річки, щоб легше було вести господарство. Займалися тваринництвом та рільництвом. Вирощували жито, овес, коноплю, картоплю. Знаряддя праці були дерев'яні. Землі оброблялися вручну. Село назвали Прикладники.

Назва «Прикладники» походить від слова «приклади», «прикладений». До основних земель поміщика, маєток якого був у Невлі, прикладались ці землі. Коли ці землі

були прикладені, то утворилось село Прикладники. Частина людей проживала у селі, а більшість – по хуторах. З 1953 року почалося масове переселення з хуторів у села.

Але існує інша версія, що назва села пішла саме від слова «прикладний», тобто зразковий. Адже природа тут була красивою, земля родючою. Зі всякої сторони природа була зразковою, тобто прикладною. Тому назва «Прикладники» - приклад у всьому.

Під час Першої світової війни на околиці с. Прикладники проходила оборонна лінія, де до цього часу збереглися військові бліндажі.

Багато горя принесла Друга світова війна. Масово вивозили молодь, сім'ї з дітьми до Німеччини.

10 липня 1944 року в результаті успішно проведеної операції «Багратіон», військами 2-го Білоруського фронту було звільнено від окупантів села Сенчиці, Дубчиці, Ніговищі, Прикладники, Гориничі, Омит.

В центрі села знаходиться обеліск односельчанам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни.

На даний час в селі Прикладники проживає 194 жителі, налічується 84 домогосподарств, є школа І-ІІІ ст., бібліотека, ФАП, сільський клуб, в якому є більярд, тенісний стіл, два приватних магазини, приватне фермерське господарство «Новий двір».

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 77,79, 238,261

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 46-47

Історія міст і сіл Української РСР. Ровенська область. – К., 1973. - С. 307

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Рівненщини. – Львів : Світ, 1990. - С. 120

* * *

Гаврилович Г. Юнак з Прикладник - срібний призер чемпіонату світу : [Дмитро Воробей - чемпіон світу з гирьового спорту] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2013. - N 16/17/25 квіт./ - С. 4

Дубінець П. Бетонні свідки минулих часів / П. Дубінець // Полісся. - 2013. - N 38/26 верес./ - С. 8

Дубінець П. В обіймах Стоходу : [історія села Прикладники, яка починається з XVI ст.] / П. Дубінець // Полісся. - 2012. - N 49/13 груд./ - С. 13

Карпенюк В. Митниця - "візитка" держави / В. Карпенюк // Полісся. - 2010. - N 24/24 черв./ - С. 6

Чугай В. Село - сповнене любові і тепла / В. Чугай // Полісся. - 2011. - N 30/4 серп./ - С. 13

* * *

З історії села Прикладники [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_13.html#more . – Назва з екрана

Прикладники [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : // http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5188:2014-12-20-15-21-20&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана

Прикладники [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-prikladniki/> . – Назва з екрана

Підготувала: О. А. Чекур

РАДОВЕ

Невеличке село Радове Кухченської сільської Ради зовсім не справляє враження запустілої поліської глибинки. Скоріше, навпаки, тут вирує активна людська діяльність.

Сучасна назва Радове у поселення розташованого за 3 км на південний захід від центру Кухченської сільради з'явилась в 1987 році.

В польський період тут з дозволу Кухченського пана селяни переселялись на хутори. Головним хутором був Піддеревок, трохи меншими хутори Підстрижень,

Остриганець, Волос та Параха. Але на назву поселення міг претендувати лише центральний хутір Піддеревок. Та цього не сталося. Впродовж 40 років все вище згадане поселення називали Другою Бригадою, бо дійсно в центрі цього поселення була розташована рільнича бригада № 2 сільськогосподарської артілі «Радянське Полісся». Отримана вище згадана назва поселення Радове найбільш повно відображає менталітет, спосіб життя і духовність його жителів. Саме це село має достатньо стабільний показник природного приросту населення, в ньому живе більшість людей працездатного віку, створюються молоді сім'ї, будується добротне житло. Кожен третій двір має трактор чи комбайн, вантажний чи легковий автомобіль, кожен четвертий двір збудував теплицю. Радове є «тепличною столицею» Зарічненського району.

В селі проживає 740 жителів, налічується 201 домогосподарство. Є клуб, бібліотека, школа I ст., ФАП, три магазини.

Використані джерела :

З історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – С. 29 – 31

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 28,29

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 199,200

Тишковець С. Радове - теплична столиця Зарічненщини / С. Тишковець // Полісся. - 2011. - N 11/24 берез./ - С. 8

З'являтимуться нові будинки та вулиці : [про розбудову села Радове] // Полісся. - 2011. - N 47/1 груд./ - С. 4

* * *

Радове [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-radove/> . – Назва з екрана.

Урочище Питомник

Садоба с. Радове

Жовта гора

Підготувала: М.В. Кидун

РІЧИЦЯ

Річиця — село в південно-західній частині Зарічненського району Рівненської області. Річиця – центр сільської ради. На території Річицької сільської ради розташовано три населених пункти: с. Річиця, с. Привітівка, с. Коник. Станом на 01.01.2013 року населення сільської ради складало 1168 чоловік.

Село Річиця розкинулось на лівому березі р. Стир і знаходиться на відстані 22 км від районного центру смт Зарічне та за 202 км від обласного центру м. Рівне. Площа населеного пункту - 38,756 км²

Перша писемна згадка про село відноситься до 1553 р., але ймовірно, перші поселенці на території майбутнього села з'явилися на багато раніше. Про це свідчать археологічні знахідки, які відносяться до періоду кам'яного віку. Це кам'яні наконечники до списа та кам'яні сокири.

Існує легенда про походження назви села Річиця. Не було спочатку у нього назви, бо воно було невелике, закинуте в глибоких лісах та нетрях. Заселяли його сильні, роботящі та сміливі люди. Можливо Сьохи, Палії чи Лідичі... Поселення це лежало між великою річкою Стир та малою швидкоплинною річкою Вирок. Ці річки годували людей

рибою, оберігали від дикого звіра. Недалеко від річки Вирок, на піщаному горбку, під віковичними дубами, стояла невеличка дерев'яна хатинка, крита соломою, в якій ріс-виростав гарний хлопець Іванко. Ще зовсім малий, він був вправним рибалкою. Згодом навчився робити легкі та міцні човни. Над усе хлопець любив річку, її силу, свіжість та вічний рух. В Іванових сусідів росла дочка-одиначка Ганнуся. Моторна - роботяща, ніжна й добра, як весна, а привітна і щедра, як боже літечко. А краса? Хоч води з лица напийся. Іванко задивлявся на Ганнуся, а одного разу зустрілися з нею віч-на-віч біля річки. Довго молодята говорили про різні справи. Але очі їх випромінювали вічну закоханість одне в одного. З цього часу зустрічалися вони на одному і тому ж місці, біля річки під округлими кущами верболозу. Зустрічі були короткими і нечастими. Життя було тяжким серед прекрасної і водночас жорстокої поліської природи. Треба було багато працювати, щоб здобути їжу та все інше, необхідне для проживання. В селі всі здогадувалися, що восени Іванко з Ганнусею поберуться. Але зараз тільки починалося раннє дощове літо. Майже щодня йшли проливні дощі. Земля розбухла. З калюж утворилися цілі озера. Розлилися річки. Все село вже було залите водою. А вода все прибувала і прибувала. Жертвою цієї повені стала і Ганнуся. Забрала холодна стихія Ганнуся навіки і понесла десь у море. Все село оплакувало дівчину. А Іванко?... Іванко кожного ранку, як сходило сонечко, і кожного вечора, як воно заходило, ішов на те місце, де вперше поцілував свою любку, і тужно виплакував своє невимовне горе, звертаючись до річки: "Ріко, річище, верни мою Ганнуся або забори і мене до неї!" Його жалі і муки чули люди із сусіднього села (через річку), яке носило назву Телковичі. Часто, дуже часто до них виразно долітало слово "річище". Ось ті сусіди з Телкович і назвали поселення Річиця. Згодом і Сьохи, і Палії, і Лідичі почали називати своє село Річицею.

За даними польських джерел, підготовленими членом Національної Спілки письменників України В. Перуніним, село Річиця 130 років тому: «...село над притокою Стиру, Пінського повіту, що на так званому Заріччі, в окрузі 3 поліційному гміни Морочно. Село поділено на 27 рівноподілених осад. Є тут церква парафіян з 1757 р., яка має, з давніх записів, 2 волоки ґрунту. Річиця – це власність Терлецьких, котрі володіють 152 волоками землі, мають млин. Землі тут багаті на луки, розвинуте риболовство».

Тривалий час село перебувало під польським володінням. У роки Національно-визвольної війни 1648-1657рр, жителі села піднялися на збройну боротьбу проти поляків. У 1795р. внаслідок третього поділу Польщі Волинське Полісся, а з ним і Річиця були включені до складу Пінського повіту Мінської губернії. Таким чином село потрапило під владу Російської імперії

У документах Литовського державного історичного архіву зазначено, що в 1863 році села Річиця, Перекалля, Морочне належали Францу Терлецькому (сину Вікентія Терлецького), який був затверджений у дворянському званні Мінськими депутатськими зборами в 1829 році та Гільдією 1834 року, займав почесну посаду судді Пінського межового суду, який приймав рішення щодо кордонів земельних володінь.

Історія села зазнавала таких же змін, які відбувалися і в державі, до якої воно входило. На початку 1918р. було проголошено Радянську владу. У 1918-1919 рр, населення брало участь у Дубровицькому збройному повстанні. В ході громадянської війни влада змінювалася не один раз. Внаслідок загарбання західноукраїнських земель Польщею, село увійшло до складу Пінського повіту Поліського воєводства Польщі. Знову у селі стали хазяйнувати польські пани, а селяни працювати на них. Звісно про покращення життя людей не думав ніхто. Так тривало до 1939 року. У вересні цього року вся Західна Україна була возз'єднана з УРСР. Як тільки почало налагоджуватись життя, світ сколихнула страшна звістка: почалася війна, яка не обминула і Річицю. Багато селян пішли до лав Червоної Армії і мужньо боронили рідну землю. Чимало з них не повернулися з фронту. За тимчасової фашистської окупації у навколишніх лісах діяли партизанські загони, яким жителі допомагали продовольством, одягом. На фронтах Другої світової війни та в партизанських загонах боролися проти нацистів 82 жителі села, 36 з них нагороджено орденами і медалями, загинуло в роки війни - 54 чоловіки. Страшна доля німецького рабства не обминула річицьких юнаків та дівчат, які свою молодість і силу змушені були витратити на користь країни, яка полонила їхню землю. У березні

1944р. село було звільнене від гітлерівських окупантів. Село входило до Морочнівського району. З 1946 р. район став називатись Зарічненським. В 1949 р. в селі було створено колгосп ім. Орджонікідзе. Селяни стали колгоспниками.

На території села Річиця до 1939 року діяла семирічна польська школа. Діти навчались в будинках пана Рудницького (нині приміщення майстерні школи) та Лідича Марка. До 5-го класу навчання було безплатним, після 5-го платним. Заняття проводили польською мовою пані Яновська, пан Анджей та пан Болеслав. Директором школи був пан Іван Палюх. Два рази на тиждень (середа, п'ятниця) приїжджав священник Горячко навчати дітей слову Божому. До школи могли ходити лише ті, хто міг придбати все необхідне для навчання. Викладалися предмети: арифметика, читання, історія, трудове навчання, польська мова, природа, географія. Існували покарання за невиконання завдань або порушення поведінки. Після возз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною з 1939 року по 1941 рік в селі діяла українська школа, в якій директором був Коробка Іван Григорович, студент Львівського Державного університету. В часи німецької окупації деякий час знову функціонувала польська школа. В 1942 році навчання перервалось. Восени 1946 року почала працювати школа. Цей рік і вважається роком заснування школи. Навчали дітей вчителі, які приїхали з Полтавщини, Донеччини, Київщини. Це Пшенична Л.І., Кісіль В.В., Ярошенко М., Дункан Р.В., Коваленко (Шарко) М.П., яка й очолила вчительський колектив. Відкрилися два початкових класи, які об'єднали близько двохсот дітей різного віку. Декому з учнів першокласників виповнилось 14 – 15 років, декому – сім. Навчались в умовах повоєнного часу: голодні, напівроздязнені, напівсироти, сироти. За одяг слугували домоткані сорочки, штани, спідниці. У 1950 році вчительський колектив поповнився новими кадрами. У цьому ж році було відкрито 5-А та 5-Б класи (так звана «прогресивка»), наступного – 6 клас, а перший випуск відсвяткували в 1953 році. На цей час директором був Бухало Г.В. Навчались все в тому ж таки будинку пана Рудницького у дві зміни. В 1956-1959 рр. приміщення школи було добудовано, під керівництвом Остапчука В.

На даний час в селі проживає 653 чол, налічується 196 домогосподарств.

В селі є клуб, бібліотека, відділення зв'язку, ФАП, Річицька ЗОШ І-ІІ ст, дитячий садок з короткотривалим перебуванням дітей загального розвитку «Сонечко», магазини, церква. На відстані 0,5 км від села проходить автошлях Борове – Зарічне - Рівне. Через територію сільської ради здійснюється 6 транзитно - оборотніх рейсів щоденно.

Річиця – річка у Зарічненському районі Рівненської області, яка бере початок біля с. Перекалля, протікає по території Перекальської та Річицької сільських рад. Вода в Річиці дуже чорна, майже стояча. По берегах - вікові дуби. Впадає в р. Стир біля с. Привітівка і є її лівою притокою. Довжина річки становить 21,7 км, площа басейну 387. Основною притокою р. Річиця є р. Вирок (ліва притока). Вирок – річка, яка впадає в річку Річицю біля с. Річиця і протікає по території Борівської та Перекальської сільських рад. Довжина річки становить 30,8 км, в межах району – 26,3 км. Площа 316 км², в області – 302км². Спокійна річка Вирок, яка протікає через усе село, розливаючись невеличкими ставками та заплавами, на околиці його впадає в обійми повноводного Стиру. Оспівана у піснях бурхлива, крутої вдачі річка Стир, що теж протікає селом, при наближенні до нього ширить русло, сповільнює свій біг, ніби набирає сили, щоб ще завзятіше нести свої води далі, на зустріч із Прип'яттю.

На території Річицького лісництва розміщений зоологічний заказник місцевого значення – урочище “Поличне” площею 219 га. Він створений у 1983 році з метою збереження та відтворення природного комплексу території та підтримки загального екологічного балансу. А ще тут, вздовж річки Стир, наявні сприятливі умови для розвитку різноманітної фауни.

Лісове урочище “Топець”. У цьому заповідному об'єкті площею 8,1га, яке знаходиться у Річицькому лісництві Зарічненського району, стоять столітні красені – дуби. Неподалік розміщене ще одне невелике заповідне урочище – “Вікові дуби”. В обох цих об'єктах можна побачити дубів-патріархів віком 150-230 і навіть більше років. Приміром, дуба, вік якого становить 240 років не змогли обхватити, взявшись за руки, троє чоловіків. Тож ми маємо ліси, котрі є мовчазними свідками багатовікової історії

рідного краю і слугують об'єднуючим ланцюжком між минулим, сьогоденням і майбутнім. Тому у даних урочищах заборонена будь-яка діяльність, яка загрожує збереженню вікових дерев.

В селі встановлено пам'ятний знак землякам, які загинули в роки Другої світової війни.

Рибенко Лідія Гуріївна (11.11.1953р.) народилася в с. Річиця Зарічненського району, письменниця, журналіст, член Рівненської обласної організації Національної Спілки письменників України, лауреат премії ім. Г.Чубая, лауреат обласної літературної премії ім. Світочів. Твори: фантастичні оповідання «Острів фіксованих» (1992); романи «Золото Мірабіліса» (2002), «Суднотроща» (2004); повісті «Некерована» (2007), «Бо ти — людина» (в журналі «Березіль», № 3-4 за 1999).

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. - С. 28,43, 227,232, 233,234,238,239,267,281

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 44 – 45

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 53,56,57,82, 265

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 306 – 307

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 85,86,87

Село Річиця // З історії сіл Зарічненщини. – Зарічне, 2004. – С. 55-57

* * *

Гаврилович Г. Поліська птаха : [про відому письменницю, голову обласної спілки письменників України - Лідію Гуріївну Рибенко, уродженку с. Річиця] / Г. Гаврилович // Полісся. - 2008. - N 30/7серп./ - С. 3

Дубінець П. Чоловік біля вікна : [про ветерана війни із с. Річиця - П.І.Палія] / П. Дубінець // Полісся. - 2005. - №30/22 лип./ - С. 5

Ретро-сторінка : [історія шкільного життя різних років і поколінь Річицької школи в світлинах] // Полісся. - 2011. - N 38/29 верес./ - С. 13

Річиця : історичний хронограф : 120 років тому // Полісся. – 2006. - № 45 / 10 листоп./

Тишковець С. Піввіку віддано улюбленій справі : [про ветерана педагогічної праці – Пашу Антонівну Палей] / С. Тишковець // Полісся. - 2009. - N 40/25 жовт./ - С. 3

Тумаш В. Нові сторінки з історії Полісся ХІХ століття // Полісся. – 2015. - № 21/6 серп./

Тумаш В. Цікава сторінка з історії села Річиці // Полісся. – 2013. - № 27/11 лип./

* * *

Історія села Річиця [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим лоступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_80.html#more . – Назва з екрана

Річиця [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-r-chitsya1/> . – Назва з екрана

р. Вирок

Дорогою до Річиці

РІЧКІ

Село Річки підпорядковане Перекальській сільській раді. Село розташоване на південному заході Зарічненського району. Знаходиться від сільської ради за 17 км., до райцентру смт Зарічне - 47 км

Село засноване в 1882 році.

Місцевість болотистого характеру.

У селі Річки проживає 77 жителів і налічується 33 господарства.

В селі немає ні школи, ні клубу, ні медпункту. Діти навчаються у Тиховижській ЗОШ I ст., а потім продовжують навчання у Острівській ЗОШ I-II ст. Основний промисел жителів села – заготівля ягід та грибів.

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 42 – 43

* * *

Річки [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5495:2015-04-16-07-38-30&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17. – Назва з екрана

Річки [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-r-chki1/>. – Назва з екрана

Підготувала: Л.М.Мосійчук

СЕНЧИЦІ

Село Сенчиці, центр сільської Ради, розташоване за 25 км від районного центру смт Зарічне. Поблизу протікає річка Прип'ять.

Село Сенчиці засновано в 1555 році. Назва Сенчиці іменувалась за іменем плисака з Нобля, який перший тут оселився. Якихось інших відомостей та письмових згадок немає. У народі збереглося немало переказів про героїчну боротьбу тутешнього народу з інтервентами. Тяжким тягарем на плечі селян лягла Перша світова війна. Більшість чоловіків мобілізували в армію. Населення потерпало від численних хвороб і відсутності медичної допомоги.

Радянську владу проголошено в селі в січні 1918 року.

В роки Великої Вітчизняної війни 25 жителів села воювали на фронтах та в партизанських загонах. За бойові заслуги 16 чоловік нагороджено орденами і медалями. Загинуло, захищаючи Батьківщину 13 чол.

10 липня 1944 року в результаті успішно проведеної операції «Багратіон», військами 2-го Білоруського фронту було звільнено від окупантів села Сенчиці, Дубчиці, Ніговиці, Прикладники, Гориничі, Омит.

Після війни село почало розвиватись. Організовувався колгосп, сільська Рада. Пізніше пройшла меліорація навколишніх боліт, внаслідок чого появилось багато придатної для обробітку землі.

Жителі села займалися землеробством, скотарством, рибною ловлею.

На кладовищі села Сенчиці є військове поховання 1917 – 1918 років.

Хоружа Євдокія Іванівна народилась в березні 1914 року в с. Сенчиці. Партизанка Євдокія Хоружа нагороджена Орденом Вітчизняної війни. Працювала головою сільської Ради, ланковою місцевого колгоспу. Закохана в пісню, Євдокія Іванівна спочатку була творчим стержнем хор-ланки. Слова всіх пісень вона зберігала в пам'яті. Сама придумувала пісні - спочатку слова, потім і мелодію і вчила інших. На початку 90-х років самодіяльному фольклорному колективу села Сенчиці, одному з перших в районі було присвоєно звання народний. За збереження та охорону нематеріальної культурної спадщини в районі засновано щорічну районну премію ім. Євдокії Хоружої. Померла Хоружа Євдокія Іванівна в 1995 році.

На даний час в селі проживає 131 житель, налічується 52 домогосподарства. В селі є ФАП, клуб, бібліотека, магазин, Свято-Вознесенська церква, збудована в 2009 році.

Використані джерела :

- Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип.3 : (Зарічненський район Рівненської області). – Рівне, 1998. - С. 12, 99, 229, 308
Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 46-47
Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. - С. 307
Знатні люди Зарічненщини : бібліогр. посіб. Вип.1. - Зарічне, 2014. - С. 40.
Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини.- Львів : Світ, 1990. - С. 35

* * *

Дубінець П. Любила людей, бо для них жила і співала : [в Зарічненському районі засновано щорічну районну премію за збереження та охорону нематеріальної культурної спадщини ім. Євдокії Хоружої, як данини пам'яті її пісенній творчості] / П. Дубінець // Полісся. - 2005. - №16. - С. 5

Народний аматорський тримає марку // Полісся. - 2011. - N 1/13 січ./ - С. 4

Перша Божя служба відбулась у новому храмі : [26 травня 2009р. в с. Сенчиці відкрилась Свято-Вознесенська церква] // Полісся. - 2009. - N 21/4 черв./ - С. 3

Тумаш В. Плисарство - давно забутий поліський промисел / В. Тумаш // Полісся. - 2013. - N 21/30 трав./ - С. 13

* * *

З історії села Сенчиці [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_88.html#more . – Назва з екрана

Сенчиці [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-senchits/> . – Назва з екрана

Прип'ять із заплавами, с. Сенчиці

Свято - Вознесенська церква

Підготувала: О. А. Чекун

СЕРНИКИ

Село Серники розташоване за 10 км від селища Зарічного по обох берегах ріки Стубла.

За народними переказами й історичними джерелами село Серники отримало свою назву від прізвища його першого власника шляхтича Соромського Серницького, який заклав це давнє поселення над тихоплинною Стублою, правою притокою Стиру. Ім'я цього українського шляхтича знаходимо в списку переліку імен найдавніших родів у книзі Н. М. Яковенко «Українська шляхта в кінці XIV – до першої половини XVII ст.»

Перші писемні згадки про село мають два джерела: Волинське та Пінське. У волинських джерелах Серники вперше датується 1449 р. Пінські писемні пам'ятки (грамота пінської княгині Марії та її сина Василя, дарована Сенку Зенкевичу на користування маєтками Муравин, Кухче, Іванчиці) датують першу згадку 1495 р. «... люде иванчицкие с поданными его милости господарськими из Серничаны ст. Боброва мосту аж до песчаного броду...»

В XVI столітті село належало до Пінського староства.

В першій половині XIX століття село Серники було володінням поміщиків Східмунтів. Докладний опис маєтку поміщика Карнета Генріха Східмунта дається в

інвентарі поміщицьких володінь за 28 грудня 1844 року, що зберігається в Центральному Державному історичному Архіві Республіки Білорусь м. Мінська. За цим списком в Серниках було 32 двори з населенням 204 чоловіки.

На карті доріг Пінського повіту Мінської губернії, яка зберігається в Інституті географії Варшавського університету, станом на 1836 рік, позначено залізничну колію, яка розпочиналася в Мутвиці й простувала поблизу Старих Коней, Серник, зовсім оминаючи Погост (нині Зарічне).

В «Памятной книжке Пинской епархии» за 1901 рік вказується, що в Серниках в 1822 році споруджено Дмитрівську церкву, в якій в 1901 році було прихожан-чоловіків 1448, жінок – 1380. Церковної землі було 45 десятин, 108 кв. сажнів. Працювала в селі церковно-приходська школа.

Після революції 1917 року життя селян продовжувало залишатись злиденним. В 1939 р. у село увійшла Червона Армія. Почалась ліквідація неписьменності. Створився перший орган Радянської влади на селі. В 1940 році селяни організували колективне господарство.

В лютому 1943 р. була організована група підпільників, яку очолив Степан Сильвестрович Полюхович, в березні 1943 р. вона влилась в один з загонів В. Бегми.

В серпні 1943 р. був масовий розстріл євреїв (800 чол.), жителів с. Серники в урочищі Шумінь.

На початку березня 1944 року Радянська Армія звільнила село від фашистів-окупантів. Почалась відбудова села, колгоспу.

В 1960 році колгосп реорганізовано в допоміжне господарство Заріченського лісгоспзагу. А згодом на його базі створено радгосп «Серницький». Цікаве село й тим, що переважна більшість місцевих жителів носить одне й те саме прізвище – Полюхович. Таких – три чверті від усіх серничан. Одних тільки Іванів Івановичів Полюховичів в селі п'ятдесят шість.

Давня мистецька пам'ятка села, монументальної дерев'яної архітектури XV ст., храм святого Дмитрія Солунського, вибудований без жодного цвяха. В середині святині знаходяться справжні мистецькі шедеври живопису місцевих польських майстрів, ікони є перлинами українського середньовічного живопису, аналогів яким нема серед мистецьких скарбів нашого краю. На сьогодні церква належить до найбільших шедеврів поліської школи дерев'яної архітектури. Дмитрівська церква занесена до книги «Історичні архітектурні пам'ятки України».

Серед пам'яток традиційного житла регіону слід назвати хату із Серник (1821), яка є експонатом національного музею народної архітектури та побуту в м. Київ. Будівля тридільна, складається з рублених клітей хати та комори, поставлених поряд на невеликій відстані. Об'єднані спільним двосхилим дахом, укритим дошкою, формують простір сіней. Особливістю будівлі є накатне перекриття над житловим приміщенням, яке водночас слугує конструктивною основою двосхилого даху.

Відомі особистості, пов'язані з історією села: Боричевський Артем Іванович (28.06.1891 – 02.11.1969 р.) за успіхи, сміливість та героїзм, проявлені під час боїв при операції десантної групи в боях з німецькими загарбниками. 21 липня 1944 р. капітану А. І. Боричевському присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

На даний час в с. Серники проживає 2635 жителів. В селі є школа І-ІІІ ступеня, клуб, бібліотека, два дитячі садочки, відділення зв'язку, ФАП, жіночий монастир Волинської ікони Божої Матері, церква святого Дмитрія Солунського, 10 магазинів.

Використані джерела :

Заріченщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 48-49

Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 307

Календар знаменних і пам'ятних дат Заріченщини на 2015 рік / Заріченська ЦРБ. – Зарічне, 2014. – С. 17-20

Крашевський Ю. Осада Серницька / Ю. Крашевський // Західне Полісся : історія та культура : матеріали краєзн. конф., присвяченої 60-літтю утворення Заріченського р-ну та 20-літтю аварії на Чорнобильській АЕС. – Рівне : Зень О. М., 2006. – С. 284-288.

* * *

- Алексіюк Т. Колись тут було містечко / Т. Алексіюк // Полісся. – 2007. – № 48/7 груд./ – С. 4.
- Алексіюк Т. Місто Серники / Т. Алексіюк // Полісся. – 2014. – № 13/3 квіт./ – С. 2.
- Бабінець А. Під знаменням Волинської ікони Божої Матері / А. Бабінець // Вільне слово. – 2008. – № 18/28 лют./ – С. 1,3
- Гаврилович Г. Обитель миру та благословення / Г. Гаврилович // Полісся. - 2010. - N 7/25 лют./ - С. 1,11
- Гаврилович Г. Почерк майстра / Г. Гаврилович // Полісся. – 2012. – № 33/23 серп./ – С. 9.
- Гуменний Б. Дослідник древніх цивілізацій із роду Полюховичів / Б. Гуменний // Полісся. - 2011. - N 46/24 листоп./ - С. 9
- Дем'янчук О. Обитель із поліської глибинки / О. Дем'янчук // Вісті Рівненщини. – 2010. – № 27/8 лип./ – С. 14
- Дубінець П. Свято-Дмитрівська церква [с. Серники Зарічненського р-ну] / П. Дубінець // Полісся. – 2006. – № 48/1 груд./ – С. 12
- Лишний В. Волинська святиня на Поліссі / В. Лишний // Полісся. – 2009. – № 29/30 лип./ – С. 2.
- Перунін В. Королева [Бона Сфорца] і Полюхович : (Історія і бувальщина) / В. Перунін // Вісті Рівненщини. – 2006. – № 24/25/7 квіт./ – С. 12
- Перунін В. Королева, ведмідь і Полюхович, або випадок на ловах / В. Перунін // Полісся. – 2006. – № 19/12 трав./ – С. 8.
- Село одного прізвища // Рівне Експрес. – 2004. – № 11/11 берез./ – С. 1-2
- 190 років [Свято-Дмитрівській церкві, що в с. Серники] // Полісся. – 2011. – № 44/10 листоп./ – С. 1
- Тишковець С. Не зітреється в пам'яті народній : [про подвиг Героя Радянського Союзу А.І.Боричевського, уродженця села Серники] / С. Тишковець // Полісся. - 2009. - N 36/17 верес./ - С. 3
- Тубіна С. Серники – село гонорове : [про коріння древнього роду Полюховичів с. Серники] / С. Тубіна // Вісті Рівненщини. – 2003. – № 49/13 черв./ – С. 2.
- Тумаш В. Нові сторінки з історії Полісся ХІХ століття // Полісся. – 2015. - № 21/6 серп./

* * *

- Історія села Серники [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_8.html. – Назва з екрана
- Календар знаменних і пам'ятних дат Зарічненщини на 2015 рік / Зарічненська ЦРБ. – Зарічне, 2014. – С. 17-20. – Режим доступу : . - Назва з екрана

- Серники [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : // http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=4754:2014-07-01-07-17-14&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана
- Серники [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-erniki/> . – Назва з екрана
- Серники - село титулованих Полюховичів (Дарина Гузенкова) [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_54.html. – Назва з екрана

Дмитріївська церква-пам'ятка архітектури державного значення

Пам'ятний знак єврейського поховання

Магазин, с.Серники

Кафе Рікос, с. Серники

Підготувала: О. А. Чекун

СОЛОМИР

Село Соломир підпорядковується Серницькій сільській Раді. Соломир знаходиться на лінії державного кордону з республікою Білорусь.

Дата виникнення села Соломир припадає на 1855 рік. Назва села пішла від того, що в давнину місцеві жителі вирощували дуже багато зернових і тому було так багато соломи, що нею покривали важко прохідні ґрунтові дороги.

Коли ще села не було (був лише важкопрохідний ліс), завозили з Білорусії чоловіків, які відслужили по 45 років в армії на поселення. Перший чоловік на прізвище Єфремов поселився і завів сім'ю. Після цього всім кого поселяли давали ділянку лісу, з якого розробляли поля, будували житло і таким чином виник хутір Соломир.

В 1949 – 1950 роках сюди звозили людей, для створення колгоспу. В 1965 році хутір став селом.

Крім землеробства і тваринництва населення займалося рибальством, збиранням грибів. Ще до возз'єднання українських земель тут переважало натуральне господарство. Для власних потреб люди ткали, шили одяг, взуття, виготовляли різні вироби з дерева, робили посуд. Суворі природні умови, відірваність від доріг, міст, соціальне і національне гноблення сповільнювало розвиток матеріальної і духовної культури населення села.

На даний час в селі проживає 265 жителів, налічується 101 домогосподарство, є школа I ступеню, сільський клуб, ФАП, бібліотечний пункт, який обслуговує Серницька ПШБ, магазин.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 233,240,267, 276,291,308,309

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 48

Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 22

* * *

З історії села Соломир [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_35.html . – Назва з екрана

Соломир [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-solomir/> . – Назва з екрана

Підготувала: О. А. Чекур

ТИХОВІЖ

Село Тиховиж належить до Перекальської сільської ради. Село розташоване в віддаленому, але мальовничому куточку нашого краю. З усіх сторін його оточує великий і гарний ліс. Село знаходиться від сільської ради за 7 км, до районного центру смт Зарічне - 37 км. З районним центром населений пункт з'єднує шосейна і залізнична дороги.

Село Тиховиж засноване в 1882 році. Славнозвісний дослідник західноукраїнських земель професор Олександр Цинкаловський у своїй праці «Стародавня Волинь і Полісся...» про село Тиховиж подає наступні відомості: «Тиховиж, село Пінського повіту, мале сільце при ледве помітній дорозі з села Перекалля до села Кухотська Воля, на схід від цього села серед лісів і боліт. Ближчих відомостей про Тиховиж немає.» Усі ці дані зафіксовані на початку ХХ століття.

В селі Тиховиж діє філія Перекальської ЗОШ I – II ступенів. Школа розташована в центрі села. Одразу після Великої Вітчизняної війни тут не було школи. Навчання проходило в будинку одного з місцевих жителів – Сидорчука Савостія Федоровича. Тут діти отримували освіту в 3 класи. В одному класі навчалися діти різного віку. Адже на той час селяни жили в тяжких умовах, доводилося багато працювати і дорослим, і дітям. Грамотність була дуже низькою. Тому батьки хотіли, щоб їхні діти вчилися у школі, щоб могли самі читати, писати, рахувати. Село з кожним роком розбудовувалося. Дітей ставало більше. І вже в 1952-му році в с. Тиховиж відкривають 4-річну школу, з українською мовою викладання. Дітей у кожному класі було багато: 20 і більше учнів. Дуже важко доводилось першим вчителям - Таранець Єві Григорівні, Дорошенко Євдокії Дмитрівні, Рачковській Марії Володимирівні, Гай Ганні Григорівні.

Зараз у Тиховижській школі навчається 4 класи. Далі учні продовжують навчання у двох школах: Острівській ЗОШ I-II ст., Борівській ЗОШ I-III ст.

В народі село Тиховиж ще називають маленьким Парижем. Можливо тому, що обидві назви співзвучні, вони чудово римуються: Париж-Тиховиж. На вулицях села – затишні, добротні будиночки із всіма зручностями цивілізації, вибудованими на обійстях баньками, літніми кухоньками, дитячими майданчиками, різнокольоровими парканами. І ще одна особливість тутешніх жителів – вони не люблять нарікати на своє життя. Й отой оптимістичний лад тиховижан передається всім, хто відвідує це унікальне село – маленький Париж на Поліссі.

На краю села, в урочищі «Могилка» знаходиться безіменна могила . У ній поховані троє невідомих людей, які у роки війни загинули від німецької бомби. Місцеві жителі встановили пам'ятний знак на їх могилі і викарбували слова: «Имя твое неизвестно, подвиг твой безсмертный».

В селі Тиховиж проживає 335 жителів і налічується 91 домогосподарство. Село росте, будується , молодіє з кожним роком.

У селі є фельдшерсько-акушерський пункт, сільський клуб, магазини, православна Свято-Воскресінська церква, побудована в 2010-2013 рр. Біля клубу - волейбольний майданчик, неподалік - футбольне поле.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 89,270
Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 42-43
Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К., 1973. – С. 306
Пура Я. О. Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів : Світ, 1990. – С. 17

* * *

Гаврилович Г. Маленький Париж на Поліссі або Хто не був в Тиховижі - той не бачив Зарічненщини / Г. Гаврилович // Полісся. - 2012. - № 46/22 листоп./ - С. 9
Освячення храму : [в с. Тиховиж проведено освячення новозбудованого Свято-Воскресенського храму] // Полісся. - 2013. - № 39/3 жовт./ - С. 4
Полюхович Н. Село, заховане у лісі : [історія і сучасність с.Тиховиж] / Н. Полюхович // Полісся. - 2005. - № 31. - С. 5

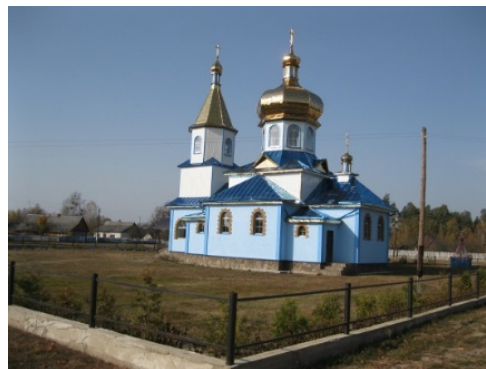
* * *

Тиховиж [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу : http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5493:2015-04-16-06-14-57&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана

Тиховиж [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-tikhovizh/> . – Назва з екрана

Вузькоколією

Свято -Воскресенська церква

Підготувала: Мосійчук Л.М.

ХРАПИН

Село Храпин підпорядковується Локницькій сільській раді. Лежить за 27 км від районного центру смт Зарічне, з яким пов'язано автодорогою.

Назва села найвірогідніше походить від імені колишнього власника імення - пана Храпи.

Перша офіційна згадка про село Храпин датується 1490 роком. Воно згадується в Пінському літописі уже під своєю назвою. Панське князівство у 15-16 ст. належало князям Ярославовичам, потім перейшло в спадщину королю Сигізмунду I, який віддав їх своїй дружині Боні, дочці Медіаланського князя Сфорци. Отримавши спадщину, княжна Бона доручила Станіславу Хвальчевському провести перелік та опис земель і селянських сімей в своїх володіннях. В книзі «Ревізії пущ і переходів звіриних в колишньому Великому князівстві литовському» вказується, що село Храпин засноване в 1520 р. і перебувало в приватній власності.

У словнику О. Цинкаловського «Стара Волинь і Полісся..» село Храпин згадується, коли «в 1451 р. князь Свидригайло надає село Храпин Хведорові Гринькові (Архів Сангушків т. 1, № 47)». Тут же подана інформація, що «Храпин, село Пінського повіту, над р. Струменем. В 18-19 ст. село належало до греко-католицьких єпископів в Пінську. Частина належала до Ридзевських».

Далі про село є згадки в «Писцевій книзі Пінського та Клецького князівств», перевиданій у Вільно в 1884 році і написаній на польській мові. В цьому тексті йде мова про землі села та їх передачу священикам з рук в руки, про розміри, місцезнаходження та якість орних земель. Усі ці згадки були знайдені лиш зовсім недавно в архіві міста Пінська.

Згідно з архівом князів Любешовських, нинішнє село Храпин Зарічненського району вперше згадується в 1529 році.

Два десятиліття землі Західної України були під владою Польщі і лише 17 вересня 1939 року село Храпин було звільнене.

23 грудня 1940 року повідомлення відділу землевпорядкування Морочненського районного виконавчого комітету констатувало, що на 5.XII.1940 р. в с. Храпин організовано колгосп, куди ввійшло 45 дворів.

В роки Великої Вітчизняної війни секретар підпільного Ровенського обкому Бегма доповідав, що «в Морочнівському районі (нині Зарічненський) під впливом ОУН перебувають села Мульчиці, Острови, Кухче, Храпин та ін.». У Морочнівському районі осередок ОУН сформувався на базі сіл Мульчиці, Храпин, Острівськ, Кухче, районним керівником був Молчиць Максим.

У роки Другої світової війни Храпин від воєнних дій безпосередньо не постраждав, але розруха була і тут. Багато людей пішло в регулярну армію, інші – в партизани чи в бульбовці. Було багато життєвих трагедій, проте село вистояло, вижило і продовжило свою давню історію.

У повоєнний період Зарічненський район вважався багатим на деревину, тому залучався до лісозаготівель, щоб допомогти будівництву рудників, шахт Донбасу, Криворіжжя, фабрик, заводів, пароплавів. Селу Храпин був доведений план заготівлі - дві тисячі кубометрів лісу. Кожна фізично здорова людина повинна була виконати доведену особисту норму. Від осені до ранньої весни виконувалися державні плани лісовивезення.

Школа в с. Храпин була побудована в 1932 р., навчання проводилось за польськими програмами. Коли розпочалась 2-га світова війна, і фронт докотився до Храпина, навчання припинилось. В 1948 р. школа була відремонтована. В 1993 р. була побудована нова цегляна двоповерхова школа.

Село Храпин вступило в нове тисячоліття з новими надіями, мріями і сподіваннями. Люди тут живуть працьовиті та хазяйновиті, вміють усьому дати лад. І віриться, що у села є хороше майбутнє, хороші перспективи для подальшого життя і розвитку.

Чижик Дмитро Стасійович – федеральний суддя Російської Федерації, підполковник юстиції.

В селі проживає 416 осіб, налічується 110 домогосподарств.

В селі є школа І-ІІ ступенів, сільський клуб, фельдшерсько-акушерський пункт, бібліотека, відділення зв'язку, торгові точки.

Використані джерела :

Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Вип. 3 : Зарічненський район, Рівненської області / Рівнен. держ. ін-т культури. - Рівне, 1998. – С. 38, 90, 236, 239
З історії сіл Зарічненщини / Зарічненський районний відділ освіти. – Зарічне, 2004. – С. 58-61.

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 30-31

Західне Полісся : історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 24,25,51,56,57,60, 98,120,124, 275

***

Походження назви села Храпин // Полісся. – 2013. - №34/29 серп./

Чижик Д. На батьківщині відпочиваю душею // Полісся. – 2012. – № 11/22 берез./

* * *

З історії села Храпин [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_56.html#more . – Назва з екрана

Тумаш В. Село Новосілля над річкою Веселухою [Електронний ресурс] / В. Тумаш // Зарічненська ЦС ПШБ. – Режим доступу :

http://zarichne.lib.rv.ua/files/novisilya_high_res.pdf – Назва з екрану.

Храпин [Електронний ресурс] // Історична Волинь : сайт. – Режим доступу :

http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=5166:2014-12-12-09-07-11&catid=58:2013-12-24-09-57-13&Itemid=17 . – Назва з екрана

Храпин [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-khrapin/> . – Назва з екрана

На околиці с.Храпин

Обійстя в с. Храпин

Підготувала: Т.Д.Кидун

ЧЕРНИН

Село Чернин підпорядковане Зарічненській селищній Раді. Розташоване за 5 км від райцентру смт Зарічне та 185 км від обласного центру м. Рівне. Площа села - 2,76 км².

Перша згадка про село Чернин припадає на 1561 рік.

За інформацією В. Тумаш: «У "Писцевій книзі колишнього Пінського староства", складеній у 1552-1566 роках Воловичем, Чернин називається то урочищем, то хутором.

При адміністративно-територіальному поділі на 1 вересня 1946 року село назване хутором Черніжом при Муравиці (Муравині). Перша згадка про село сягає 1561- 1566 року».

В 1983 році з метою збереження заболоченої ділянки та місць гніздування водоплавних птахів, зокрема, широконожки, крижня, набережника, баранця звичайного, урочище, де розташоване село Чернин та його околиці, оголошено заповідним відповідно до рішення облвиконкому від 22.11.1983 №343 та зі змінами згідно з рішенням облвиконкому від 18.06.1991 №98 на площі 26 га

На даний час в селі проживає 233 жителі, налічується 76 домогосподарств.

В селі є клуб, ФАП, магазин.

Використані джерела :

Зарічненщина. Зелений туризм. Нобель. – Рівне, 2013. – С. 16-17

Природно-заповідний фонд Рівненської області. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – С. 87

* * *

З історії села Чернин [Електронний ресурс] // Заріччя : блог. – Режим доступу : http://zarichchia.blogspot.com/2015/06/blog-post_18.html . – Назва з екрана

Чернин [Електронний ресурс] // Україна : історія великого народу : сайт. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua/places/s-chernin/> . – Назва з екрана.

В урочищі «Дубки», с. Чернин

В урочищі «Дубки», с. Чернин

Підготувала : О.А.Чекун

